

مدیر مسئول:

مسعود فیاضی

سر دبیر:

محمدعلی قربانی

شورای برنامه ریزی:

سید سعید بدیعی

بهروز رضایی

مهتاب میرایی آشتیانی

مدیر داخلی:

مریم شهرآبادی

گفت و گو و گزارش:

محمد دشتی

ویراستار:

بهروز راستانی

مدیر هنری:

کوروش پارسا نژاد

طراح گرافیک:

مجید کاظمی

عکاسان:

غلامرضا بهرامی- احمدرضا کریمی

طراح جلد:

مجید کاظمی

غلامرضا بهرامی (عکاس)

نشانی پستی دفتر مجله:

تهران، ایران شهر شمالی، پلاک ۲۶۶

صندوق پستی ۱۵۸۷۵/۶۵۸۵

تلفن دبیرخانه

سامان بخشی: ۸۸۳۰۶۰۷۱

دورنما: ۸۸۳۰۶۰۷۱

پیامک: ۳۰۰۰۸۹۹۵

وبگاه: samanketab.roshdmag.ir

پیام نگار: javaneh@roshdmag.ir

امور مشترکین: ۸۸۸۶۷۳۰۸

پیام وزیر

ابزار راهگشای کتابخوانی / ۳

گفت و گو

پخش مدرسه ورود به بازار مدرسه / ۲۲

نگاه سنتی به کتاب محکوم به شکست است / ۳۲

کثرت در عین وحدت / ۴۴

گزارش

مراسم اختتامیه هفدهمین جشنواره کتاب رشد / ۲

احیای واقعی کتابخانه ها با جشنواره کتاب رشد / ۴

کتاب خوب باید به مخاطب برسد / ۶

کتاب عامل رشد و پیشرفت جوامع بشری / ۸

۵۰ هزار نمایشگاه برای کتابهای رشد / ۱۰

مطالعه؛ طلوع کتاب است بر جان آدمی / ۱۱

حمایت از کتابهای استاندارد و فروش آن ها / ۱۲

به نیازهای واقعی کودک نزدیک شویم / ۱۶

شکل گیری بازار کتابهای مناسب / ۲۶

معرفی طرح کانون خادم یاران کتاب و کتابخوانی آستان قدس رضوی / ۳۸

معرفی کتاب

حقوق متقابل اعضای خانواده / ۴۲

زنان در علم / ۴۶

بخش ویژه

پرسش های متداول / ۳۴

نگاهی به زندگی زنده یاد حسن سالاری / ۴۷

یادداشت سردبیر

مسیر همدلی

از سال ۹۴ وارد سامان بخشی کتابهای آموزشی و تربیتی شدم. ابتدا به عنوان کارشناس و بعد داور و امروز به عنوان سردبیر مجله جوانه. اوایل فکر می کردم کاری که می کنیم باطل است و مگر می شود کتابی که در ایران مجوز به انتشار آن می دهند آن قدر مشکل داشته باشد که برای ورود به مدرسه مناسب نباشد. وقتی جلوتر رفتم متوجه شدم در نظر مجوز دهندگان مخاطب و نیازهایش جایی ندارد. یعنی برای آنها این سؤال مطرح نیست که کتاب برای چه گروه سنی یا پایهای نوشته شده و آیا در روند رشد مخاطب مناسب است یا نامناسب.

بعدتر متوجه شدم که برخی از ناشران ارزیابی های ما را مزاحم کسب و کارشان می دانند. البته در واقع اصلاً این طور نیست. اگر این دوستان کمی بیشتر با چرخه ارزیابی کتب در سامان بخشی آشنا شوند درخواهند یافت که سامان بخشی می تواند منبع الهام بسیاری از ناشران در یک تجارت سودآور دو طرفه باشد. ما هر ساله به طور دقیق متوجه می شویم که در چه پایه هایی و چه موضوعاتی بازار برای کتاب وجود دارد. بازاری که از یک طرف نیاز دانش آموزان را برطرف می کند و از سوی دیگر برای سرمایه گذاری بخش خصوصی مناسب است.

ما و همکارانمان، در سامان بخشی عزممان را جزم کرده ایم تا فاصله های را که بین مخاطبان و ناشران افتاده است، از میان برداریم و از یک منظر به این چشم انداز نگاه کنیم. تلاش می کنیم تا دست به دست هم دهیم و برای رونق بازار کتاب و ترویج فرهنگ مطالعه همه توانمان را به کار بندیم. در این مسیر نشست های کاربردی بسیاری با ناشران داشته ایم و اخبار خوبی از این همدلی به گوش می رسد. بخشی از این خبرهای خوب و چکیده های از این نشست ها را می توانیم در این شماره از مجله جوانه با هم مرور کنیم.

گزارش مراسم اختتامیه هفدهمین جشنواره کتاب رشد

تمدن اسلامی همراه با جوان‌های خلاق و خودباور

«هفدهمین جشنواره کتاب‌های آموزشی و تربیتی رشد» روز ۱۹ آذرماه ۱۳۹۸ با حضور جمع زیادی از ناشران آموزشی، چهره‌های فرهنگی، مسئولان وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی و مسئولان آموزش و پرورش در محل «مدرسه دارالفنون» و با معرفی برگزیدگان به کار خود پایان داد. آنچه در ادامه می‌خوانید، گزارش این مراسم است.

محسن حاجی میرزائی، وزیر آموزش و پرورش

ابزار راهگشای کتابخوانی

در ابتدای این مراسم، دکتر فریبرز حمیدی، رئیس مرکز ارتباطات و اطلاع‌رسانی وزارت آموزش و پرورش، پیام دکتر محسن حاجی میرزایی، وزیر آموزش و پرورش را خطاب به دست‌اندرکاران این جشنواره به شرح زیر قرائت کرد:

***

«به نام خداوند بخشنده مهربان! نیاز به کتاب و توسعه فرهنگ کتابخوانی، نیازی پویا و مستمر است و آموزش و پرورش به‌عنوان مهم‌ترین عنصر بسترساز آموزشی و فرهنگی جامعه، در این مسیر نقش اساسی بر عهده دارد. خواندن از مهارت‌های اساسی است که هر یادگیرنده‌ای به آن نیاز دارد. خواندن برای برقراری ارتباط سازنده با جامعه امری ضروری است. مغز انسان به توسعه مستمر نیاز دارد و مطالعه به این توسعه کمک می‌کند تا قوه تخیل آدمی فعال‌تر شود و به سطحی از خلاقیت دست یابد. دانش‌آموزان به‌عنوان آینده‌سازان کشور باید در نظام آموزش و پرورش به‌گونه‌ای پرورش یابند که ذهنی پرسشگر و نقاد داشته باشند.

کتاب و کتابخوانی از جمله مقولاتی است که می‌تواند در طرح پرسش‌های مناسب و یافتن پاسخ‌های مربوط کمک کند. بدون تردید بستر شکوفایی ذهن نقاد و پرسشگر در دانش‌آموزان از دوران کودکی و از گذر نظام تعلیم و تربیتی پویا و با مشارکت خانواده‌ها باید شکل بگیرد و این مهم ضرورت برگزاری چنین جشنواره‌ای را دو چندان می‌کند. لازم است در این جشنواره، افزون بر دعوت و تشویق دانش‌آموزان عزیز و معلمان گرامی به کتاب و کتابخوانی، برنامه‌های خلاقانه جدیدی طراحی و اجرا شوند تا کتاب، نه به‌عنوان کالایی زینتی، بلکه ابزاری راهگشا باشد برای حل مسائل و مشکلات، و برگزاری این جشنواره باید به‌سوی این هدف اصلی حرکت کند. ضمن پاسداشت جشنواره کتاب رشد و آرزوی توفیق خدمت صادقانه در نظام مقدس تعلیم و تربیت، فرصت را مغتنم می‌شمارم و از دست‌اندرکاران برگزاری این جشنواره قدردانی می‌نمایم. امیدوارم هر سال با برگزاری جشنواره‌هایی پربارتر و پویاتر بتوانیم پیوند عمیق‌تری میان دانش‌آموزان و کتاب برقرار کنیم.»

حجت الاسلام والمسلمین دکتر علی ذوعلم،
رئیس پیشین سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی

احیای واقعی کتابخانه‌ها با جشنواره کتاب رشد

بکوشند و جان خودشان را در این راه فدا کنند، امروز یقیناً برای ما چنین مجالی فراهم نمی‌شد. به همین مناسبت به روح بلند همه شهیدان و همه کسانی که در راه اعتلای حقیقت، معرفت و روح انقلابی و تلاشگر علیه سلطه که در کشور ما مبارزه کردند و شهید شدند، تعظیم می‌کنیم و به روح مطهر حضرت امام درود می‌فرستیم.

خدا را سپاسگزاریم که توفیق داد، در جمع دوستان که هفدهمین جشنواره کتاب رشد را در مدرسه دارالفنون برگزار می‌کنند، حضور یابیم. این اولین سالی است که جشنواره در دارالفنون برگزار می‌شود و پیوند دهنده بین امروز و دیروز ماست. اگر کسانی نبودند که در مسیر علم و ارتقای معرفت، آگاهی و دانش در این کشور

حقیقتاً ما در
فرایند داورها
باید بتوانیم، منطق
و چارچوبی کاملاً
روشن، شفاف
و مستند داشته
باشیم

این فرصت را باید مغتنم بشماریم برای اینکه همان مسیر و همان خط‌مشی بتواند عمیق شود و رشد پیدا کند. حقیقتاً ما در فرایند داورى‌ها باید بتوانیم، منطق و چارچوبی کاملاً روشن، شفاف و مستند داشته باشیم تا خدای ناکرده تصور نشود، در انتخاب‌ها اعمال نظری برخلاف معیارها صورت می‌گیرد، و این باور هم به وجود نیاید که حتماً ما باید معیارهای کتاب مناسب را برای دانش‌آموزان، با شما مؤلفان و ناشران محترم مطرح کنیم.

باید عرض کنم، آنچه که به دنبالش هستیم، در درجهٔ اول رشد فکری و خلاقیت، و رشد ایمان و باور عمیق در نسل جوان و نوجوانان است که برای همیشه به آن نیاز داریم، و رشد معرفت، دانش و علم، و رشد اخلاق که در سطح جامعهٔ بشری از این حیث بسیار دچار کاستی هستیم، و رشد روحیهٔ کار و تلاش و فعالیت در نوجوانان.

بعضی از این آثاری که به‌عنوان آثار برگزیده، مناسب و قابل عرضه در اینجا معرفی می‌شوند، با همین نگاه انتخاب شده‌اند. کتاب صرفاً برای رشد فکری نیست، بلکه برای انگیزه‌بخشی هم هست؛ برای وارد کردن نوجوان و جوان ما به عرصهٔ تأثیرگذاری هم هست. اگر ما در مسیر آیندهٔ جامعهٔ خودمان، برای خودمان هدفی بسیار متعالی و البته قابل دسترس تعریف کردیم، و اگر در گام دوم انقلاب اسلامی هستیم که بتوانیم هدف را محقق کنیم، یعنی تمدن‌سازی اسلامی، تمدن‌سازی اسلامی بدون داشتن نسل جوان فعال، خلاق، پویا، مطالبه‌گر، تأثیرگذار، خودباور و دارای روحیهٔ برخورد از هویت عمیق ملی ممکن نیست. بنابراین باید از شما دوستان تشکر کنیم.

بنده هم محور صحبت‌م تشکر از نویسندگان و ناشران محترم است. در وضعیتی که همهٔ ما می‌دانیم، ارزش و قدر کتاب، تألیف، تحقیق و نشر آن، چنان که باید هنوز در جامعهٔ ما جایگاه خودش را پیدا نکرده است، ایشان در این عرصه حضور دارند. ما در کنار کتاب درسی و هم‌وزن کتاب درسی، حتماً باید به کتاب‌های غیردرسی اهمیت بدهیم. بخشی از محتوای آموزشی ما در قالب مطالعهٔ دانش‌آموزان، مباحثه و گفت‌وگو دربارهٔ محتوای کتاب، و نقد کتاب صورت می‌گیرد.

دوستان و همکاران زحمت زیادی برای برگزاری این جشنواره کشیده‌اند. از بنیان‌گذاران جشنواره باید تشکر کنیم که هفده سال قبل، اولین دورهٔ جشنواره را برگزار کردند؛ همهٔ دوستانی که

سال‌های قبل زحمت می‌کشیدند و تلاش می‌کردند. حتماً باید توانمندی‌ها و کیفیت جشنوارهٔ کتاب رشد به‌صورت روزافزون مسیر تعالی را طی کند.

ما باید یک سلسله فعالیت‌هایی را حول کتاب و مطالعهٔ کتاب برای دانش‌آموزان تعریف کنیم و کتابخانهٔ مدرسهٔ ما به‌عنوان محلی پر رفت و آمد و شلوغ تعریف شود. از دوستان معاونت پرورشی و فرهنگی، سازمان پژوهش، و بقیهٔ معاونان آموزش‌وپرورش، و فراتر از آن، وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی که در این جهت دغدغه‌های فراوانی دارند، تشکر می‌کنیم. خدمت این دوستان عرض کنم که اگر بچه‌های ما به کتاب علاقه‌مند شوند، نیمی از جمعیت جامعه ما می‌تواند با کتاب ارتباط برقرار کند. ما از طریق دانش‌آموز می‌توانیم به پدر و مادر، و بقیهٔ اعضای خانواده‌اش کتاب‌های مناسب را معرفی و هدیه کنیم و یا امانت بدهیم. در مدرسه می‌توان مجموعه‌ای از فعالیت‌ها را حول کتاب شکل داد. امیدواریم این جشنواره آغازی برای احیای واقعی کتابخانه باشد و حتماً باید دانش‌آموزان را هم با کتابخانه‌های عمومی ارتباط دهیم؛ به‌خصوص بچه‌های دورهٔ دوم متوسطه که می‌توانند در کتابخانه‌های عمومی با عرصهٔ گسترده‌تری از کتاب مواجه شوند.

معرفی کتاب‌های مناسب به معنی رد و طرد بقیهٔ کتاب‌ها نیست. به هر حال هر کتابی که در جمهوری اسلامی نشر پیدا می‌کند، حتماً می‌تواند مخاطبان مناسب خودش را داشته باشد. ولی جشنواره، متناسب با سن رشد بچه‌ها، و متناسب با تأکیدهایی که در برنامهٔ درسی‌شان وجود دارد، و به‌خصوص در دورهٔ دوم متوسطه، متناسب با رشته‌های فنی و حرفه‌ای، کاردانش، و نظری کتاب مناسب معرفی می‌کند. انتخاب کتاب مناسب توسط جشنوارهٔ کتاب رشد به این معناست که این مناسبت‌ها و ارتباطات مورد توجه قرار گیرند. بخشی هم کتاب‌های مناسبی را به اولیای دانش‌آموزان معرفی می‌کند که در این حوزه هم باید بیشتر سرمایه‌گذاری کنیم و سراغ انجمن اولیا و مربیان هم برویم. در استان‌ها، به‌خصوص همکاران ما، مدیران مدرسه، به‌عنوان راهبران فرهنگی- تربیتی، نقش اساسی دارند که در این زمینه هم باید آن‌ها هم کتاب‌خوان بشوند تا بتوانند به درستی و با عمق بیشتری نقششان را ایفا کنند.

حقیقتاً ما در
فرایند داورى‌ها
باید بتوانیم، منطق
و چارچوبی کاملاً
روشن، شفاف
و مستند داشته
باشیم

دکتر مسعود فیاضی، مدیرکل دفتر انتشارات و فناوری آموزشی و دبیر هفدهمین جشنواره کتاب رشد

کتاب خوب باید به مخاطب برسد

پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی گذاشته است، ولی همه طرفیت‌های قانون فعال نشده‌اند.

این جشنواره که اختتامیه‌اش را برگزار می‌کنیم، فرایند یک‌ساله‌ای را طی کرده است. ناشرانی که می‌خواهند کتاب‌هایشان را به مدرسه‌ها و دانش‌آموزان ارائه دهند، آن را در سامانه‌ای ثبت می‌کنند و با ثبت کتاب‌ها در این سامانه، فرایند ارزیابی و داوری آغاز می‌شود. در نتیجه این ارزیابی‌ها، کتاب‌ها به دو دسته کلی مناسب و نامناسب تقسیم می‌شوند. کتاب‌های مناسب هم به سه دسته درجه ۱، ۲ و ۳ مجدداً دسته‌بندی و تفکیک می‌شوند.

جشنواره تنها بین کتاب‌های درجه یک و ۲ برگزار می‌شود. امسال کل ورودی کتاب‌هایی که داشتیم ۴۲۶۴ جلد کتاب از ۱۱۳۰ ناشر بود. تعداد کتاب‌هایی که امسال مناسب تشخیص داده شده‌اند، اعم از درجه یک، دو یا سه ۲۲۶۳ جلد کتاب است؛ یعنی ۵۳ درصد کل کتاب‌ها. شاید در ظاهر داستان خوبی نباشد که تنها ۵۳ درصد از کل کتاب‌ها، کتاب مناسب شناخته شده‌اند، ولی باید توجه داشته باشیم، بر اثر این طرح که از ۲۰ سال پیش آغاز شده است و در ابتدا فقط ۱۰ درصد کتاب‌ها مناسب بودند، تعداد کتاب‌های مناسب به ۵۳ درصد رسیده است؛ یعنی رشد قابل توجهی داشته‌ایم. ولی هنوز ۴۷ درصد کتاب‌ها فاقد استانداردهای لازم هستند و این نشان می‌دهد که خانواده‌ها در انتخاب کتاب‌ها باید به اعتبارنامه‌هایی

این جشنواره یکی از مهم‌ترین جشنواره‌های وزارت آموزش و پرورش در طول سال است که به معرفی و حمایت از کتاب مناسب و کتاب خوب می‌پردازد. مستحضری که آموزش و پرورش برای تدارک دو نیاز، ۲۰ سال است که طرحی را اجرا می‌کند و این جشنواره به‌طور سالانه نقطه عطفی در این طرح است. آن دو نیاز عبارت‌اند از:

۱. خانواده‌ها و دانش‌آموزان بدانند در حوزه‌های متفاوتی که در نظام آموزشی وزارتخانه مورد تعلیم و تربیت قرار می‌گیرند، چه کتاب‌های خوبی را می‌توانند به‌عنوان کتاب‌های آموزشی و مبتنی بر سلیقه خودشان استفاده کنند. درواقع، باید مرکزی ایجاد می‌شد برای آنکه کتاب‌های خوب بخش خصوصی و بخش‌های دولتی را که در طول سال تولید می‌شوند، پس از شناسایی و ارزیابی به خانواده‌ها معرفی کند تا با اطمینان خاطر به دانش‌آموزان و فرزندانشان ارائه بدهند.

۲. حاکمیت بتواند از تولیدات بخش خصوصی و توان عظیمی که این بخش دارد، استفاده کند و کیفیت محصولات خودش را به نحو چشمگیری ارتقا دهد.

در پی پاسخگویی به این دو نیاز، طرح ساماندهی به منابع آموزشی و تربیتی به اجرا در آمده است. مستحضری که مصوبه ۸۲۸ «شورای عالی آموزش و پرورش» این وظیفه را به عهده سازمان

اگر آموزش و پرورش به کمک بخش خصوصی بتواند بازار تولید و مصرف کتاب مناسب را پدید آورد، بازارهای کاذب کتاب‌های نامناسب ایجاد می‌شوند

جشنواره و طرح
ساماندهی حلقه‌ای
از یک زنجیره است
که اگر ما بتوانیم
حلقه‌های متفاوت
این زنجیره را تکمیل
کنیم، تازه معلوم
می‌شود که کارآمدی
این قانون چیست

بتوانیم حلقه‌های متفاوت این زنجیره را تکمیل کنیم، تازه معلوم می‌شود که کارآمدی این قانون چیست و چطور بخش خصوصی می‌تواند کاملاً در راستای هدف‌ها و راهبردهای اصلی سند برنامه درسی ملی ایفای نقش کند. به هر حال ما باید سه کار انجام بدهیم: شناسایی، معرفی و حمایت از کتاب‌های مناسب. شاید در حوزه معرفی و حمایت به تلاش بیشتری نیاز داریم.

اگر آموزش و پرورش به کمک بخش خصوصی نتواند بازار تولید و مصرف کتاب مناسب را پدید آورد، بازارهای کاذب کتاب‌های نامناسب ایجاد می‌شوند. من آمار ارزیابی‌های در طول سالمان را عرض می‌کنم. ما از میان کتاب‌های کمک‌درسی، یعنی کتاب‌هایی که ناظر بر ماده درسی‌اند و به صورت تست و مانند آن منتشر می‌شوند، فقط ۱۰ درصد را استاندارد تشخیص داده‌ایم. این یعنی بازار لزوماً تولید استاندارد ندارد و باید کمک کنیم که بازار تولید استاندارد به وجود آید. کتاب خوب باید خوب بفروشد و کتاب بد نتواند بفروشد. باید همه توانمان را به کار بگیریم که این بازار را به وجود آوریم. ما به عنوان مجریان اصلی طرح ساماندهی و قانون ۸۲۸ در وزارتخانه، با نظر کاملاً مساعدی که ریاست محترم سازمان و مسئولان سازمان و بخش‌های دیگر وزارتخانه دارند، باید بتوانیم این بازار را شکل دهیم. در این راستا، ارتباط‌های خوبی هم با بخش‌های دیگر وزارتخانه گرفته‌ایم. ما به حمایت معاونت محترم پرورشی و معاونت‌های دیگر وزارتخانه نیاز داریم تا این اتفاق بیفتد. از آن طرف جلسه‌های مشترک خوبی با ناشران داشتیم. هفته گذشته در انجمن ناشران آموزشی بودم و جلسه بسیار خوبی برگزار شد. مسئولان در دو طرف آمادگی دارند که این بازار را شکل دهند.

در پایان از همه کسانی که در تولید، معرفی و حمایت از کتاب خوب و مناسب برای نسل نو که آینده‌سازان این کشور هستند، نقش دارند، تشکر می‌کنم. به‌ویژه از حمایت‌های وزیر محترم آموزش و پرورش، وزیر محترم فرهنگ و ارشاد اسلامی که بخش مهمی از شکل‌دهی به این بازار می‌تواند از طریق وزارت ارشاد باشد، از معاونت‌های مختلف وزارتخانه، به‌ویژه معاونت محترم پرورشی، نهاد کتابخانه‌های عمومی که حمایت خیلی خوبی از این جشنواره داشتند، و از بخش‌های مختلف سازمان کمال تشکر را دارم.

که آموزش و پرورش به کتاب‌ها می‌دهد، توجه کنند. هر آنچه که در بازار هست، لزوماً استاندارد نیست. کتاب‌های درجه یک و دو ۹۵۹ جلد بودند که ۲۲ درصد کل کتاب‌های وارد شده به این سامانه محسوب می‌شوند. تعداد کتاب‌های درجه یک ۳۱۷ جلد بود که فقط ۷/۵ درصد از کل کتاب‌های ورودی را شامل می‌شود و قاعدتاً باقی درجه دو می‌شوند. این کتاب‌ها بر اساس برنامه درسی ملی که سند مستند ماست، در طراحی دوره‌های آموزشی و حوزه‌های یادگیری، در ۲۷ گروه تقسیم‌بندی و درجه‌بندی شده‌اند. این گروه‌ها از ادبیات کودک و آداب و مهارت‌های زندگی تا فیزیک، ریاضی، تربیت بدنی، معماری و ... را در بر می‌گیرند. این تنوع یکی از امتیازهای جشنواره است. برای هر گروه یک گروه داوری تخصصی پیش‌بینی شد که مجموعاً ۸۱ نفر متخصص می‌شدند و داوری تخصصی کتاب‌ها را بر عهده داشتند. مبنای داوری آن‌ها شاخص‌هایی بود که در اسناد و استانداردهای ما وجود داشتند. مبنای داوری‌هایی که در ارزیابی اولیه هم انجام می‌گیرند، همین است. یک گروه هنری تخصصی هم برای جنبه‌های هنری و گرافیکی کل کتاب‌ها در نظر گرفته شد.

سال گذشته این طور بود که خود گروه‌های علمی جنبه‌های هنری را هم می‌سنجیدند. امسال به پیشنهاد ناشران، به منظور رسیدن به وحدت رویه در ارزیابی جنبه‌های گرافیکی، یک گروه تخصصی سه نفره تمام کتاب‌ها را از جنبه هنری ارزیابی کردند. در نتیجه، از بین این کتاب‌ها ۱۴ اثر برگزیده و درجه یک، و ۳۸ اثر درجه دو و اصطلاحاً تمدیدی شناخته شدند. اگر ما در وزارت آموزش و پرورش از تصدی‌گری منع شده‌ایم و تصدی‌گری باید به صورت حداقلی رخ بدهد، اگر تکلیف شده‌ایم که از بخش خصوصی استفاده کنیم و اگر راهبرد حاکمیت در مواجهه با بخش خصوصی تنظیم‌گری است، پس قانون ۸۲۸، طرح ساماندهی و این جشنواره بسیار بیش از این می‌تواند نقش ایفا کند. مواردی در این قانون ذکر شده‌اند که هنوز صددرصد به آن عمل نکرده‌ایم و باید به‌طور جدی‌تر عمل کنیم. در این قانون گفته شده است که ارزیابی، هدایت، تشویق و حمایت از کتاب‌های مناسب بخش خصوصی باید توسط وزارتخانه انجام بشود. سامانه‌ها و راهکارهایی که برشمرده این است که کتاب‌ها باید ارزیابی، استانداردسازی و حمایت بشوند و کتاب‌هایی که مناسب تشخیص داده شدند، در بسته‌های یادگیری مورد استفاده قرار گیرند. این نکته مهمی است. لذا به نظر می‌رسد، این جشنواره و طرح ساماندهی حلقه‌ای از یک زنجیره است که اگر ما

دکتر محسن جوادی، معاون فرهنگی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی

کتاب عامل رشد و پیشرفت جوامع بشری

از اطلاعات است. فهم این است که درک عمیق‌تری از آنچه می‌بینیم و می‌دانیم، داشته باشیم. پس رشد می‌تواند هم نظری باشد و هم عملی. در طول تاریخ روشن است که کتاب در رشد معرفت و اطلاعات ما سهم فراوانی داشته است. در دوره‌ای تنها عامل رشد معرفت و فهم ما کتاب بود و کتاب جایگزینی نداشت؛ نه نوار صوتی و نه فضاهای مجازی و الکترونیکی. کتاب به لحاظ تاریخی این جایگاه را داشته است. هنوز کتاب چنین نقشی را ایفا می‌کند. ولو اینکه منابع و مصادر معرفت و جاهایی که ما می‌توانیم معرفت و فهم پیدا کنیم، کمی وسیع‌تر شده باشند، ولی بنیاد و اساس هنوز هم کتاب است. روایت معروفی از معصوم داریم که می‌فرماید: «قید العلم بالکتابه»: علم را با نوشتن به بند بکشید اگر ننویسید فرار می‌کند و در حافظه‌تان نمی‌ماند.

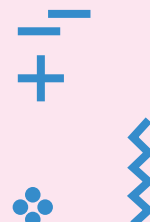
من فکر می‌کنم این روایت معنای عمیق‌تری هم دارد. یعنی اگر شما ننویسید، نظم پیدا نمی‌کند. دانش با نوشتن نظم پیدا می‌کند. بحث فرار نیست. خود فکر آدم هم نوشتن و کتاب است که معرفت و دانش را منظم می‌کند پس کتاب به لحاظ تاریخی هنوز در رشد دانش و معرفت و همین‌طور فهم ما نقش اساسی دارد. اما بعضی فکر می‌کنند، کتاب این نقش را در رشد مهارتی ندارد. مثلاً مهارت‌ها را در تمرین و تقلید از دیگران فرا می‌گیریم. در نجاری

بسم الله الرحمن الرحيم. خدمت همه حضار گرامی، دانش‌آموزان عزیز، معلمان و مربیان مدرسه‌ها، نویسندگان و ناشران محترمی که اصل شکل‌گیری این برنامه به همت آن‌ها بوده است و به کار آن‌ها بستگی دارد، سلام عرض می‌کنم. از برگزارکنندگان محترم این برنامه تقدیر و تشکر دارم. از دوستانی که در سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی، این جشنواره را به دور هفدهم رسانده‌اند، تقدیر و تشکر می‌کنم.

همین‌طور که از نام جشنواره پیداست، رشد و تعالی در بطن آن جریان دارد و روشن است که دغدغه و هدف اصلی برگزاری و استمرار جشنواره این است که رشد تحقق پیدا کند. رشد می‌تواند دوسویه باشد و در دو جهت تحقق پیدا کند: یکی در جهت عملی، مهارتی و اخلاقی است و مبتنی بر اینکه ما می‌خواهیم زندگی‌مان را بهتر کنیم و رشد داشته باشیم. می‌خواهیم زندگی اجتماعی و آداب و اخلاق اجتماعی‌مان را بهتر کنیم. این یک جور رشد است. می‌خواهیم صنعت‌مان، و پزشکی‌مان را بهتر کنیم. همه این‌ها ذیل رشد مهارت قرار دارند. اخلاق هم نوعی مهارت حساب می‌شود. سیاست هم نوعی مهارت حساب می‌شود و فن است که رشد آن در این حوزه تحقق پیدا می‌کند. رشدی هم به لحاظ دانش و معرفت داریم که اطلاعاتمان را زیاده‌تر و فهمان را بیشتر می‌کند. فهم چیزی بیشتر

همین‌طور که از نام جشنواره پیداست، رشد و تعالی در بطن آن جریان دارد و روشن است که دغدغه و هدف اصلی برگزاری و استمرار جشنواره این است که رشد تحقق پیدا کند

لازم نیست که کتاب بخوانیم. یا حتی در حوزه اخلاق، خیلی‌ها فکر می‌کنند اخلاق کتاب خواندن نمی‌خواهد. یا در مورد سیاست هم همین‌طور. ولی به نظر من این برداشت درست نیست. مهارت یاد گرفتن و مهارت را تکمیل و تقویت کردن، کتاب می‌خواهد. اتفاقاً عاملی که سبب می‌شود، گاهی اوقات ما در صنعتی رشد نکنیم، با اینکه زحمت زیادی می‌کشیم، یا در یک مهارت یا فن - مثلاً زندگی اخلاقی- خوب پیش نرویم، این است که کتاب خوب نمی‌خوانیم. دلیلش این است که اطلاعات خوبی نداریم. اگر ما تجربه‌های زیسته دیگران را در قالب داستان و رمان خوب بخوانیم و بدانیم که مثلاً مردمان دروغ‌گو چه سرنوشتی پیدا کردند، مردمان بدکردار به چه سرانجامی رسیدند، آرام آرام انگیزه ما هم بیشتر می‌شود. ما الگو و شکل مهارت را در کتاب می‌بینیم. بنابراین کتاب هم رمز تعالی و رشد دانش و معرفت است و هم رمز رشد اخلاق و مهارت‌های فنی ماست.

این جشنواره که برای کتاب رشد برگزار می‌شود، انگیزه اصلی‌اش این است که این دو جهت را در دانش‌آموزان تقویت کند و بتواند سهم خوبی در رشد آموزش و پرورش و رشد دانش‌آموزان داشته باشد تا آینده این کشور تضمین بشود. رشد علمی و اخلاقی دانش‌آموزان از مسیر کتاب‌های خوبی که در اختیارشان قرار می‌گیرد، حاصل می‌شود.

البته درست است که هر کتابی قدر و منزلت خواندن را ندارد و خیلی وقت‌ها کتاب نیست، اسمش کتاب است. کتابی به مفهوم یک اثر ارزشمند که بتواند نقش ارتقا و تعالی فرد را داشته باشد، نیست. خوب است که با همین جشنواره‌ها شناسایی کنیم و بگوییم که این کتاب‌ها خوب‌اند و این‌ها را در بسته آموزشی معرفی کنیم. همه این‌ها درست است، ولی به نظر من نباید از یک نکته غفلت کرد: مخاطبان در سنین کودکی بیشتر به راهنمایی نیاز دارند. جلوتر که می‌رویم، خود فرد باید یاد بگیرد و بفهمد چه چیزی خوب و چه چیزی بد است. ما نمی‌توانیم تا آخر بسته معرفی کنیم که شما این کتاب را بخوانید، آن را نخوانید. شاید این روند درستی نباشد. نمی‌خواهم مشورت کردن را نفی کنم، اما مشورت کردن غیر از این است که فقط معرفی کنم که حتماً باید این را بخوانی و دلیل نیاروم و توضیح ندهم. در یک سنی و در مقطعی آرام‌آرام باید تفکر و اندیشیدن را در فرد رشد بدهیم تا بتواند خودش تشخیص بدهد که چه

کتابی ارزش خواندن ندارد.

در هر صورت، غرض اصلی خواندن کتاب و مطالعه است. تا این اتفاق نیفتد، هر چه هم ما کتاب بخیریم و حمایت کنیم، فایده‌ای ندارد. ما باید مثل هر کشور دیگری دانش‌آموزان و مدرسه‌ها را با کتابخانه‌ها و کتابخانه‌های عمومی مرتبط کنیم. لازم است این ارتباط وسیع شود تا بالاخره کتاب خواندن اتفاق بیفتد؛ چه به صورت خانوادگی و چه با معلم یا بدون معلم. این موضوعی است که نباید از آن غفلت کنیم و صرفاً با بسته معرفی کردن و فرستادن کتاب دم در خانه، اتفاق نمی‌افتد. این روند باید اجرایی شود.

اگر زمینه‌ای فراهم بشود، مثلاً در جشنواره هجدهم کتاب رشد، که خود بچه‌ها هم نظر بدهند، خیلی خوب خواهد شد. مثلاً درباره کتاب‌هایی که قبلاً انتخاب شده و برنده شده بودند، از ایشان بازخوردی بگیریم و ببینیم که آیا به درد می‌خورند یا فقط من بزرگ‌سال با دیدگاهی خاص گفته‌ام که این کتاب خوب است، اما نمی‌دانم که واقعاً به درد این بچه و نوجوان می‌خورد یا نه. اگر این اتفاق بیفتد، به نتایج یقینی می‌رسیم.

بخشی هم می‌توانیم برای نویسندگانی داشته باشیم که می‌توانند بهترین کتاب را برای سنین متفاوت بنویسند که گاهی خود کودکان یا نوجوانان چنین نویسندگانی هستند ما آماری در وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی داریم که واقعاً امیدبخش است و نشان می‌دهد، نوجوانان کتاب‌های خوبی می‌نویسند. یعنی می‌توانیم بخشی از جشنواره را به معرفی نوشته‌های خوبی که خود دانش‌آموزان و معلمان دارند، اختصاص بدهیم.

بخش «کتاب الکترونیک» در جشنواره وجود ندارد. نمی‌دانم که این نوع کتاب‌ها معرفی شده‌اند یا نه؟ ولی درواقع آینده نشر با این نوع کتاب‌ها گره خورده است. این آثار هم لازم است دیده شوند. البته نه آن‌هایی که پی‌دی‌اف کتاب‌ها هستند، بلکه کتاب‌هایی که واقعاً ماهیت تعاملی دارند.

تقدیر و تشکر می‌کنم از عزیزانی که این برنامه را در دارالفنون که یادآور شکل‌گیری اولین مراحل دانش جدید در ایران اسلامی است، برگزار کردند. امیدواریم که تلاقی جشنواره کتاب رشد و مدرسه دارالفنون نویدبخش آن باشد که یاد بزرگانی که این عمارت را برای علم و رشد علمی کشور بنا نهادند، گرمای باشد و نتیجه‌اش رشد و تعالی علمی و اخلاقی کشور باشد.

مخاطبان در سنین
کودکی بیشتر به
راهنمایی نیاز دارند.
جلوتر که می‌رویم،
خود فرد باید یاد بگیرد
و بفهمد چه چیزی
خوب و چه چیزی بد
است

علی رمضانی، مدیرکل فرهنگی هنری، اردوها و فضاهای پرورشی معاونت پرورشی

۵۰ هزار نمایشگاه برای کتاب‌های رشد

کمک ناشران این کار را انجام می‌دهیم. سال قبل دانش‌آموزان با پول توجیبی خودشان نزدیک به سه میلیارد تومان کتاب خریدند. ما انتظار داریم، به جهت نوع نگاهی که هست، نویسندگان و ناشران نیز به این جشنواره ورود پیدا کنند. جناب آقای دکتر جوادی و آقای دکتر مختارپور هم به ما کمک کنند که ما کتاب‌ها را با تخفیف بیشتری در اختیار دانش‌آموزان قرار دهیم.

هدف‌گذاری ما امسال این است که بتوانیم یک میلیون دانش‌آموز را مخاطب قرار دهیم. در ۵۰ هزار نمایشگاه، امسال به کمک «انتشارات منادی تربیت» و وزارت ارشاد اسلامی کتاب‌های خوب شما را ارائه می‌دهیم و در تجهیز کتابخانه کلاسی‌مان قرار می‌دهیم. ما باید عزیزی را که علاقه‌مند هستند به آموزش و پرورش کمک کنند، پشیمان نکنیم. ما آمادگی داریم، تمامی کتاب‌هایی را که در سامانه رشد و سازمان پژوهش انتخاب کرده‌اند، در ۵۰ هزار نمایشگاه‌مان قرار بدهیم. انتظار داریم، کاری که سازمان پژوهش شروع کرد و ما در کنارشان ادامه می‌دهیم، شما بزرگواران به‌عنوان مطالبه‌جوی خودتان در نظر بگیرید. من تمام امتیازات که به‌عنوان مدیرکل داشتم، به کارگروه واگذار کردم که تمامی اعضای آن، عزیزی از نویسندگان بزرگ کشور هستند.

شایسته می‌دانم به‌عنوان مدیرکل فرهنگی و هنری نسبت به نوع نگاهی که جناب آقای دکتر ذوعلم و جناب آقای دکتر فیاضی در حوزه فرهنگ و تربیت ایجاد کرده‌اند، تشکر کنم. یک هوای تازه‌ای در وزارت آموزش و پرورش دمیده‌اند و به نظر می‌رسد که با این حرکت سریع و خوب سازمان پژوهش برنامه‌ریزی کرده، هم در حوزه فیلم رشد و هم در حوزه کتاب رشد، آینده بسیار خوبی را در حوزه کتاب و کتاب‌خوانی می‌بینم. اما وضعیت کتاب و کتاب‌خوانی در حوزه دانش‌آموزی زیاد جالب نیست؛ هم از نظر میزان زمانی که دانش‌آموزان برای کتاب و کتاب‌خوانی می‌گذارند، هم از نظر نوع کتاب‌هایی که دانش‌آموزان می‌خوانند. این دو حوزه برای ما نگران‌کننده است. ما در معاونت فرهنگی، پرورشی سه سال است که کار جدیدی به نام «جشنواره دانایی و توانایی» را شروع کرده‌ایم. بعضی از عزیزی هم که در اینجا حضور دارند و در کارگروه کتاب هستند و از میان نویسندگان بزرگ کشور انتخاب شده‌اند، به ما کمک می‌کنند. انتظار است که عزیزان دیگری هم به جمع ما بپیوندند. خوشبختانه کاری که ما در حوزه کتاب و کتاب‌خوانی به‌عنوان جشنواره دانایی و توانایی در نظر گرفته‌ایم، با استقبال خوب حوزه کتاب و کتاب‌خوانی مواجه شده است. اما کتاب‌ها با قیمت مناسب به دست دانش‌آموزان نمی‌رسند و ما بدون اینکه دوستانمان در آموزش و پرورش، جناب آقای دکتر جوادی و آقای دکتر مختارپور، در این کار نقشی داشته باشند، به

در ۵۰ هزار نمایشگاه،
امسال به کمک
«انتشارات منادی
تربیت» و وزارت ارشاد
اسلامی کتاب‌های خوب
شما را ارائه می‌دهیم

علیرضا مختاریپور، دبیرکل نهاد کتابخانه‌های عمومی کشور

مطالعه؛ طلوع کتاب است بر جان آدمی

به نام خدا

سه مطلب را می‌خواستم عرض کنم:

اول اینکه تعریفی از کتاب داشته باشیم: کتاب چیست؟ آیا مجموعه‌ای از اوراق کاغذ به هم وصل شده، همراه با مرکب یا احیاناً تصویر است، یا مجموعه‌ای از متون به هم مرتبط و منسجم، محصول اندیشه و تفکر، با هدفی مشخص و برای رسیدن به بحث معرفت. این تعریف چه مناسبتی با عنوان‌ها و شمارگان فعلی کتاب در کشور ما دارد؟ دوم اینکه مطالعه چیست؟ آیا نگرستن بر آن اوراق کاغذی و الکترونیکی حاوی خط‌ها و نقش‌هاست؟ یا آن طوری که مرحوم اشرف فرمودند: مطالعه، طلوع کتاب است بر جان آدمی و تجلی آدمی است بر جان کتاب؟ این تعریف‌ها چه تأثیری بر محاسبهٔ سرانهٔ مطالعه دارد؟ بعضی معتقدند نگاه کردن به

هر نوشته‌ای، حتی زیرنویس‌ها، تابلوهای اعلانات، و تابلوهای راهنمای بزرگراه‌ها مطالعه محسوب می‌شود. اگر این مطالعه است، باید در کشور نهضت کاهش مطالعه راه بیندازیم! موضوع سوم این است که: هدف از مطالعه چیست؟ هدف از مطالعه پر کردن اوقات فراغت است؟ هدف رفع نیازهای شغلی، فنی و حرفه‌ای است؟ و یا هدف ارتقای سطح معرفت برای تکامل فردی و اجتماعی و رسیدن به سعادت است؟ خداوند مرحوم مولانا را رحمت کند که در قرن هفتم فرمود:

گرچه مقصود از کتاب آن فن بود/ گر تو‌آش
بالش کنی هم می‌شود/
لیک ازو مقصود این بالش نبود/ علم بود و دانش
و ارشاد و سود

هدف از مطالعه

چیست؟ هدف

ارتقای سطح

معرفت برای

تکامل فردی و

اجتماعی و رسیدن

به سعادت است؟

دکتر فیاضی مدیرکل دفتر انتشارات و فناوری آموزشی در جمع نمایندگان ناشران

حمایت از کتاب‌های استاندارد و فروش آن‌ها

سمیه میرزایی

دفتر انتشارات و فناوری آموزشی سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی برای همکاری و ارتباط مثمرتر با ناشرانی که در تولیداتشان استانداردهای لازم را رعایت می‌کنند، قدم‌هایی جدی برداشته است. دفتر بر این باور است که کنترل بازار کتاب‌های آموزشی، که هم‌اکنون در دست ناشران کتاب‌های کمک‌درسی فاقد اعتبار و استانداردهای لازم است، فقط با همکاری و حمایت از تولیدات ناشران پایبند به قواعد نظام تعلیم و تربیت، میسر است.

به منظور عملیاتی کردن این هدف، شورایی با عنوان «شورای برنامه‌ریزی مشترک بین سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی و ناشران» شکل گرفت. آنچه که می‌خوانید گزارشی از نخستین نشست این شورا است.

ناشران همراه

فیاضی با بیان اینکه در بررسی‌ها به این دریافت رسیدیم که ۹۰ درصد ناشران آموزشی از فضای موجود کتاب‌های کمک‌درسی ناراضی‌اند، اظهار داشت: «ما هم از این وضعیت راضی نیستیم. به باور ما، مشکل اصلی اینجاست که کتاب‌های مناسب به‌طور گسترده به دست مخاطب نمی‌رسد و همین مشکل سبب می‌شود کم‌کم این کتاب‌ها از گردونه نشر خارج شوند؛ چون کتاب مناسب فروش و بازار ندارد.

از طرف دیگر، کتاب نامناسب به وفور در دسترس دانش‌آموزان قرار دارد و همین باعث شده است

مسعود فیاضی، مدیرکل دفتر انتشارات و فناوری آموزشی، با تشریح اهمیت ارتباط با ناشران بخش خصوصی گفت: «مصوبه ۸۲۸ شورای عالی آموزش و پرورش سرمایه بزرگی برای استفاده از توان بخش خصوصی در غنی‌سازی بسته‌های یادگیری و ارتقای سطح مهارت و افزایش توان علمی معلمان، دانش‌آموزان و والدین است. اما متأسفانه بازار کتاب‌های آموزشی مناسب، بازار خوبی نیست. علت این امر آن است که ارتباط مؤثری بین سازمان پژوهش و ناشران بخش خصوصی وجود ندارد.»

حجت الاسلام همایون صدوقی
(سرپرست معاونت طراحی
و تولید بسته‌های تربیت و
یادگیری)

عبدالعظیم فریدون (رئیس
هیئت مدیره انجمن فرهنگی
ناشران کتاب کودک و نوجوان)

دکتر مسعود فیاضی

خلأ ارتباط مداوم،
مؤثر و هدفمند ما
با ناشران آموزشی
باید پُر شود. دغدغه
ما باید ایجاد بازار
فروش برای کتاب‌های
استاندارد باشد

و برنامه‌ریزی آموزشی و ناشران شکل می‌گیرد از سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی، به دلیل اهمیت موضوع، مدیرکل حوزه ریاست، سرپرست معاونت طراحی و تولید بسته‌های تربیت و یادگیری، و من به‌عنوان مدیرکل دفتر انتشارات و فناوری آموزشی، در این شورا عضویت داریم. چهار نفر هم از هیئت مدیره انجمن ناشران آموزشی و کودک و نوجوان عضو این شورا هستند. دبیرخانه‌ای هم به منظور ایجاد ارتباط منظم تشکیل می‌شود. جلسه حاضر هم به منظور مشورت‌های لازم برای تشکیل کارگروه‌های شورا ترتیب داده شده است تا طی برنامه‌ریزی در کارگروه‌ها، در بازه زمانی مورد توافق امور را پیش ببریم. درواقع ما در این جلسه به دنبال ریل‌گذاری برای جلسات بعدی هستیم.»

فعال شدن سامانه پخش مدرسه

مدیرکل دفتر انتشارات و فناوری آموزشی با اشاره به اقدامات انجام گرفته از سوی این دفتر در راستای ایجاد بازار برای کتاب‌های مورد تأیید سازمان گفت: «به این منظور، کتاب‌های برگزیده جشنواره کتاب رشد را به‌صورت رایگان در مجله‌های دانش‌آموزی رشد که شمارگان میلیونی دارند، تبلیغ می‌کنیم. همچنین با معاونت‌های وزارت آموزش و پرورش هم جلساتی داشته‌ایم تا در راستای تسهیل در توزیع کتاب‌های مناسب در مدرسه‌ها، همکاری

که کتاب‌های نامناسب دارای بازار پرسودی باشند. برای نمونه، کتاب‌هایی که در جشنواره کتاب رشد برگزیده می‌شوند، به زحمت به چاپ سوم می‌رسند؛ چون از کتاب‌های مناسب و برگزیده استقبال کافی نمی‌شود. این امر موجب می‌شود که وزارت آموزش و پرورش از هدف‌های تربیتی خود دائم فاصله بگیرد.»

مدیرکل دفتر انتشارات و فناوری آموزشی تصریح کرد: «خلأ ارتباط مداوم، مؤثر و هدفمند ما با ناشران آموزشی باید پُر شود. دغدغه ما باید ایجاد بازار فروش برای کتاب‌های استاندارد باشد. سازمان پژوهش هم کسب سود بخش خصوصی از تولید منابع آموزشی مناسب را باید به رسمیت بشناسد. نیازهای بسیار گسترده‌ای در حوزه‌های یادگیری وجود دارند که تأمین آن‌ها حتماً مستلزم همکاری ما با ناشران آموزشی است. در سازمان، این نگاه که بخش خصوصی باید فعال‌تر بشود و ما باید از تصدی‌گری فاصله بگیریم و به تنظیم‌گری بپردازیم، خیلی جدی است.»

وی ادامه داد: «در این راستا، و برای همسوسازی و ایجاد ارتباط با بخش خصوصی، چندین جلسه با ناشران محترم برگزار کردیم و مشخص شد که هر دو طرف، هم‌نظریم. پیرو این جلسات طرحی، یک مقدماتی نوشته شد که براساس این طرح، یک شورای برنامه‌ریزی مشترک بین سازمان پژوهش

اما ما با ناشرانی که عضو انجمن هستند و مرتکب این تخلف بشوند، می‌توانیم مذاکره کنیم و اخلاقاً بخواهیم که این کار را نکنند.»

سپردن تولید بسته‌های یادگیری به ناشران

حجت‌الاسلام **همایون صدوقی**، سرپرست معاونت طراحی و تولید بسته‌های تربیت و یادگیری سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی هم در ادامه با بیان نقطه نظرات خود در خصوص تعامل با ناشران آموزشی گفت: «ما در طراحی و تولید بسته‌های یادگیری به جد آمادگی داریم تا ارتباط منظم و هدف‌داری را با تولیدکنندگان آثار کودکان و نوجوانان داشته باشیم. از سال ۱۴۰۰، کتاب‌های درسی فقط یک جزء از بسته‌های یادگیری خواهند بود و همراه آن، فیلم و کتاب داستانی و دیگر اجزا هم مورد نیاز خواهد بود. ما باید با ناشرانی که دغدغه آموزش و اهداف سند تحول را دارند، همکاری کنیم. در این مسیر لازم است که توافق‌نامه‌ای بین طرفین تنظیم شود و قلمرو وظایف طرفین در آن روشن شود. ما می‌خواهیم ناشران مسئولیت تولید یکی از اجزای بسته‌های یادگیری را، که بدهی است باید مطابق اهداف برنامه درسی باشد بپذیرند.»

وی افزود: «ما تاکنون چهار بسته یادگیری برای معلم، دانش‌آموز، مدیر و والدین طراحی کرده‌ایم که برای تولید هر یک از آن‌ها حتماً باید ارتباط مفیدی با ناشران داشته باشیم. این فرصت بسیار خوبی برای ناشران است که در تولید بسته یادگیری مشارکت داشته باشند.»

صدوقی پایین بودن سرانه مطالعه را یکی از مهم‌ترین آفت‌ها برشمرد و گفت: «سطح و حجم نشر کتاب نسبتاً بالاست. در نمایشگاه‌های کتاب نیز حجم انبوهی از مردم کتاب می‌خرند، اما همچنان سرانه مطالعه پایین است و علت آن به آسیب‌شناسی نیاز دارد.»

دهقانی، نماینده «انجمن ناشران آموزشی» در این نشست نیز با تأیید اظهارات صدوقی افزود: «متأسفانه در حوزه کتاب‌های آموزشی، معلمان و دانش‌آموزان کمترین رغبت را نسبت به کتاب‌هایی دارند که توسط سازمان تأیید شده‌اند. باید به چرایی این موضوع نیز فکر کرد. چرا کتاب‌های

لازم را داشته باشند. ضمن اینکه **پخش مدرسه** را فعال کرده‌ایم و در این زمینه از همکاری هزار نفر از نمایندگان مجله‌های رشد استفاده خواهیم برد. به همین منظور بخش‌نامه‌ای هم تهیه و ارسال شده تا نمایندگان فروش کتاب‌های طرح سامان‌دهی بتوانند با مجوز، کتاب‌های مناسب و معرفی شده از سوی ما را به دانش‌آموزان عرضه کنند. ضمن اینکه **سامانه پخش مدرسه** را هم فعال کرده‌ایم تا سفارش‌های مورد نیاز ثبت شوند. خوش‌بختانه ناشران هم از این اتفاق استقبال کرده‌اند و تا به امروز ۱۱۸ ناشر با پخش مدرسه قرارداد و تفاهم‌نامه امضا کرده‌اند.»

وی افزود: «ما این موضوع را در نشست با نمایندگان مجله‌های رشد مطرح کرده‌ایم و اخیراً در سفر به کرمان، با حضور نمایندگان استان کرمان و استان‌های هم‌جوار، دوباره در این زمینه مفصل گفت‌وگو کردیم و درباره سازوکار اجرایی و میزان تخفیف‌ها و جزئیاتی مثل این هم صحبت کردیم.» **بدیعی**، معاون سامان‌دهی دفتر انتشارات و فناوری آموزشی، خطاب به اعضای هیئت مدیره انجمن‌های ناشران یادآوری کرد که بهتر است در اجرای این طرح، ناشران هم به اصول اخلاقی پایبند بمانند و از ایجاد ارتباط مستقیم با نمایندگان رشد در استان‌ها و شهرستان‌ها خودداری کنند.

فریدون، رئیس هیئت مدیره «انجمن فرهنگی ناشران کودک و نوجوان»، درخصوص سازوکار پخش مدرسه گفت: «با توجه به تجربه‌های قبلی، و برای پرهیز از ایجاد فسادهای احتمالی، لازم است تدبیری اندیشیده شود که پول دریافتی از مدرسه‌ها به حساب پخش مدرسه واریز شود، نه به حساب نمایندگان محترم و نه حتی حساب ادارات استان و شهرستان. درباره افزایش تخفیف‌ها نیز تجربه خوبی وجود ندارد. تخفیف بیشتر خواستن از ناشران موجب می‌شود، کل کتاب‌ها افزایش قیمت داشته باشند. این سازوکار باید به گونه‌ای باشد که به افزایش قیمت کتاب در آینده منجر نشود.»

فریدون درباره تذکر معاون سامان‌دهی نیز گفت: «خیلی کم ممکن است چنین اتفاقی بیفتد. گرچه شاید به لحاظ قانونی هم نشود با آن مقابله کرد،

از سال ۱۴۰۰،
کتاب‌های درسی فقط
یک جزء از بسته‌های
یادگیری خواهند بود
و همراه آن، فیلم و
کتاب داستانی و دیگر
اجزا هم مورد نیاز
خواهد بود

سعید بدیعی (معاون دفتر انتشارات و فناوری آموزشی در سامان‌دهی منابع آموزشی و تربیتی)

وحید تمنا (رئیس هیئت مدیره انجمن ناشران آموزشی)

یحیی دهقانی (عضو هیئت مدیره انجمن ناشران آموزشی)

متأسفانه
آموزش و پرورش
هم بر توزیع این
کتاب‌ها در مدارس،
نظارت کافی ندارد که
اصلی‌ترین دلیل آن
را باید در ناهماهنگی
معاونت‌ها
در وزارتخانه
آموزش و پرورش
جست‌وجو کرد

فروش کتاب‌های نامناسب است.»
فیاضی در پایان این نشست، در قالب جمع‌بندی مباحث گفت: «به این ترتیب هدف ما در شورا این است که موانع مختلف را (در سمت ارشاد، آموزش و پرورش و ناشران) شناسایی و رفع کنیم تا فروش کتاب‌های معتبر و مناسب افزایش پیدا کند و فروش کتاب‌های فاقد اعتبار کاهش بیابد.»
مدیرکل دفتر انتشارات و فناوری در همین خصوص اضافه کرد: «در بررسی موضوع بازار پرفروش کتاب‌های غیراستاندارد، باید علاوه بر ناشران، اضلاع مؤثر دیگری را هم بررسی کرد. یکی از این اضلاع وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی است که اعطای مجوز انتشار کتاب‌ها را عهده دارد. متأسفانه آموزش و پرورش هم بر توزیع این کتاب‌ها در مدارس، نظارت کافی ندارد که اصلی‌ترین دلیل آن را باید در ناهماهنگی معاونت‌ها در وزارتخانه آموزش و پرورش جست‌وجو کرد.»
فیاضی در پایان تأکید کرد: «از مجموع نظرات جمع، چنین استنباط می‌شود که لازم است کارگروه‌هایی به منظور بازبینی استانداردها و ایجاد و توسعه بازار مناسب کتاب‌های استاندارد و مناسب در دو حوزه ناشران آموزشی و کودک و نوجوان شکل بگیرد.»

حل‌المسائل که از نظر شما و ما ضعیف‌ترین کتاب‌ها هستند، از فروش بالایی برخوردارند؟ و باز هم متأسفانه خریداران آن‌ها هم غالباً مدیران مدرسه‌ها هستند.»

صدوقی در پاسخ به علل این موضوع گفت: «من معتقدم دلیل این اتفاق آن است که ما روی مدیر مدرسه سرمایه‌گذاری کافی نکرده‌ایم و روی وظایف اصلی او و تفکر او کار نشده است. از این‌رو نگاه اغلب مدیران ما اقتصادی است و افزایش تعداد قبولی‌ها در کنکور، از رشد بینش عقلی، دینی و علمی دانش‌آموز اهمیت بیشتری دارد. اگر بسته یادگیری را به‌عنوان یک اصل حاکمیتی در مدرسه تعریف کنیم، و مدیر موظف به انطباق با این بسته باشد، هم ناشر و هم مدیر منتفع خواهند شد.»

تمنا، رئیس هیئت‌مدیره انجمن ناشران آموزشی نیز با اشاره به فراوانی کتاب‌های تأیید نشده، بر نکته‌ای روان‌شناسانه انگشت گذاشت و گفت: «کتاب‌های فاقد اعتبارنامه سازمان، حدود ۹۵ درصد کتاب‌های موجود را تشکیل می‌دهد. بنابراین به نظر می‌رسد بهتر است در طرح موضوع فروش کتاب‌ها، برای پیشگیری از بروز مقاومت منفی، همواره موضوع را به شکل ایجابی مطرح کنیم؛ یعنی بگوییم می‌خواهیم فروش کتاب‌های مناسب را زیاد کنیم این حرف در حقیقت به معنی کم شدن

نشست هم‌اندیشی با ناشران در خصوص چالش‌های دوره پیش دبستانی

به نیازهای واقعی کودک نزدیک شویم

در «سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی» نشست‌های جدیدی را آغاز کرده‌ایم، البته با این تغییر رویه که دعوت از میهمانان بر عهده ناشران گذاشته شود و ما نیز در آنجا میهمان باشیم. انتشارات مدرسه برای اولین نشست پیش دبستانی قبول زحمت کرده و دعوت از ناشران را بر عهده گرفته است. جا دارد از انتشارات مدرسه و همکارانشان که زحمات زیادی برای برگزاری این جلسه کشیده‌اند تشکر کنیم.

نیازهای دوره پیش دبستانی را دریابیم

تهرانی فرجاد: بنده در چندین دوره اخیر و شاید از دوره نهم به بعد، با این جشنواره در ارتباط بوده‌ام و می‌دانم که کاری سنگین است و جای خسته نباشید دارد. ما در آموزش و پرورش و بخش‌های دیگر همیشه به این موضوع اذعان داریم. مخصوصاً اینکه در جریان فعالیت‌های دولتی هم به جهت مختلف، بدنه فعالیت دولتی چه بسا کارها را سخت‌تر می‌کند. خوش‌بختانه دوستان در جشنواره همواره سعی دارند که کار را به بخش‌های خارج از دولت و مانند این نشست‌ها بسپارند، که واقعاً جای تشکر دارد.

انتشارات مدرسه سعی دارد که به جای اصلی خود برسد و بتواند حلقه واسط بین ناشران و آموزش و پرورش باشد. در مورد آنچه جناب آقای رضایی فرمودند، قصد دارم مطالبم را روی چند نکته محوری بیان کنم و اتفاق مطلوبی بین ما رخ دهد. چون مسئله مشترکی داریم و می‌خواهیم با همکاری و یاری هم این مسائل را حل کنیم. مسئله تولید کتابی با کیفیت خوب برای کودک است و عدالت آموزشی این است که کودک کم‌برخوردار و کودک برخوردار، هر دو به یک میزان از کتاب‌های مطلوب برخوردار باشند. کتاب‌ها از جهات متفاوت فنی و محتوایی، قیمتی و اقتصادی می‌باید مطلوب باشند. یعنی کتابی که از همه نظر مطلوب است، ولی از نظر اقتصادی مطلوب و مقرون به صرفه نیست، همه شرایط را دارا نیست. صرف نظر از بحث مطلوب بودن، بحث نیاز جامعه

ما در حوزه پیش دبستانی با یک سلسله مسائل روبه‌رو هستیم و امروز قصد داریم بخش‌هایی از آن‌ها را طرح کنیم و به دنبال راه‌هایی باشیم که این مشکلات را در کتاب‌های پیش دبستانی حل کنند. ما در حالی این نشست را برگزار می‌کنیم که در سال‌های قبل، تأیید محتوای پیش دبستانی بر عهده سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی بود. اخیراً مجلس مصوبه‌ای را گذرانده است که تأیید محتوای دوره مهدها را هم به عهده این سازمان گذاشته است. ما امروز وارد بحث مهدها نمی‌شویم و فقط موضوع پیش دبستانی مد نظر ماست.

یکی از دلایل عمده ارزیاب‌ها در رد کتاب‌های کار کودک و مربی، این است که کتاب‌های مزبور با هدف‌ها و فعالیت‌های دوره پیش دبستانی هماهنگی ندارند و این موضوع اصلی‌ترین مشکل محسوب می‌شود. احتمالاً ناشران و دوستان، یا هدف‌ها را مطالعه نمی‌کنند و یا اینکه با آن ارتباط خوبی نمی‌گیرند. چرا که کتاب راهنمای پیش دبستانی، برخلاف سایر راهنماها، تولید شده و در اختیار همه قرار گرفته است و ناشران می‌توانند آن را مطالعه کنند و به کار بندند.

اصلی‌ترین مشکل ما شناخت جدی هدف‌ها و فعالیت‌های دوره پیش دبستانی است. از طرف دیگر، ناشران دوره پیش دبستانی به شدت علاقه‌مند و ورود به حیطه آموزش‌های دبستانی هستند گویا تمایل دارند، بچه‌ها را سریع‌تر به رشد برسانند! این موضوع برای کتاب‌های پیش دبستانی مشکل ایجاد می‌کند.

بهروز رضایی

یکی از دلایل عمده
ارزیاب‌ها در رد کتاب‌های
کار کودک و مربی، این
است که کتاب‌های مزبور با
هدف‌ها و فعالیت‌های دوره
پیش دبستانی هماهنگی
ندارند و این موضوع
اصلی‌ترین مشکل محسوب
می‌شود

مسعود تهرانی فرجاد

طولانی‌مدت حس کند، این مطالب را قبلاً شنیده و تکراری است و جذابیتی برای او نداشته باشد. تأکیدات ما در برنامه پیش‌دبستانی این است که کارها جذابیت داشته باشند. کارهای نکرده در دوره پیش‌دبستانی بسیار زیادند و هنر ما این است که آن‌ها را در قالب فعالیت‌های خوب و با بیان و جلوه‌های هنری خوب بتوانیم عرضه کنیم.

تأکید بعدی این است که ما در دوره پیش‌دبستانی به رشد همه‌جانبه و متعادل توجه داریم و قصد نداریم بچه‌ها تک‌بعدی، و تکرار شونده‌ای بار ببینند. به بیانی دیگر، نمی‌خواهیم نقاش، ریاضی‌دان و ... بار ببینند. به همین دلیل صاحب‌نظران خارجی و داخلی عقیده دارند که باید آموزش عمومی ارتقا پیدا کند. گاهی اوقات کودک در پیش‌دبستانی به جایی می‌رسد که احساس می‌کند، استعداد کاری را ندارد. بنابراین باید زمینه‌هایی را در محتواهای خود فراهم آوریم که باعث رشد همه‌جانبه کودک شود. رشد همه‌جانبه همان چیزی است که در راهنماها آمده است.

تعادل نیز بحث مهمی است که باید در بخش اجرا جلوه کند و راهنما در این زمینه نیز به مربی کمک کند. در بحث اجرا، دیدگاه ما این است که می‌باید نگاهی تلفیقی حکم‌فرما باشد و ما نباید کتاب‌هایی مجزا برای ریاضی و علوم داشته باشیم. هرچند آموزش‌های مجزا هم جواب‌گو هستند و موافقان و مخالفان خود را دارند، ولی استاندارد و مطلوب این است که محتواها تلفیقی باشند. همان‌طور که ممکن است کودکی

مطرح است. در سطح جامعه، برخی نیازها واقعی و برخی دیگر کاذب هستند. رسالت جامعه فرهنگی این است که به نیازهای واقعی دامن بزند و نیاز آفرینی کند. مثلاً برخی ناشران فقط وارد حوزه تبلیغاتی شده‌اند و فقط دید تجاری دارند.

درخصوص نیازهای واقعی لازم است که ما، هم از برنامه‌های واقعی مطلع باشیم و هم با بدنه اجرایی آشنایی داشته باشیم. مربیانی را که در مراکز پیش‌دبستانی مشغول هستند، به خوبی رصد کنیم. اگر بخواهیم نیاز واقعی اتفاق بیفتد، می‌باید چند اصل را مورد توجه قرار دهیم:

یکی اینکه نگاهی تداخلی به پیش‌دبستانی، نسبت به دوره دبستان نداشته باشیم. محتواها به گونه‌ای آگاهانه تنظیم شوند که این تداخل پیش نیاید به این ترتیب به نیاز واقعی نزدیک شویم. به بیانی دیگر، پا در کفش ابتدایی نکنیم و مطالبی را که به ظاهر جذاب و مفید هستند، ولی مناسب پیش‌دبستانی نیستند، مطرح نکنیم. مطالبی مفید خواهند بود که بهنگام باشند. مطالب زود هنگام باعث سیری کاذب بچه‌ها خواهند شد و در بلندمدت اثر مطلوبی ندارند. به نظر بنده باید یک کارشناس ابتدایی و کسی که از برنامه‌ها و محتواهای ابتدایی مطلع است، در گروه پیش‌دبستان حضور داشته باشد و ایشان نظر و استنتاج‌های خود را درباره تولیدات و کارهای ما بیان کند. **بنابراین لازم است که بدانیم در کتاب‌های ابتدایی چه می‌گذرد.**

نکته دیگر اینکه مطالبی را عنوان نکنیم که بچه در

**تأکیدات ما در برنامه
پیش‌دبستانی این
است که کارها**

جذابیت داشته باشند.

کارهای نکرده در دوره

پیش‌دبستانی بسیار

زیادند و هنر ما این

است که آن‌ها را در

قالب فعالیت‌های

خوب و با بیان و

جلوه‌های هنری خوب

بتوانیم عرضه کنیم

حمیدرضا محمدبیگی

نکته دیگر توجه به جنبه‌های فرهنگی، بومی (منظور ایرانی بودن و بحث هویت ملی است و مخاطب ما استان‌ها نیستند) و منطقه‌ای است

بگوید هویج، پیاز و ... را دوست ندارم و این مواد را در غذای خود جدا کند، و مادر برای رساندن این مواد غذایی مفید، از روش میکس کردن استفاده کند تا کودک متوجه مواد درون غذا نشود و آن را بخورد. بحث تنیدگی حتی در جنبه‌های مختلف اجتماعی، دینی و مسائل دیگر نیز حائز اهمیت است. هنر ما باید در تلفیق و تنیدگی محتواهای مختلف باشد. بنابراین نیاز است که در گروه ما، غیر از نویسنده، برنامه‌ریز آموزشی و کسی که بتواند در این زمینه ما را یاری کند، حتماً حضور داشته باشد. نشر یک ناشر وقتی با استانداردها هماهنگ است که کارگروهی متخصص در این زمینه‌ها داشته باشد.

نکته دیگر توجه به جنبه‌های فرهنگی، بومی (منظور ایرانی بودن و بحث هویت ملی است و مخاطب ما استان‌ها نیستند) و منطقه‌ای است. کودک در محتواها باید با این المان‌های فرهنگی ارتباط برقرار کند.

به نظر بنده اگر این محورها رعایت شوند، به نیازهای واقعی کودک نزدیک خواهیم شد و اگر آموزش تلفیقی و رشد همه‌جانبه را مورد توجه قرار ندهیم و به اصطلاح پا در کفش ابتدایی کنیم، به نیازهای کاذب رو خواهیم آورد. ما قصد داریم از کارهای گیشه‌ای و بازاری که از نظر آموزشی مطلوب نیستند، فاصله بگیریم. این جلسه ما شبیه جلسه اولیا و مربیان است که در آن دقیقاً روی سخن با اولیایی است که حاضر نمی‌شوند. در این جلسه هم اشخاصی حاضر نیستند که باید حضور داشتند! در این نشست‌ها ما باید به حل این مسئله کمک کنیم. در سازمان پژوهش هم همیشه به روی شما باز است و ما نیز در خدمت شما هستیم و از چنین گفت و گوهایی استقبال می‌کنیم.

در دوره پیش‌دبستانی باید محتوا به حداقل برسد

محمدبیگی: اولین مورد پاسخ به این سؤال هاست که: آیا اصلاً ما به محتوا نیاز داریم؟ آیا می‌توانیم در دوره پیش‌دبستانی محتوا نداشته باشیم و اینکه نقش محتوا چیست؟ در اخبار، گزارش‌ها و سخنرانی‌های مسئولان آموزش و پرورش می‌شنویم که در دوره پیش‌دبستانی باید به سمتی رفت که محتوا به حداقل برسد. دست‌ورزی بیشتر و مدادورزی کمتر شود. البته این حرف سخن درستی است، ولی اگر بخواهیم در کلاس‌های پیش‌دبستانی به سمت حذف محتوا و الگوهای کودک‌محور حرکت کنیم، لازم است که مربی فعالیت‌ها را براساس نیازهای کودک طراحی کند و این کار به مربی توانمند، حرفه‌ای و علاقه‌مند به کار نیاز

دارد. البته می‌دانیم که این دوره، یک دوره آموزشی رسمی است و در برخی اسناد آموزش و پرورش به عنوان دوره تحصیلی اصلی بدان اشاره شده است. بنابراین به محتوا نیاز دارند. باید ببینیم در شرایط کنونی، آیا چنین چیزی وجود دارد یا خیر؟

دوستانی که با پیش‌دبستانی آشنایی دارند، می‌دانند که یکی از مشکلات عمده آموزش و پرورش در این حوزه این است که مربی‌های پیش‌دبستانی زیرمجموعه بخش غیردولتی محسوب می‌شوند و از نیروهای آزاد هستند. این افراد توسط مؤسس وارد می‌شوند و پس از یکی دو سال کار، جدا می‌شوند. مؤسسان به منظور جلوگیری از مشکلات بیمه‌ای، سنوات، استخدامی و ... از خدمت طولانی یک مربی استقبال نمی‌کنند. بنابراین عملاً ما در دوره پیش‌دبستانی مربی باتجربه و توانمند نداریم. در صورتی که باید روی محتوا تأکید بیشتری داشته باشیم، تا اگر مربی هم به اندازه کافی توانمند نبود، ضعف مربی توسط محتواهای ما پوشش داده شود.

البته از ابعاد دیگر نیز می‌توان به این موضوع نگاه کرد و به ضرورت محتوا پی برد. طبق تجربه‌ای که ما در تولید محتوا داریم، محتوا را براساس اصلی که آقای تهرانی فرمودند، یعنی اصل تلفیق و روش آموزشی واحد کار شروع می‌کنیم و پیش می‌بریم. به این ترتیب، وقتی می‌خواهیم از ابتدا برای دوره پیش‌دبستانی محتوا تولید کنیم، ابتدا واحدهای کاری را براساس زمان‌بندی موجود تعریف و مشخص می‌کنیم (البته قدم اول نیازسنجی است)، سپس شبکه مفهومی را شکل می‌دهیم و آن را به واحدهای کوچک‌تری تقسیم، و برای هر یک از مفاهیم و عناصر ریزتر، محتوا تولید می‌کنیم. مثلاً یک موضوع را با شعر و دیگری را با قصه به هدف مورد نظر خود می‌رسانیم. کار تلفیق و تولید کتاب‌های تلفیقی کاری بسیار مشکل و حرفه‌ای است. به همین دلیل اغلب کتاب‌هایی که در بازار موجود هستند، از این حیث ضعف دارند. خیلی از برنامه‌ریزان ما نگاه تلفیقی ندارند و حتی در آموزش و پرورش نیز تلفیق بسیار کم‌رنگ است. در دوره‌های ابتدایی و متوسطه تلفیق وجود ندارد. بر کار تلفیق و مزایای آن بسیار تأکید می‌شود، ولی اطلاعات ما در این مورد کم است. به همین دلیل بسیاری از کتاب‌های موجود از این استانداردها فاصله می‌گیرند.

روش دیگر تولید محتوا این است که برای تک‌تک هدف‌های ۱۱ گانه که آقای تهرانی هم اشاره کردند،

حمیدرضا شاه‌آبادی

گمان می‌کنم
به‌رغم این سابقه
و موقعیت، آنچه
باعث می‌شود که
الان حرف زیادی
برای گفتن نداشته
باشیم، ارتباط
نداشتن ما با
یکدیگر است

و از بازی، کاردستی و فعالیت‌های متنوع دیگر غافل می‌شویم.

اشکال مشهود دیگر در کتاب‌های ما این است که در طراحی کتاب که باید به اصول آموزش در آن توجه شود، بی‌توجهی می‌شود. به هر حال کتاب با هدف آموزش مطلبی خاص به مخاطب خود تولید می‌شود. انتقال مفهوم به مخاطب مستلزم «فرایند یادگیری» یا «فرایند تدریس» است. باید نقطه شروع به گونه‌ای باشد که هدف کتاب، هدف کار یا هدف آن صفحه از کتاب معرفی شود و سپس فعالیت برای آن هدف طراحی کنیم. بدین معنا که تجربه‌های یادگیری را برای کودک فراهم کنیم تا کودک بتواند آموزش ببیند. در مرحله‌های بعدی نیز کتاب را به سمتی ببریم که بتوانیم آموخته‌های دانش‌آموز را ارزشیابی کنیم. اما ناشران ما از ابتدا شروع به ارزشیابی کودک می‌کنند (مانند اینکه دو مفهوم را به هم وصل کنید، سایه متعلق به کدام شکل است، کدام رنگ به کدام شکل مرتبط است، شناسایی رد پای حیوانات، و ...). کودک اول باید آموزش ببیند، بعد اطلاعات کافی دریافت کند، و در پایان ارزشیابی شود. بنابراین ناشران باید برای محتوای مورد نظر خود در کتاب‌های پیش‌دبستانی، طراحی آموزشی انجام دهند. با جست‌وجویی در اینترنت و مراجعه به سایت سازمان پژوهش می‌توان استانداردهای مناسب برای یک کتاب آموزشی پیش‌دبستانی را یافت. در راهنمای برنامه درسی نیز به خیلی از این موارد اشاره شده است و دوستان می‌توانند به آن مراجعه کنند. سخن آخر هم اینکه کتاب راهنمای پیش از دبستان در دسترس مربیان ما قرار ندارد و بسیاری از مربیان و مسئولان آموزش و پرورش از وجود چنین کتابی آگاهی ندارند. کاش بشود این کتاب در دسترس عموم صاحب‌نظران و دست‌اندرکاران حوزه پیش‌دبستانی قرار بگیرد.

حمیدرضا شاه‌آبادی: ما در چهارراه تولید محتوای کتاب‌های پیش‌دبستانی کشور هستیم. از طرف دیگر در خانواده سازمان پژوهش حضور داریم که مطابق اساسنامه پیش‌دبستانی موظف شده است، حداقل مبانی محتوای دوره پیش‌دبستانی کشور را تولید کند. از طرف دیگر با بدنه آموزش و پرورش در ارتباط هستیم و ادارات کل، مناطق و حتی گاهی مدرسه‌ها مستقیماً با ما در ارتباط هستند و تولیدات پیش‌دبستانی را از ما می‌خرند و یا از ما می‌خواهند

محتوا تولید کنیم. مثلاً برای هدف اول مهارت‌های جسمی، ریز هدف‌ها مشخص شود (مثل حرکت در سطوح شیب‌دار) و برای آن‌ها محتوا تهیه شود. با همین روش می‌توانیم کل هدف‌ها را پوشش دهیم. این روش نیز شیوه درستی است، ولی با این روش از بحث تلفیق جدا خواهیم شد. محور کار بودن هدف‌ها به تلفیقی نشدن کتاب منجر خواهد شد و ارزیاب در اولین نگاه متوجه خواهد شد که فعالیت اول و دوم آن تناسبی با هم ندارند.

بررسی‌ها و مطالعات بنده در حوزه کتاب‌های پیش‌دبستانی بیانگر آن است که ناشران باید مخاطب کتاب را به‌صورت دقیق تعریف کنند. یک فرد ۳۵ ساله با فردی ۳۸ ساله یا فردی ۴۰ ساله با یک فرد ۴۵ ساله تفاوت چندانی ندارند، اما کودک ۴ ساله با کودک ۵ ساله تفاوت‌های اساسی دارد. همچنین کودک ۳ ساله با کودک ۴ ساله نیز تفاوت‌هایی عمده دارد. نظام آموزشی، دوره پیش‌دبستانی را به مدت دو سال چنین تعریف کرده است: دوره پیش از دبستان ۱، و دوره پیش از دبستان ۲. پیش از دبستان ۱، شامل بچه‌های چهار سال کامل و دوره دوم شامل بچه‌های پنج سال کامل است. بعد از آن نیز در سن شش سال کامل وارد دوره اول ابتدایی می‌شوند. بنابراین مخاطب می‌باید دقیقاً مشخص شود و کتابی که برای کودکان پنج ساله تولید می‌شود، نباید روی آن عبارت پیش‌دبستانی نوشته شود. کتاب‌های گروه سنی الف و ب شاید به بازنگری جدی نیاز داشته باشند.

یکی از معضلات ما همین موضوع است. ناشران کتاب‌هایی با عنوان «مناسب برای دوره پیش‌دبستانی» تولید می‌کنند و حتی اشاره‌ای به رده سنی مورد نظر نیز نمی‌شود. انگار طوری است که کودک از تولد تا سن ۶ سالگی می‌تواند از آن استفاده کند!

بحث دوم که باید توجه بیشتری به آن صورت گیرد، تنوع در فعالیت‌هاست. برای رسیدن به رشد همه‌جانبه‌ای که آقای تهرانی هم اشاره کردند، ما باید فعالیت‌های متنوعی را مدنظر قرار دهیم. یعنی با یک کتاب شعر شاید نتوانیم به تمام هدف‌های مورد نظر خود دست یابیم. یک کتاب کار باید به اندازه کافی شعر، قصه، کاردستی و نقاشی داشته باشد و در آن بحث و گفت‌وگو اتفاق بیفتد. برای دوره پیش‌دبستانی حدود ۱۱-۱۲ فعالیت استاندارد وجود دارد و این موارد باید به تناسب در کتاب‌های ما وجود داشته باشند. یکی از ایرادها نیز این است که عمده فعالیت‌ها را به سمت قصه، شعر، یا بحث و گفت‌وگو سوق می‌دهیم

فرزانه شهرتاش

شناسایی شکل حرف‌های الفبا، به گونه‌ای که کودک آن‌ها را در دست بگیرد، یا آن‌ها را در قالب یک بازی یا پازل لمس کند، می‌تواند او را در ضمیر ناخودآگاهش با حرف‌ها آشنا کند

آزیتا محمودپور

که تولیدات پیش‌دبستانی را که دارند، در قالب کتاب برایشان منتشر کنیم. از طرف دیگر، به واسطه این ارتباط با بدنه آموزش و پرورش، با معاونت آموزش ابتدایی وزارت آموزش و پرورش هم ارتباطی دورادور داریم و از برخی راهنمایی‌های آنان بهره می‌گیریم. به همه این موارد موضوع پخش مدرسه را نیز اضافه کنید که باعث می‌شود با مجموعه ناشران بخش خصوصی این حوزه نیز ارتباط داشته باشیم و بتوانیم کارهای آنان را هم در قالب «پخش مدرسه» توزیع کنیم و به دست مخاطبان برسانیم.

ما سابقه زیادی در این حوزه داریم و فکر می‌کنم که اولین کاری که در تولید محتوای پیش‌دبستانی انجام دادیم، به دهه ۱۳۶۰ برمی‌گردد. در آن زمان کتابی با عنوان «راهنمای تولید محتوای پیش‌دبستانی» تولید کردیم که در زمان خود اتفاق مهمی تلقی می‌شد. در اوایل دهه ۱۳۷۰ شاهد تولید مجموعه و بسته آموزشی «زمین ما» بودیم و بسته‌های دیگری که زیر نظر جناب آقای رحماندوست در این مؤسسه تهیه شدند. الان در حال آماده‌سازی نهایی بسته سوم آن هستیم. بنابراین در این زمینه ما کارهای زیادی را انجام داده‌ایم.

گمان می‌کنم به‌رغم این سابقه و موقعیت، آنچه باعث می‌شود که الان حرف زیادی برای گفتن نداشته باشیم، ارتباط نداشتن ما با یکدیگر است. ما نتوانستیم ارتباط زیادی با ناشران برقرار کنیم و امکان گفت‌وگوی زیادی با یکدیگر نداشتیم. بیشتر کوشش‌مان این بود که خودمان کار را انجام دهیم. ما از نظر اقتصادی مؤسسه‌ای خودگردان هستیم و هزینه‌هایمان را خودمان تأمین می‌کنیم. بودجه دولتی به هیچ وجه به ما پرداخت نمی‌شود و ما ناگزیر هستیم که برای تأمین هزینه‌ها، دست به تولید بزنیم و سعی کنیم بخش مهمی از مخاطبان را به سمت خود جلب و بازارها را اشغال کنیم. از نظر بنده این راحت‌ترین راه کسب درآمد است و چنانچه بتوانیم موقعیت چهارراه بودن خود را تقویت کنیم، در حوزه کتاب‌های پیش‌دبستانی به الگوسازی دست بزنیم، و همچنین توزیع‌کننده این کتاب‌ها بین مدرسه‌ها باشیم، شاید درآمد بهتر و بیشتری کسب کنیم.

بنده معتقد هستم که کتاب‌ها فقط باید در قالب الگو تولید شوند. الگوهایی باید باشند که ناشران بتوانند از آن‌ها بهره‌برداری کنند. ما در حوزه آموزش و پرورش به شکل عمومی آن، نه فقط در حوزه پیش‌دبستانی، آرمان‌های بسیاری داریم. از جمله این آرمان‌ها

کاهش تصدیگری دولتی و ورود بخش خصوصی به ماجراست. شاید با توجه به اینکه امروزه تولید محتوا به بخش خصوصی واگذار شده است و حتی برگزاری دوره‌های پیش‌دبستانی را نیز به این بخش واگذار کرده‌اند، ما نیز امکان اینکه همکاری خوبی با بخش خصوصی فعالی که بتواند تولید محتوای خوبی را انجام دهد، داریم. این می‌تواند آغازی باشد برای ورود بخش خصوصی به رده‌های بعدی آموزش و پرورش و امکان بهره‌گیری بهتری از بخش خصوصی فراهم شود. بنابراین ما آمادگی خود را برای ارتباط بهتر و بیشتر با ناشران اعلام می‌کنیم.

پخش مدرسه از سال گذشته شروع به کار کرده است و در ماه‌های پایانی امسال قطعاً شاهد رشد و اعتلای این بخش خواهیم بود. سایت اختصاصی پخش مدرسه تا چند روز دیگر شروع به کار می‌کند و ما برای ۱۳۱ ناشر در تهران و شهرستان نامه، نمونه قرارداد و فهرست کتاب‌های پذیرفته شده را فرستاده‌ایم و درخواست کرده‌ایم فهرست کتاب‌های خود را در اختیار ما قرار دهند تا کتاب‌های آن‌ها در سایت، فروشگاه‌ها و چرخه پخش ما قرار گیرند. اتفاق خیلی بزرگی که افتاده و بنده را شخصاً امیدوار کرده، این است که مجموعه موزعین مجله‌های رشد در سراسر کشور موظف شده‌اند که از این به بعد کتاب‌های رشد مدرسه را نیز توزیع کنند. این اتفاق مهم ما را با یک چرخه قدرتمند و جریانی که مویرگ‌های آن در تمام کشور وجود دارند و گسترده‌اند، مرتبط می‌کند و نوید خوبی برای ناشران است. آن‌ها می‌توانند از طریق نهادهای ذی‌ربط آموزش و پرورش کتاب‌های خود را به دست مخاطبان برسانند.

محمودپور: مورد تگ‌ساحتی بودن را می‌پذیرم. تقویت بچه‌ها در جنبه‌ای خاص اصلاً خوب نیست. این کار باعث خروجی‌هایی می‌شود که در حال حاضر از مدرسه‌های استعدادهای درخشان داریم. این بچه‌ها متأسفانه وقتی به سنین بالاتر می‌رسند، یا به افسردگی مبتلا می‌شوند و یا به مرحله خودکشی می‌رسند. مگر اینکه خانواده شرایطی را برای آن‌ها مهیا کند که بچه‌ها بتوانند خود به تجربه دست بزنند. بنابراین تگ‌ساحتی و تک‌بعدی بودن در هیچ پایه تحصیلی قابل قبول نیست. انتظار می‌رود که سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی، گروه تألیف و یا کارگروهی را در این حوزه در نظر بگیرد. متأسفانه ما در ایران کار فردی را بیشتر از کار گروهی

فاطمه محمدرضایی

ما مؤلفان
علاقه‌مند زیادی
داریم، اما آن‌ها
با شاخص‌هایی
که شما برای
تأیید کتاب‌ها
قرار می‌دهید،
آشنایی ندارند و
من نیز یکی از این
مؤلفان هستم

کاظم تلایی

حرف‌های الفبا خالی کنیم. شناسایی شکل حرف‌های الفبا، به گونه‌ای که کودک آن‌ها را در دست بگیرد، یا آن‌ها را در قالب یک بازی یا پازل لمس کند، می‌تواند او را در ضمیر ناخودآگاهش با حرف‌ها آشنا کند.

طلایی: می‌خواهم به دوستانی که در سازمان پژوهش هستند توصیه کنم، فقط کاری را به انجام برسانند که با رفتن آن‌ها، اتفاقی رخ ندهد و مبانی، پایه‌ها و اصول را برای ناشران تعریف کنند. بنده به عنوان ناشر کجا می‌توانم این شاخص‌های استاندارد را پیدا کنم؟ کجا به بنده در این زمینه سرویس و مشاوره می‌دهد؟ بسیاری از دوستان ناشر کتاب‌هایی در این زمینه ترجمه می‌کنند که این کتاب‌ها با توجه به استانداردهای سرزمین دیگری طراحی شده‌اند. همچنین باید هر ساله کتابچه‌های به‌روزرسانی شده درباره نقاشی، زبان آموزی و ... تدارک ببینند و سالانه آن‌ها را مورد بازبینی قرار دهند و دستاوردهای آن را به ناشران ارائه کنند. با این کار مسیر حرکت ناشر مشخص می‌شود. در حال حاضر متأسفانه هر ناشری مسیر خود را طی می‌کند.

قبول داریم، در صورتی که در هیچ جای دنیا کاری که توسط یک فرد انجام می‌شود، قابل قبول نیست.

فاطمه محمدرضایی: ما مؤلفان علاقه‌مند زیادی داریم، اما آن‌ها با شاخص‌هایی که شما برای تأیید کتاب‌ها قرار می‌دهید، آشنایی ندارند و من نیز یکی از این مؤلفان هستم.

زمانی گفتند کتاب‌هایی قبول می‌شوند که دفتر تألیف تأیید کند. من اولین کتاب خود را در مورد کتاب کار علوم تجربی نوشتم. از همان زمان که چنین موضوعی را شنیدم، دنبال این استانداردها و شاخص‌ها بودم. حتی نمی‌دانستم که برای شناخت آن‌ها به کجا مراجعه کنم. چون در مقایسه با شهری مثل تهران، در سایر استان‌ها پیگیری این مسائل مشکل است. از نظر بنده کسی که به این حوزه علاقه‌مند باشد، مطمئناً طبق استانداردها حرکت می‌کند.

شهرتاش: می‌توان کودک را در معرض مفاهیم محتوایی، مهارتی و نگرشی پایه‌ها قرار داد. برای مثال، اگر کودک در دوره پیش‌دبستانی با کلماتی که با «با» شروع می‌شوند، آشنا شود و در کلاس اول هجی کردن و نوشتن کلمه‌ها را یاد بگیرد، اشکالی به وجود نمی‌آید ما نباید دوره پیش‌دبستانی را از زبان آموزی و آموزش

گفت‌وگو با حمیدرضا شاه‌آبادی، مدیرعامل انتشارات مدرسه

پخش مدرسه ورود به بازار مدرسه

محمدعلی قربانی

کتاب‌های «پخش مدرسه» باید اولویت و مرجع اصلی جشنواره‌های مرتبط با کتاب‌های آموزشی باشند. حدود پنج سالی هست که «پخش مدرسه» از سوی «سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی» وزارت آموزش و پرورش و با هدف ارائه و توزیع کتاب‌های برگزیده و مناسب اعلام شده از سوی «طرح سامان‌دهی منابع آموزشی و تربیتی» که توسط دفتر انتشارات و فناوری آموزشی اجرا می‌شود، راه‌اندازی شده است. پس از برگزاری هفدهمین جشنواره کتاب رشد در آذرماه ۱۳۹۸، نویدهای تازه‌ای برای بازنگری در این مرکز و بهره‌گیری بیشتر از امکانات و ظرفیت این واحد مطرح شد. به همین مناسبت پای صحبت‌های آقای حمیدرضا شاه‌آبادی، مدیرعامل انتشارات مدرسه که «پخش مدرسه» نیز از واحدهای تابعه آن انتشارات است، نشسته‌ایم.

می‌کنند، همین شرایط را دارند. یعنی آن‌ها از تجربه و شناخت کافی بهره‌مند نیستند. به خصوص وقتی قرار است برای فرزندانمان کتاب انتخاب کنیم، حساسیت‌های بیشتری را اعمال می‌کنیم. چرا که کودکان و نوجوانان در شرایطی هستند که نخستین تجربه‌های زندگی را کسب می‌کنند. نخستین تجربه‌ها و شناخت خودشان را از دیگران به دست می‌آورند و یکی از این تجربه‌ها قطعاً کتاب‌هایی است که می‌خوانند. اگر کتاب‌ها نامناسب باشند و به شکل مغشوش، نامرتب و نامنظم ارائه شوند، نه تنها میل به مطالعه را در کودکان از بین می‌برند بلکه راه این مبدأ کسب تجربه را می‌بندند، و تجربه‌های نامناسبی را هم به ذهن کودک منتقل می‌کنند که ممکن است در فرایند زندگی خودشان دچار مشکل شوند. بنابراین خیلی طبیعی است که گروه‌هایی باتجربه وجود داشته باشند که دارای فهم مناسبی از کتاب‌ها باشند و بتوانند آن‌ها را مطالعه و بررسی کنند و بهترین‌ها را به خوانندگان معرفی کنند. در حوزه کتاب کودک و نوجوان خوش‌بختانه نهادهای متعددی این کار را انجام می‌دهند و فهرست‌های متنوعی هر ساله منتشر می‌شوند.

← **لطفاً درخصوص این فهرست‌ها که متنوع و متکثر هم هستند، بیشتر توضیح دهید.** شاید بشود گفت، یکی از مهم‌ترین آن‌ها و

← **جناب آقای شاه‌آبادی، چند سالی است که پخش مدرسه با هدف پخش کتاب‌های مناسب و استاندارد کمک آموزشی راه‌اندازی شده است. لطفاً در این خصوص توضیح دهید.**

به نام خداوند بخشنده مهربان. قبل از اینکه به موضوع «پخش مدرسه» بپردازیم، پیش‌نیاز ورود به این بحث، موضوع طرح سامان‌دهی کتاب‌های آموزشی و تربیتی است. واقعیت این است که در کشورهای متفاوت دنیا، سالانه کتاب‌های زیادی چاپ می‌شوند و تعداد آن‌ها قطعاً خیلی بیشتر از آن است که شما همه آن‌ها را بتوانید بخوانید. قاعدتاً در چنین شرایطی اولین اتفاقی که می‌افتد، پیش آمدن موضوع «انتخاب» است؛ اینکه بتوانیم بهترین کارها را از میان حجم زیادی که هست، انتخاب کنیم و با توجه به محدودیت‌های وقت، هزینه و ذهن، کتاب‌های برگزیده‌ای را مطالعه کنیم. گاهی بنا به تجربه‌ای که خودمان به دست آورده‌ایم، این توانایی را داریم و می‌توانیم کتاب‌ها را انتخاب کنیم. نویسنده‌ها و ناشرها را می‌شناسیم، سیر مطالعاتی خودمان یا فرزندانمان را می‌شناسیم، و کتاب‌ها را انتخاب می‌کنیم. ولی گاهی این توانایی در ما نیست و این تجربه را به دست نیاورده‌ایم.

واقعیت این است که بخش اعظم مردم، کسانی که برای خرید کتاب به کتاب‌فروشی‌ها مراجعه

وقتی قرار است برای فرزندانمان کتاب انتخاب کنیم، حساسیت‌های بیشتری را اعمال می‌کنیم. چرا که کودکان و نوجوانان در شرایطی هستند که نخستین تجربه‌های زندگی را کسب می‌کنند

قريب يك سال
پيش، ما تلاش
كرديم كه به ايدۀ
پخش مدرسه آنچنان
كه بايد برسيم و
مجدداً اين ايدۀ را
ارزيابي كنيم. اولين
قدم ما اين بود كه
بياييم و با ناشران
مذاكره كنيم، از آن‌ها
اطلاعات بگيريم، و
دربارۀ روش توزيع
كتاب‌هايشان با آن‌ها
مشورت كنيم

مدرسه، با ايجاد فروشگاهي كه بتواند عرضه‌كنندۀ كتاب‌هاي تأييد شده در طرح سامان‌دهي باشد، برداشته شد. منتها بنا به دلايلي، اين فروشگاه آرام آرام دوباره به يك فروشگاه معمولي تبديل مي‌شود كه بخشي از كتاب‌هايش ممكن است مورد تأييد طرح سامان‌دهي باشد و بخش ديگري ممكن است نباشد. بعد هم ويژگي‌هاي كتاب‌فروشي خاصي را كه بتواند امكان دسترسي به كتاب‌هاي خاص را براي خواننده فراهم كند، آرام آرام از دست مي‌دهد.

قريب يك سال پيش، ما تلاش كرديم كه به ايدۀ پخش مدرسه آنچنان كه بايد برسيم و مجدداً اين ايدۀ را ارزيابي كنيم. اولين قدم ما اين بود كه بياييم و با ناشران مذاكره كنيم، از آن‌ها اطلاعات بگيريم، و درباره‌ روش توزيع كتاب‌هايشان با آن‌ها مشورت كنيم. جلسه‌هاي خوبي داشتيم. از جمله، با هيئت مديرۀ انجمن فرهنگي ناشران كتاب كودك جلسه‌اي داشتيم و با مشورت آن‌ها شيوه‌هاي توزيع را مورد بررسي قرار داديم، قرارداد «تيپ» را آماده كرديم، و در مواردی مثل درصدهای تخفیف، نحوه‌ پرداخت هزینه‌ها، و مبالغ قیمت پشت جلد با آن‌ها به توافق رسیدیم. بعد قدم‌های عملی‌تری را برای اجرای این طرح برداشتیم.

خوش‌بختانه هم‌زمان در دفتر تألیف هم گرایش شدیدی نسبت به حمایت از این موضوع ایجاد شد و

ثمربخش‌ترینشان فهرستی است كه در طرح سامان‌بخشی كتاب‌هاي آموزشي و تربيتي بررسي و ارائه مي‌شود. اين اتفاق خوبي است و ما داريم مي‌گويم كه اين كتاب‌ها توسط گروهی از ناشران منتشر مي‌شوند؛ ناشرانی كه به يكدیگر نزديك هم نيستند و ممكن است از نظر جغرافيايي با هم فاصله‌هاي خيلي زيادی داشته باشند. اصلاً بعضی از آن‌ها ممكن است از امكانات بخش و توزيع مناسبی برخوردار نباشند. نتيجه اين مي‌شود كه ما فهرست كتاب‌ها را تهيه مي‌كنيم و در اختيار مردم قرار مي‌دهيم و مي‌گويم كتاب‌هاي خوبي هستند كه مي‌توانيد بخوانيد. اما آن‌ها را از كجا تهيه كنيم و چطور به كتاب‌ها دسترسي داشته باشيم؟ ما كه به فلان ناشری كه در تهران نيست و يا ناشری كه توزيع خوبي ندارد، يا حتی توزيع خوبي دارد، ولی به فروشگاهش دسترسي نداريم، و ما كه در شهرستان هستيم و به فروشگاهي كه در تهران است، دسترسي نداريم، چه بايد بكنيم؟ اين موضوع باعث شد كه از سال‌ها قبل، ايدۀ پخش مدرسه در دفتر انتشارات مدرسه و در دفتر انتشارات كمك‌آموزشي مطرح شود.

← **پخش مدرسه از چه سالی و با چه هدفی کار خود را آغاز کرد؟**
پنج سال پيش اولين قدم در شكل‌گيري پخش

در حال حاضر من احساس می‌کنم که ما زیرساخت خیلی خوبی آماده کرده‌ایم که ان شاء الله به مرور روزبه‌روز کارایی‌اش بیشتر و نتیجه‌بخش‌تر می‌شود

روی اینکه پخش مدرسه هرچه سریع‌تر شکل بگیرد، تأکید شد، و این موضوع به‌عنوان یک سیاست سازمان پژوهش مطرح شد و ما را دارای این انگیزه کرد که بیشتر در این زمینه تلاش کنیم. نتیجه این شد که نزدیک به پنج هزار عنوان کتاب از نزدیک به ۱۲۰ ناشر شناسایی شدند با ناشران مکاتبه کردیم و کتاب‌های مورد نظر خودمان را به آن‌ها معرفی کردیم. از آن‌ها خواستیم که نمونه‌های کتاب‌ها را برای ما بفرستند و تفاهم‌نامه‌ها و قراردادهای کاری را امضا کردیم. این کتاب‌ها در فروشگاه پخش مدرسه به شکل طبقه‌بندی‌شده قرار گرفتند. البته قبل از آن محتوای فروشگاه را کاملاً بررسی کردیم و کتاب‌هایی را که به طرح سامان‌دهی ارتباط نداشتند، به فروشگاه‌های دیگر منتقل کردیم. فروشگاه کاملاً خالی و آماده شد برای اینکه کتاب‌های طرح سامان‌دهی در آن قرار بگیرند. آرام آرام کتاب‌ها وارد فروشگاه شدند که حالا دکوراسیون و شکل و شمایل تازه‌ای برای آن در نظر گرفته بودیم. بعد از آن احساس کردیم که این یک فروشگاه در تهران است و ما حجم زیادی مخاطب در گستره شهر بزرگ تهران و کشور داریم. بنابراین باید روش‌های دیگری را هم برای پخش کتاب‌ها فراهم کنیم. این بود که به طراحی یک سایت بزرگ فروشگاه‌ای و قرار دادن کتاب‌ها روی آن سایت فکر کردیم. این سایت طراحی و آماده شد و تا به امروز بیش از ۲۰۰۰ عنوان کتاب روی سایت قرار گرفته و آماده فروش اینترنتی کتاب به تمام متقاضیانی است که به این سایت مراجعه می‌کنند. منتها این برای کسانی کارایی داشت که کتاب‌ها را می‌شناختند و دوست داشتند کتاب را بخرند و روی علاقه و انتخاب خودشان به این سایت مراجعه و کتاب را تهیه کنند.

البته این پرسش می‌تواند مطرح شود که اگر کسانی سایت را نمی‌شناختند، چه باید می‌کردند؟ یا اینکه ممکن بود کسانی به این کتاب‌ها گرایش نداشته باشند، یا کلاً از طرح سامان‌دهی بی‌اطلاع باشند. تکلیف این افراد چه بود؟

عرض می‌کنم. در قدم بعدی خوش‌بختانه موفق شدیم با همکاری دفتر انتشارات کمک آموزشی، به شبکه توزیع مجله‌های رشد در سراسر کشور متصل بشویم؛ یک شبکه کارآمد امتحان‌پس‌داده، با تجربه و فعال که امکان توزیع مویرگی در اقصانقاط کشور برایش فراهم است. این مهم‌ترین اتفاقی بود که

افتاد. الان ما با آن‌ها مرتبط هستیم و گروه‌هایی در شبکه‌های ارتباطی فضای مجازی داریم که در آن گروه‌ها با هم در تماس هستیم و گفت‌وگو می‌کنیم. در سایت فروشگاه‌های پخش مدرسه، برای هرکدام از این موزعین، یک حساب کاربری تعریف شده است. آن‌ها کتاب‌ها را می‌بینند، روی سایت سفارش می‌دهند و کتاب‌ها براساس سفارش برایشان ارسال می‌شوند. مطابق با روشی که در توزیع مجله‌های رشد دارند، کتاب را می‌بینند، تسویه حساب می‌کنند و کتاب‌های بعدی و کتاب‌های بعدی.

در حال حاضر من احساس می‌کنم که ما زیرساخت خیلی خوبی آماده کرده‌ایم که ان شاء الله به مرور روزبه‌روز کارایی‌اش بیشتر و نتیجه‌بخش‌تر می‌شود. به‌عنوان یک فعال حوزه نشر، تصور من این است که زیرساخت مزبور چنان‌که به‌صورت ۱۰۰ درصد یا حتی ۵۰ درصد قابلیت خودش فعال شود و کار کند، می‌تواند صنعت نشر کتاب کودک در ایران را متحول سازد و گرایش‌ها را به شدت بالا ببرد.

لطفاً در مورد گروه‌بندی کتاب‌ها و ارتباطات دیگری هم که در این زمینه وجود دارند، نکاتی را بیان کنید.

کتاب‌ها براساس موضوع گروه سنی طبقه‌بندی شده‌اند. مثلاً شما فرزندی دارید که کودک یا نوجوان است و می‌خواهید برایش داستان بگویید. براساس آن طبقه‌بندی وارد داستان‌های کودک و نوجوان می‌شوید و خلاصه کتاب‌ها را می‌بینید و براساس آن می‌توانید کتاب انتخاب کنید.

زیرساختی که اکنون آماده شده، سفره‌ای است که مهمان‌ها سر این سفره می‌نشینند و بسته به سلیقه و تجربیاتی که به دست می‌آورند و بسته به نیازهایشان، محتوای این سفره می‌تواند مدام جابه‌جا بشود و شکل و شمایل عرضه‌اش هم متفاوت باشد.

خوش‌بختانه ما ارتباط خوبی با جشنواره دانایی و توانایی داریم و کتاب‌هایمان را هم داده‌ایم. الان دومین کتاب پراستقبال جشنواره دانایی و توانایی متعلق به ماست. برای کتاب «کشتی سیراف»، با فاصله ۲۰۰۰ نسخه کمتر از کتاب اول، ۵۵ هزار نسخه سفارش داشته‌ایم و این اتفاق خوبی بوده است.

البته باید به واقعیت هم توجه شود که نظام

جزیره‌ای که متأسفانه در اکثر بخش‌های کشور حاکم است می‌تواند باعث شود که شرایط و پیشرفت کاری‌مان گُند باشد. نهادهایی که در معاونت‌های مختلف وزارت آموزش و پرورش متولی امر کتاب هستند، باید از ما حمایت کنند. در تجهیز کتابخانه‌ها باید اولویت با کتاب‌های مورد تأیید طرح سامان‌دهی باشد. در جشنواره‌هایی که برگزار می‌شوند، باید اولویت یا مرجع اصلی انتخاب کتاب، کتاب‌های پخش مدرسه باشند. اگر این اتفاق بیفتد، آن زیرساخت خیلی فعال‌تر می‌شود و جلوتر می‌رود. اما اگر هر بخشی کار خودش را بکند و به جاهای دیگر کاری نداشته باشد و یا موازی‌کاری انجام دهد، ما شکست خواهیم خورد. این نیازمند نگاه واحدی است که در کل وزارت آموزش و پرورش باید حاکم باشد.

اولین نکته این است که ما با تعریف درست به موضوع رسیدیم. ما به موضوع کلان‌تر از یک کتاب‌فروشی داریم فکر می‌کنیم. نکته دوم این است که ما به مبادی متفاوت توزیع، از جمله یک فروشگاه بزرگ مجازی می‌اندیشیم. نکته بعدی این است که همه این‌ها را براساس هم‌اندیشی با بدنه نشر کشور طراحی می‌کنیم. یعنی خودمان در یک اتاق در بسته ننشسته‌ایم، فکر کنیم، تصمیم بگیریم و عمل کنیم. ما با ناشران مذاکره کرده‌ایم و از آن‌ها مشورت گرفته‌ایم و براساس مشورت‌های آن‌ها داریم کار می‌کنیم. از همه مهم‌تر، امروز ما به یک شبکه پخش با تجربه قدیمی و اصیل مؤثر متصل شده‌ایم و آن شبکه توزیع مجله‌های رشد است. این برای ما بسیار بسیار امیدوارکننده است.

← شرط یا راه حضور ناشران در زمینه توزیعی که در پخش مدرسه وجود دارد، چیست؟

در حال حاضر ۱۱۸ ناشر کارهایشان در طرح سامان‌دهی تصویب شده است و در سایت ما حضور دارند. برای ما مهم نیست که ناشر به کدام شکل وابستگی دارد. به هیچ وجه مهم نیست که در تهران است یا در شهرستان؛ اگرچه در پس ذهنمان، دلمان می‌خواهد که ناشران شهرستانی را در این کار بیشتر مشارکت دهیم و وجه حمایتی‌مان برای آن‌ها بیشتر است. ولی موضوع این است که باید کارشان در طرح سامان‌دهی تأیید شده باشد. بنابراین تنها راه موجه، درست و قانونی که وجود دارد، برای حضور در پخش مدرسه، حضور در طرح سامان‌دهی و تأیید شدن در طرح سامان‌دهی

است. قطعاً از این‌ها دعوت می‌کنیم. امکان بسیار خوبی فراهم شده و برای بهره‌مند شدن از این امکان خوب بهتر است که ناشران کارهای خودشان را به طرح سامان‌دهی ارائه کنند و تأییدیه بگیرند. ضمناً دو موضوع مهم هم هست که خوب است درخصوص آن توضیح دهیم:

- اول اینکه در این پروژه کمیت برای ما خیلی مهم نیست. یعنی من ترجیح می‌دهم کتاب‌های کمتری روی سایت‌مان باشند، ولی بتوانیم آن‌ها را بهتر عرضه کنیم، تا اینکه تعداد خیلی زیادی کتاب وجود داشته باشند؛ به‌ویژه که در این صورت کار انتخاب، توزیع و دسترسی سخت‌تر می‌شود. بنابراین شخصاً دلم می‌خواهد که در بخش سامان‌دهی سخت‌گیری‌های بیشتری باشد و الزاماً آمار کتاب‌های وارده زیاد نشود.

- دوم اینکه در عین حال نمی‌توانیم منکر شویم که باید همه خبردار شوند و این امکان در اختیار همه قرار داده شود و کسی بی‌اطلاع و غیربهره‌مند از این موضوع نماند. بنابراین نیاز به خبررسانی و معرفی دقیق‌تر نیاز است. فکر می‌کنم به ما حق می‌دهید که به شما عرض کنم، این را وظیفه خودمان نمی‌دانیم، وظیفه دست‌اندرکاران طرح سامان‌دهی می‌دانیم. یعنی ما در این زنجیره در قسمت دوم خط توزیع هستیم. قبل از ما همکاران طرح سامان‌دهی هستند که آن‌ها باید خودشان طرح را بهتر معرفی کنند و با ناشران بیشتری ارتباط بگیرند.

در پایان امیدوارم که با هماهنگی و کمک تمام کسانی که به نوعی می‌توانند با این طرح مرتبط باشند، اعم از سامان پژوهش و حوزه‌های دیگر آموزش و پرورش و خارج از وزارت آموزش و پرورش، این طرح به‌عنوان طرح ملی بتواند جا بیفتد و نتیجه‌بخش باشد.

ما به مبادی متفاوت
توزیع، از جمله
یک فروشگاه بزرگ
مجازی می‌اندیشیم.
نکته بعدی این است
که همه این‌ها را
براساس هم‌اندیشی
با بدنه نشر کشور
طراحی می‌کنیم.
یعنی خودمان در
یک اتاق در بسته
ننشسته‌ایم، فکر
کنیم، تصمیم بگیریم
و عمل کنیم

گزارش جلسه مشترک دفتر انتشارات و فناوری آموزشی
و انجمن ناشران فرهنگی کتاب کودک و نوجوان

شکل‌گیری بازار کتاب‌های مناسب

جلسه مشترک «دفتر انتشارات و فناوری آموزشی» و «انجمن فرهنگی ناشران کتاب کودک و نوجوان» روز یکشنبه هشت‌دی‌ماه ۱۳۹۸ در محل دفتر انجمن برگزار شد. در این جلسه آقایان دکتر مسعود فیاضی، مدیرکل دفتر انتشارات و فناوری آموزشی، دکتر سید سعید بدیعی، معاون سامان‌دهی کتاب رشد، بهروز رضایی و خانم مهتاب میرایی، از کارشناسان این دفتر و آقایان عبدالعظیم فریدون، رئیس هیئت‌مدیره انجمن ناشران فرهنگی کتاب کودک و نوجوان، فتح‌اله فروغی، دبیر و عضو هیئت‌مدیره و مدیرمسئول اجرایی انجمن، و آقای محمدتقی حقی‌بین، عضو هیئت‌مدیره انجمن حضور داشتند و مطالبی به شرح زیر بیان کردند:

عبدالعظیم فریدون

ما باید در
جشنواره‌های
مشترک خود
از تمام توان
کشور بهره
بگیریم

فتح الله فروغی

داشت.

می‌خواهم عرض کنم، یکی از کارهایی که باید انجام شود، ترویج کتاب‌خوانی است. اصلی‌ترین وجه این مسئله آن است که کتابخانه‌ای باید باشد، تا کتاب‌خوانی اتفاق بیفتد. اگر بتوانیم انجمن خیرین کتابخانه‌ساز را تشکیل دهیم، خودبه‌خود کتاب وارد آن می‌شود. آقایان حیدری، فیاضی، مختارپور و رضانی اگر بپذیرند و از خیرین بخواهند که کتابخانه بسازند، عالی می‌شود. شاید حتی به این کتابخانه‌ها کتاب هدیه شود. اگر بتوانیم اشخاصی را بیابیم کتابخانه‌های کوچک محلی یا مدرسه‌ای احداث کنند، خودبه‌خود اقدامات بعدی برای بحث ترویج انجام خواهد شد. بنده وقتی این موضوع را با آقای حیدری مطرح کردم، استقبال کردند. یعنی آقای حیدری این طرح را پذیرفتند و فکر می‌کنم آقای رضانی هم مشکلی نداشته باشند. تأمین یک مجموعه از کتاب‌ها را ما تقبل می‌کنیم و یک مجموعه از آن‌ها را شما تقبل می‌کنید و کار پیش می‌رود.

← فتح‌الله فروغی، دبیر و عضو هیئت‌مدیره و مدیرمسئول اجرای انجمن

بنده تمایل دارم جلسه را به سمت مطالعه مفید و خواننده پایدار هم سوق دهم و سؤال این است که: آیا دفتر به این دو مقوله نیز پرداخته است؟ یا فقط ابزار رساندن کتاب را دارد؟

انشاءالله ما طرح‌های مورد توافق را از آقای رضایی دریافت می‌کنیم. ما هم از افرادی که قبلاً در این دفتر زحمت کشیده‌اند، تقدیر و تشکر می‌کنیم. می‌خواستم خدمت خانم میرایی عرض کنم، یکی از مسائلی که طی سال‌های گذشته دفتر یا طرح با آن روبه‌رو بوده، بحث داوری‌هاست و واقعاً شما با آن مشکل داشتید. اما اثرات آن را نمی‌توان نادیده گرفت. در جلسه‌ای که خدمت حضرت‌عالی بودیم، واقعاً آن ناشر سخن درستی را بیان می‌کرد. واقعاً از یک مجموعه مشابه که حتی دارای یک گروه تألیف بوده است، یک مورد آن تأیید می‌شود و مورد دیگر آن تأیید نمی‌شود! این دلیل وجود ایراد و نقص در کار است.

به نظر من ارزیاب‌ها نباید به این اندازه تفاوت داشته باشند. بنده یک مجموعه به دبیرخانه ارسال کردم که مترجم، ناشر و ساختار فیزیکی آن‌ها دقیقاً مشابه است. فقط یکی از کتاب‌ها در مورد ستارگان

← عبدالعظیم فریدون: ما در دو جلسه خدمت شما بودیم و تبادل نظرهایی شد. نکته‌ای که شما اذعان داشتید، این بود که تا حد ممکن به بخش خصوصی واگذار کنید، و یا به تعبیر دیگر، به بخش غیرحاکمیتی واگذار شود. این جمله‌ای است که دکتر صالحی، وقتی معاون فرهنگی شدند و در اولین جلسه‌ای که در ماه اول حضور خود تشکیل دادند و این جلسه با هفته کتاب نیز هم‌زمان شد، به کار بردند. رسم بر این بود که در هفته کتاب، معاون فرهنگی نشست با ناشران داشته باشد. خاطرم هست که این نشست در هتل انقلاب بود و ایشان در این جلسه عنوان کردند که می‌خواهند همه کلیدها را به بخش خصوصی بدهند. با خنده گفتیم که نه شما می‌توانید همه کلیدها را به ما بدهید و نه ما می‌توانیم بگیریم. شاید واگذاری بخشی از آن ممکن باشد، ولی همه آن فعلاً ممکن نیست.

به نظر می‌رسد برنامه‌هایی که شما طراحی کرده‌اید، بسیار خوب‌اند، ولی از نظر بنده چپ‌پاش و اجرای آن‌ها بسیار زمان‌بر است. از طرف دیگر، در کشور ما عمر مدیران کوتاه است و تا اجرایی شدن کار، زمان زیادی باید سپری شود. آموزش و پرورش تقریباً نیروهای کارآمد خود را از دست داده است. مخصوصاً در دوره‌ای که اعلام شد هر فردی می‌تواند خود را بازنشسته کند، خیلی از نیروهای کارآمد خارج شدند. بنده با آقای میرزایی در سال ۱۳۵۷ هم‌کار بودیم. من معاون آموزشی بودم و ایشان مسئول آینده‌سازان بود. می‌خواهم عرض کنم، وقتی چنین طراحی و کار بزرگی صورت گرفته، زمان زیادی برای اجرای آن لازم داریم و اجرای آن مشکل است. چون نیروهای کارآمد کم شده‌اند! بنابراین نظر من این است که مواردی را که نزدیک به اقدام هستند، شروع کنید. موارد دیگر سرجای خود باقی بمانند تا بعدها به مرحله اقدام برسند.

برای اجرا باید از کارهای کوچک شروع کنیم. پیشنهاد می‌کنم، مانند «انجمن خیرین مدرسه‌ساز»، «انجمن خیرین کتابخانه‌ساز» تشکیل دهیم و فکر می‌کنم، یکی از دستگاه‌هایی که می‌تواند به این امر کمک کند، دفتر شما باشد. سابقاً اسم دفتر شما دفتر کمک آموزشی و کتابخانه‌ها بود. در گذشته تأسیس کتابخانه برعهده این دفتر بود. تجهیزات کتابخانه‌ها از طریق صنایع تأمین می‌شدند و کتاب‌های آن را نیز تا شمارگان ۷۰۰۰۰ جلد را ما آماده می‌کردیم و حدود ۵۰۰۰۰ جلد از آن به کتابخانه‌ها اختصاص

**بنده در
جلسه ناشران
کمک آموزشی نیز
گفتم که راهبرد
دفتر ما به عنوان يك
دستگاه حاکمیتی
تغییر کرده است**

و دیگری در مورد خورشید است. کتاب ستارگان تأیید نشده، ولی کتاب خورشید آن تأیید شده است.

← دکتر مسعود فیاضی، مدیرکل دفتر انتشارات و فناوری آموزشی

با توجه به اینکه شما با فضای دفتر آشنا تر هستید، دلایل خیلی از مشکلات را می دانید و نمی توان کاری با آن ها کرد؛ مثلاً اینکه ممکن است با رفتن و آمدن مدیران، شرایط تغییر کند. البته این نمی تواند دلیلی برای شکل نگرفتن هم افزایی بین بخش خصوصی و سازمان باشد. شاید در این دوره ای که مسئولان تصمیماتی جدی در این زمینه دارند و همین حضور ما، به اتفاقات مطلوبی بینجامد و منفعت آن نصیب فرزندانمان و مملکت ما شود. پس بیایید اقداماتی داشته باشیم که با رفتن ها و آمدن های مدیران دچار تلاطم نشود و راهی بیاییم که آسیب های قبلی تکرار نشوند.

صحبت هایی که من در جلسه قبل و در جشنواره عنوان کردم، عقیده بنده بود و من در مورد چیزی که عقیده نداشتم باشم، نه صحبت می کنم و نه آن را انجام می دهم. بنابراین برای رسیدن به این هدف ها، با توفیق خداوند موظف هستیم درست ببیندیشیم، درست برنامه ریزی و تصمیم گیری کنیم و با همت کار را پیش ببریم. ما باید در جشنواره های مشترک خود از تمام توان کشور بهره بگیریم. این موارد جزو مسلمات اند و در مورد آن ها با یکدیگر اختلاف نظر چندانی نداریم. بحث در مورد چگونگی هاست.

هفته پیش من جلسه ای با خانم دکتر حکیم زاده - معاون محترم ابتدایی - داشتم و با ایشان صحبت کردم. آقای وزیر هم حضور داشتند. بنده در مورد اندیشه خودم در دفتر و هدف های دفتر صحبت کردم. در مورد حذف کتاب های کمک درسی در دبستان صحبت شد، اما در مورد کتاب های داستان، رمان و شعر قرار بر این بود که همچنان در دوره ابتدایی هم باشد. سؤال این بود که چرا هنوز در این حوزه کارهای درستی انجام نشده اند؟ آیا منطق قانون ۸۲۸ غلط است؟ که حتماً غلط نیست و از نظر بنده این قانون بسیار متریقی است. بنابراین مشکل کار را بیایید و حل کنید.

بنده به دوستان بخش خصوصی گفتم، اگر در بخش ارزیابی ها مشکلی دارید، در آن ورود پیدا کنید.

ما الان با بخش های متفاوت وزارتخانه ارتباط

می گیریم و سامان دهی را توجیه می کنیم. مثلاً با آقایان کاظمی و رمضانی جلسه های متعددی داشتیم. آقای رمضانی بنده را به جلسه ای در مشهد دعوت کردند و من به عنوان سخنران در مورد طرح سامان دهی صحبت کردم. توضیح دادم که طرح سامان دهی توان آموزش و پرورش را ده برابر می کند. آموزش و پرورش مگر چند داستان می تواند بنویسد؟ وقتی ۲۰۰ داستان درجه یک هستند، این به معنای وجود ناشران و نویسندگان توانمند است و باید از آنان استفاده کرد. کل جمع با این نظر هم عقیده بودند.

در تهران نیز با آقای کاظمی جلسه داشتیم و ایشان هم کاملاً هم نظر بودند. در حال حاضر در مسائل کلان، موضوع ها در حال حل شدن هستند. بنده قبلاً هم گفتم که یک سلسله مشکلات درون وزارتخانه وجود دارد و برخی مسئولان نسبت به این طرح توجیه نیستند و با ارتباط ها و جلسه ها در حال حل و فصل آن ها هستیم. یک سلسله مشکلات نیز در فرهنگ اجرایی وجود دارند. بنده در جلسه ناشران کمک آموزشی نیز گفتم که راهبرد دفتر ما به عنوان یک دستگاه حاکمیتی تغییر کرده است. ما اعتقاد داریم، به جای اینکه خودمان تولید کنیم، باید به سمت تنظیم گری و کنترل سیاست های حاکمیتی اسناد در تولیدات برویم و در تولیدات نباید تصدی گری کنیم.

بنده در جلسه با آقای وزیر، آقای کاظمی، و در جشنواره نیز عرض کردم که ما باید به سود بخش خصوصی قائل باشیم. در غیر این صورت کار چگونه می تواند تداوم داشته باشد؟ اینکه عرض می کنم نباید این کار به رفت و آمد مدیران موکول باشد، بدین معناست که ما در این دوره موفق شویم که بازار کتاب مناسب را ایجاد کنیم. یعنی کتابی که استانداردهای مناسب را دارد، خوب به فروش برود و کتابی که فاقد این استانداردهاست، واقعاً به فروش نرود. اگر بتوانیم چنین کاری را انجام دهیم، دیگر موضوع هیچ گاه به رفت و آمد مدیران ارتباطی نخواهد داشت. چون برای مشتری ذائقه سازی صورت پذیرفته و عرضه و تقاضا روی ریل خود قرار گرفته است و کار به خوبی انجام می شود. کاری که ما به دنبال آن هستیم، همین موضوع است.

آقای ذوعلم موضوع برون سپاری را در زمینه تولید و تألیف کتاب های درسی مطرح کردند. من به ایشان عرض کردم، تا ما فضای فعلی را سامان ندهیم، در

دیگر تولید پلتفورمی است که دیگر به یک شخص موکول نباشد. یک کتاب در یک منطقی جای‌گذاری و به مخاطب پیشنهاد می‌شود.

در پلتفورم جدیدی که مبتنی بر هوش مصنوعی است، وقتی فرد در آن ثبت‌نام می‌کند، به صورت «اوپن‌آیدی» است. یعنی ۱۵-۱۰ سایت را پشتیبانی می‌کند و وقتی شما با یک آیدی وارد می‌شوید، در بقیه سایت‌ها هم شناخته می‌شوید و می‌توانید با همان یک آیدی از همه خدمات استفاده کنید. همچنین در همه این خدمات (سرویس‌ها) سنجش صورت می‌گیرد، تجزیه و تحلیل می‌شوید و سلیقه‌های شما استخراج می‌شوند. این پلتفورم سامانه‌ای کاملاً جامع است و پیشنهاداتی براساس نیازهای شخص ارائه می‌دهد (مانند داستان، رمان، کتاب، تست، و ...).

این طرح تا سال ۱۴۰۰ باید در همه مدارسها جاگیر شود. خوش‌بختانه آقای جهانگرد مشاور وزیر شده‌اند و کاملاً پای این کار هستند. این طرح اتفاقی بسیار بزرگ است و نمی‌دانم چقدر می‌توانیم آن را محقق کنیم. اگر این کار را انجام ندهیم، واقعاً دچار تخلف شده‌ایم. زیرا در قانون آمده است که «شبکه ملی رشد» می‌باید تا سال ۱۴۰۰ به شبکه ملی مدارسها تبدیل شود. به همین دلیل ما باید به چند ارگان گزارش تحقق یا عدم تحقق این طرح را بدهیم. ما کار جایابی را انجام داده‌ایم. از طرف دیگر، کار سامان‌دهی و فعال شدن بخش خصوصی را پیش می‌بریم.

در بحث «پخش مدرسه»، در اولین جلسه مطرح

برون‌سپاری اتفاق خاصی رخ نخواهد داد. ما در حال حاضر طبق برنامه ششم و سند اجرایی تحول باید تا سال ۱۴۰۰ شبکه ملی رشد را به شبکه ملی مدرسه‌ها تبدیل کنیم. یک رایزنی جدی در وزارتخانه در حال انجام است. یک پلتفورم بسیار پیشرفته و متری ایجاد شده است و رئیس «اندیشکده فضای مجازی» مجمع تشخیص را معاون فناوری آموزشی دفتر قرار داده‌ایم. ایشان انسانی مسلط، دارای ارتباطات بالا، و بسیار دغدغه‌مند در این زمینه هستند. ما در آنجا به خوبی بحث طرح اقتصادی و سایر مسائل را در نظر گرفته‌ایم. نیازهای دانش‌آموز، خانواده و معلم را بررسی و فهرست کرده‌ایم و تقریباً به ۴۲ سرویس، ۱۰ پروژه پلتفورمی و ۱۵ پروژه محتوایی رسیده‌ایم. یکی از بارهای محتوا که در یکی از این پلتفورم‌ها می‌نشیند، طرح سامان‌دهی یا خروجی این طرح است. ما باید کتاب‌های خوب بخش خصوصی را معرفی کنیم. ما در بحث سامان‌دهی، با ارزیابی کتاب‌ها، مناسب بودن آن‌ها را تشخیص می‌دهیم و کتاب‌های نامناسب را خارج می‌کنیم. همچنین کتاب‌های بالای نمره ۸۰ را نیز به جشنواره می‌آوریم. بنابراین ما کتاب‌های درجه یک و دو را که نمره بالای ۸۰ می‌گیرند، برای معرفی در اولویت قرار داده‌ایم. یعنی به خانواده در زمینه مفاهیم کتاب، خصوصیات و نکات مثبت آن اطلاع می‌دهیم. ما الان در حال رسیدن به یک هم‌افزایی بین وزارتخانه و دفتر انتشارات هستیم. یعنی طرحی که با شما داریم، از یک طرف فعال کردن بخش خصوصی و بازار و تولید محتوا برای دانش‌آموز است، و از طرف

کاری که
ما می‌کنیم
این است که
واسطه معاونت
مجله‌های رشد را
در این بین حذف
می‌کنیم

بعد از رسیدن به توافق در مورد استاندارد، انجمن آن را تولید می‌کند و سازمان نیز موظف به فروش آن در مدرسه‌ها می‌شود. یعنی با یکدیگر به تولید و عرضه و تقاضا شکل می‌دهیم

شد که: خروجی‌های جشنواره و طرح سامان‌دهی برای این طرح به چه صورت است؟ ما این موضوع را برای فعال کردن ظرفیت‌های خود پیگیری کردیم. همچنین تمام نمایندگان استانی مجله‌های رشد را گرد آوردیم. به این صورت که برای شهرستانی‌ها در تنکابن و برای تهرانی‌ها در شهرستان تهران جلسه تشکیل دادیم. می‌دانیم که در حال حاضر ما یک شبکه ۱۰۰۰ نفری در کشور برای مجله‌های رشد داریم که ۲۰۰ نفر از آن‌ها سرشاخه هستند و هریک نیز ۷.۸ عضو دارند. ما به این بخش پیشنهاد دادیم که به همان روشی که مجله‌های خود را به فروش می‌رسانند، کتاب‌های مورد تأیید ما را نیز بفروشند و درباره این موضوع چندین ساعت تبادل نظر کردیم. سپس نمایندگان هر استان با مدیرکل خود در استان مربوطه موضوع را طرح کردند و از ما خواسته شد که مستندسازی کنیم. ما نیز مستندسازی وزارتخانه را انجام دادیم و ابلاغ کردیم و مسئله حل شد.

در حال حاضر ما در انتشارات مدرسه و در بخش مدرسه نشسته‌ایم که قانون دارد و از این مسیر باید سیستم پشتیبانی شود. از یک طرف با ناشران در ارتباط باشد و از طرف دیگر با مدرسه‌ها. بنده رئیس هیئت مدیره انتشارات مدرسه هستم و برای روشن شدن این موضوع که به منظور تبلیغ این طرح در استان‌ها چه اقداماتی باید صورت گیرند، جلسه‌هایی برگزار کردیم. کاری که ما می‌کنیم این است که واسطه معاونت مجله‌های رشد را در این بین حذف می‌کنیم. یعنی سرشاخه مجله رشد را به آقای شاه‌قلی وصل می‌کنیم. به عبارت دیگر، دفتر را حذف می‌کنیم. آقای شاه‌قلی! یک شبکه ۱۰۰۰ نفری به صورت کاملاً مجانی در اختیار شما قرار می‌دهیم و شما می‌توانید کار فروش را انجام دهید.

از طرف دیگر، من در حال گرفتن گزارش‌ها هستم. بنده الان گروهی دارم که همه نمایندگان استانی ما در آن هستند و از طریق آن اطلاعات ردوبدل می‌شود و ارتباط برقرار می‌کنیم. مثلاً جلسه‌ای که در تنکابن داشتیم، تعطیل نشد، بلکه با استفاده از «اسکایپ»، پنج استان منتخب با هم جلسه داشتند. ما همه توان خود را برای شکل‌گیری بازار کتاب مناسب به کار می‌بریم. برای من توجیهی ندارد که یک ناشر با همکاری کامل و رعایت همه ملاک‌ها، مورد پشتیبانی قرار نگیرد. در سامانه‌ای که بخش مدرسه آماده کرده سهم همه مشخص است. یعنی وقتی کتابی فروش می‌رود، سهم نیرویی را

که مثلاً در کرمان کتاب می‌فروشد، به سرعت به بانک عامل واریز می‌کند. جشنواره برای بنده نقطه پایانی یک فرایند یک‌ساله است و خود آن برای من اصالت ندارد؛ این فرایند است که اصالت دارد. یعنی جشنواره رویدادی است که از طریق آن می‌خواهیم سر داستان امسال خود نقطه بگذاریم. بنابراین من این موارد را برای جشنواره بیان نمی‌کنم. برای جشنواره صحبت‌های دیگری مطرح می‌شوند. به نظر من می‌باید به صورت عملیاتی فکر شود.

ما برای ارتباط با ناشران دبیرخانه‌ای تشکیل دادیم که این دبیرخانه می‌باید به صورت منظم گزارش دهد و این کار را مدیریت کند. دبیر این دبیرخانه آقای بدیعی هستند و جانشین ایشان و نیروی عملاً پیگیری‌کننده و جلورنده قضیه، آقای رضایی هستند. برای اینکه کار عملیاتی شود، شورایی مرکزی بین سازمان و بخش خصوصی تعریف کرده‌ایم که چند نماینده ما در آن داریم، دو نماینده شما دارید، و دو نماینده نیز ناشران آموزشی دارند.

این شورا ابتدا به صورت ماهانه اتفاقات موجود را رصد می‌کند. مسئول پیگیری و مدیریت انجام این کارها در شورا، دبیرخانه است. دبیرخانه باید به صورت منظم و با فاصله یک یا دو ماه گزارش دهد. ذیل این شورا ۴-۵ کارگروه شکل می‌گیرند که کارگروه «هم‌سوسازی استانداردها» یکی از آن‌هاست. اضافه کنم که این اقدامات در طول هم نیستند. معاونت کار خود را انجام می‌دهد و ما در حال برقراری ارتباط بین آن‌ها هستیم. وگرنه معاونت فناوری آموزشی افراد خود را دارد و کار خود را هم انجام می‌دهد و ارتباطی با کار شما ندارد. من برای شما دو پیشنهاد مشخص دارم: اول، برای هم‌سویی‌هایی که باید رخ دهد؛ لازم است یک شورای فکری اصلی تشکیل شود و کار کنترل را انجام دهد تا در سطح حرف نمانیم و به سمت اجرا برویم. شورا باید این قضیه را مدیریت کند. دوم، زیر نظر شورا، ۳-۴ کارگروه عملیاتی تشکیل شوند؛ مثلاً کارگروه هم‌سوسازی استانداردها، کارگروه کتاب‌های غیردرسی و ... بحث یکی کردن استانداردها نیز بحث دیگری است.

پس باید توافقی بین ما اتفاق بیفتد و مثلاً استاندارد به صورت مبنا برای کتاب ریاضی تعیین شود و عین ۹۲ عضو نباید غیر از آن تولید کنند. بعد از رسیدن به توافق در مورد استاندارد، انجمن آن را تولید می‌کند و سازمان نیز موظف به فروش آن در

مدرسه‌ها می‌شود. یعنی با یکدیگر به تولید و عرضه و تقاضا شکل می‌دهیم.

ضمناً در مورد کتاب‌ها باید بگویم، وقتی شخصی خرید می‌کند، پول به حساب مدرسه واریز می‌شود و سپس کتاب ارسال می‌شود. بنده مثلاً نماینده رشد هستم. به مدرسه مراجعه و با مدیر مدرسه صحبت می‌کنم و از ۵۰ جلد کتاب خود، ۵۰۰ نسخه سفارش می‌گیرم. این ۵۰۰ نسخه را در سیستم وارد می‌کنم و قیمت را به شما می‌دهم. بنابراین، قیمتی که به شما داده‌ام و همچنین سهمی که از آن خودم خواهد بود، مشخص است و پول به آنجا واریز می‌شود. یعنی مدیر مدرسه باید در سیستم پول بریزد و آنلاین خرید کند. یعنی پول واریز می‌شود و سپس سهم‌ها مجزا می‌شوند و سیستم خودش سهم‌ها را تقسیم می‌کند. یعنی در سیستم این مسائل تعریف شده‌اند. مثلاً اگر ۴۰ درصد تخفیف از شما بگیرند، ۱۰ درصد برای انتشارات مدرسه به منظور توزیع و ... و ۳۰ درصد برای تخفیفات در نظر گرفته می‌شود و پول به سیستم واریز می‌شود. در این حساب تعریف می‌شود که مثلاً آقای زید واسطه رشد است و ۳ درصد این مبلغ یا همان موقع به حساب ایشان واریز می‌شود و یا در پایان ماه و در زمان گرفتن خروجی این کار انجام می‌پذیرد.

مثلاً هفته پیش معاونت پرورشی ما نامه‌ای زد که قصد دارد کارکنان خود را به سینما فلسطین بیاورد و انتظار خدمات رایگان داشت. آقای سیدابراهیم منصور، رئیس سینما فلسطین نیز گفتند که ما باید دو میلیون تومان سهم تهیه‌کننده را بپردازیم. ما فقط می‌توانیم سهم سازمان خود و سینما را از شما دریافت نکنیم، اما سهم تهیه‌کننده خارج از اختیارات ماست و باید پرداخت شود. یعنی الان فیلم روی سرور ارشاد است و وقتی تقاضای سانس‌های اعلام می‌شود، یک کد ارسال می‌شود و فیلم از ارشاد اجازه پخش می‌گیرد.

بنده یک طرح مدیریتی را بیان کردم و گفتم که ممکن است با شما بعد از بررسی‌ها و کارشناسی‌ها به پنج پروژه مشترک برسیم. در حال حاضر نمی‌دانیم این پروژه‌ها چه مواردی هستند. سازوکار رسیدن به این پروژه‌ها و انجام آن‌ها این است که دبیرخانه‌ای برای انجام کار کارشناسی آن در نظر بگیریم تا این پروژه‌ها را پیشنهاد دهد و پروژه‌ها در جایی مناسب تصویب شوند، طرفین ملتزم به اجرای آن شوند، تفکیک وظایف صورت گیرد و وارد

مرحله اجرا شویم. شورای تصویب‌کننده که به صورت مشترک بین ما ایجاد می‌شود، جایی است که می‌باید کارهای کارشناسی را انجام دهد و پیگیری کند. کارگروه‌های فرعی زیرمجموعه کارگروه اصلی هستند. مثلاً ما به آقای رضایی اعلام کرده‌ایم که می‌باید ۸۰ ساعت وقت خود را صرف این قضیه کند. لذا بعدها پروژه‌ها مشخص می‌شوند.

این طرح را برای شما ارسال می‌کنیم که مطالعه بفرمایید و اگر موافق هستید، نیروهای خود را به ما معرفی کنید. چون نیروهای سازمان مشخص هستند و بنده مسئول و عضو جلسه هستم، آقای صدوقی مدیرکل دفتر تألیف و آقای استعدادی رئیس حوزه ریاست و اعضای سازمان در آن شورا هستند. از ناشران آموزشی نیز ۱۰۲ نفر معرفی می‌شوند. دبیرخانه کار کارشناسی خود را انجام می‌دهد و دستور را ارائه می‌کند. هر جلسه‌ای که در اینجا تشکیل می‌شود، می‌باید دستوری مشخص، قابل پیگیری و مکتوب از آن استخراج شود. براساس مصوبات آن جلسه، کارگروه‌ها شکل می‌گیرند. در هر کارگروه مشخص است که چه ناشرانی عضو هستند و چه وظایفی دارند.

با شکل‌گیری کارگروه‌ها و تشکیل جلسات منظم، خروجی کارگروه‌ها به شورا گزارش می‌شود. یعنی شورای بالادستی، هم ریل‌گذاری و نظارت می‌کند و هم برای انجام امور پیگیر خواهد بود. دبیرخانه موتوری است که عملاً کار را جلو می‌برد و محمل‌های مشارکت نیز کارگروه‌ها هستند. در کارگروه داستان کاملاً مشخص است که چه کسانی مشارکت دارند و کارگروه‌ها وظایف را به آنان انتقال می‌دهند. همان کارگروه به ما شرح می‌دهد که مثلاً قصد پیگیری ۱۰ مسئله را دارد. این مسائل برای تصویب به شورا می‌روند و عملیاتی می‌شوند. بنده هم قائل به کار بزرگ در این طرح نیستم. مثلاً می‌توان دو کارگروه با کیفیت خوب تشکیل داد و شرح وظایف همه را مشخص کرد. پروژه‌ها مطرح می‌شوند و افراد هر یک یا دو ماه یک‌بار نشست برگزار می‌کنند و به نقد و بررسی می‌پردازند و تا پایان کار این مسیر طی می‌شود. خب ممکن است اشتباه هم رخ بدهد، ولی من این موضوع را مشکل نمی‌بینم. مثلاً ممکن است در کتاب ستارگان عکسی وجود داشته باشد که با ملاک‌های ما مناسب نیست، ولی در کتاب خورشید این مشکل وجود ندارد و قطعاً آن کتاب رد می‌شود.

با شکل‌گیری

کارگروه‌ها و

تشکیل جلسات

منظم، خروجی

کارگروه‌ها به

شورا گزارش

می‌شود. یعنی

شورای بالادستی،

هم ریل‌گذاری و

نظارت می‌کند و

هم برای انجام

امور پیگیر خواهد

بود

گفت‌وگو با مهدی رجبی نویسندهٔ
مجموعه کتاب‌های نامه‌های نیلی

نگاه سنتی به کتاب محکوم به شکست است

حمیدرضا داداشی

مهدی رجبی متولد سال ۱۳۵۹ در خمین و دانش‌آموخته کارشناسی سینما و کارشناسی ارشد ادبیات نمایشی است. مجموعه کتاب «نامه‌های نیلی» با رویکرد صیانت از محیط‌زیست و آشنایی با فرهنگ و جغرافیای کشور جزء آثار اوست. بهانهٔ مصاحبه ما با ایشان همین مجموعه کتاب بود اما پای صحبت‌های جذاب دیگری هم به میان آمد.

تئوری‌ام را می‌شود گذاشت «چیزهایی که نمی‌فهمیم اما خیلی خوب می‌فهمیم و در عین حال نمی‌توانیم نه برای خودمان توضیح‌شان بدهیم نه برای هیچ‌کس دیگر». مثلاً من در نوجوانی خانه‌ای را می‌دیدم که درش کوچک و آهنی بود ولی هیچ‌وقت ندیده بودم کسی بازش کند. ظاهراً متروکه بود و هیچ‌کس آنجا زندگی نمی‌کرد اما من احساس می‌کردم یکی آنجا زندگی می‌کند و هر وقت رد می‌شوم از پشت پرده‌های خاک‌گرفته نگاهم می‌کند. همین چیز بی‌خود و مسخره در ذهن من ادامه پیدا می‌کرد و پیچیده می‌شد و ورم می‌کرد، حتی اگر دیگر هرگز آن خانه را نمی‌دیدم. از طرفی واقعاً برنامه و تصمیمی برای رازآلود نوشتن نداشتم و ندارم. همه چیز خیلی ناخودآگاه اتفاق می‌افتد. مثلاً دارم داستانی را می‌نویسم که قرار بوده ساختار و شخصیت‌هایش رئالیستی باشند اما تمام که می‌شود می‌فهمم همه چیز غیرعادی است.

← به‌نظرم «کنسرو غول» متفاوت‌ترین کار شماست. کمی درباره این کار برایمان بگویید.

خب، من هنوز هم فکر می‌کنم متفاوت‌ترین کار من، اولین رمان من یعنی «لولو شب‌ها گریه می‌کند» است و هیچ‌کدام از کارهایم را به اندازهٔ آن کتاب دوست ندارم.

← این‌همه قصه از کجا آمده و در ذهن شما نشسته و بر قلمتان جاری شده؟ آیا این‌ها همه ریشه در زادگاه پررمزوراز شما و آن روستای جالب پدری دارد؟

در مورد تجربهٔ شخصی خودم، فقط می‌فهمم بعضی قصه‌ها مهم‌ترند و به نویسنده زور می‌گویند و اصرار می‌کنند مرا بنویس. روستای پدری هم شاید مؤثر بوده، هر چند من بیشتر در مورد فضاهای شهری می‌نویسم اما انس با طبیعت و حیوانات همیشه در روحیه‌ام تأثیر داشته و دارد. از طرفی فضاهای روستایی پر است از افسانه‌های محلی و حکایت‌هایی که گاه خیلی عجیب و جادویی‌اند و می‌توانند عمیقاً در دل داستان‌های شهری و زندگی مدرن جاری شوند. تمام این‌ها خود به خود در جان و روح انسان نشست و نشست می‌کند و بعداً یک روز ناگافل بر قلم یا صفحهٔ کیبورد سرریز می‌شوند.

← در نوشته‌های شما سوزنه‌های متفاوتی انتخاب شده است. سبک خاصی دارید که حالا شناسنامه شماست؟

حقیقتش را بخواهید من همیشه عاشق چیزهایی بودم که نمی‌فهمیدمشان و جوابی برایشان نبود. این چیزها باعث می‌شدند و می‌شوند که تخیلم فعال شود و خب، بزرگترین سرگرمی من در زندگی خیال‌پردازی بوده و هست. اسم

سفرش به خود یا سفرش از دیگران؟

«نامه‌های نیلی» در درجهٔ اول پیشنهاد ناشر بود. اسمش را می‌گذارم پیشنهاد چون من معمولاً سفرش قبول نمی‌کنم و نمی‌توانم چیزی را که دوست ندارم انجام بدهم. اما ناشر که از قضا نمونهٔ خارجی کتاب‌هایی دربارهٔ گردشگری و شناخت جهان را هم چاپ کرده بود مشتاق بود در ایران هم چنین کاری بشود. اما این پیشنهاد را پذیرفتم چون هدف و نیت نامه‌های نیلی را دوست داشتم. از منظر کسی که عاشق گربه‌ها و حیوانات و محیط‌زیست ایران است، همیشه به چشم یک پروژهٔ ملی به آن نگاه می‌کردم و فقدانش را در کشورمان احساس می‌کردم و عمیقاً باور دارم باید از این دست کتاب‌ها حمایت شود، خواه من نوشته باشم خواه هر دوست عزیز دیگری.

چرا ما در کشورمان از این فرمت و سبک و سیاق کم‌تر برای بچه‌ها استفاده می‌کنیم؟

ادبیات داستانی منثور و مدرن در کشور ما نسبت به غرب خیلی ناپاست. رمان‌نویسی و داستان‌نویسی مدرن اساساً وارداتی است و تلاش نویسندگان موفق ما این بوده که از ساختارها استفاده کنند برای تبیین تفکر و محتوای بومی. در کتاب‌های کودک مسئله مهم‌تر می‌شود چون فیزیک کتاب هم خیلی در ارتباط‌گیری با مخاطب مؤثر است. از طرفی، ما در عصر رقابت رسانه‌های تصویری قرار داریم و جذب مخاطب با کتاب دشوارتر از پیش شده. رنگ‌ها و صفحه‌بندی و نوآوری در چاپ و از طرف دیگر قصه‌گویی و شیوه‌های روایی در بُعد محتوایی کتاب باید نوتر و خلاقانه‌تر باشند. به‌رحال ما داریم تمرین می‌کنیم از الگوهای روایی تازه استفاده کنیم.

دغدغهٔ هر ناشر حرفه‌ای این است که کتاب‌های پرفروش تولید کند. اما متأسفانه ناشران ایرانی اتاق فکر ندارند که با بهره‌گیری از خرد جمعی، راه‌های متفاوت‌بودن را استخراج، بررسی و اجرا کنند. فکر می‌کنم خودبه‌خود این اهمیت هر روز آشکارتر خواهد شد چون اگر ناشران و پدیدآورندگان کتاب کودک و نوجوان نگاه سنتی‌شان را به کتاب و قصه‌گویی ادامه دهند با استقبال سرد مخاطب مواجه خواهند شد و به هر حال یک بعد نشر، اقتصادی و صنعتی است. البته این به معنای نگاه زرد و منفعت‌طلبانه به بازار نشر نیست. اگر کتاب‌ها در عین اینکه ظاهر فریبنده‌ای دارند، از محتوا و فایده برای مخاطب خالی شوند، در درازمدت و حتی کوتاه‌مدت، کتاب‌خوانی جایگاه واقعی خودش را از دست خواهد داد و در حد یک سرگرمی گذرا تنزل خواهد کرد.

اما یکی از دلایل موفقیت کنسرو غول و خوش‌اقبال‌اش به‌خاطر نگاه و روایت و شخصیت تازه‌ای بود که در داستان ارائه شد. تمام تلاش من این بود که نگاه تک‌بعدی و نصیحت‌گر و شعاری به ادبیات کودک و نوجوان را بشکنم و آن‌چو که دلم می‌خواهد و فکر می‌کنم درست است با مخاطب حرف بزنم. بچه‌ها در این کتاب می‌توانند خودشان را پیدا کنند، با تمام ضعف‌هایی که دارند و هیچ‌وقت جرأت گفتن و مواجه شدن با آن‌ها را ندارند. هر نوجوانی یک گوشه از زندگی خودش را در توکا می‌بیند و همین باعث می‌شود با او و جهان ذهنی غریبش همراه شود. در مورد سوژهٔ کتاب هم من به شکلی بنیادین و از همان نوجوانی با غول چراغ جادو مشکل داشتم و فکر می‌کردم علی‌رغم جذابیت هیجان‌انگیز ظاهری‌اش، اصلاً هم چیز جالبی نیست. موجودی که شانس و الله‌بختی گیر شما می‌افتد و شما اربابش می‌شوید و او بله‌قربان‌گوست و آرزوهایتان را برآورده می‌کند. به زعم من این یک نوع نگاه منفعلانه به هستی است. نوعی کرختی ذهنی و روحی را در مخاطب تقویت می‌کند و به او پیشنهاد می‌دهد هرگز خطر نکند و در دل مشکلات پا نگذارد و فقط در پی یکی باشد که آرزوهایش را برآورده کند. من از منظر هستی‌شناسانه با این ایده و منش فکری همیشه مشکل دارم و فکر می‌کنم هیچ غول نجات‌دهنده‌ای وجود ندارد و اگر نجنبیم و تلاش نکنیم و به توان و استعداد خودمان تکیه نکنیم خیلی زود تمام فرصت‌ها را از دست می‌دهیم.

تا کی می‌توانید با همین دست‌فرمان جلو بروید؟

من در جایگاهی نیستم که بدانم کارهایم کی بوی تکرار و کهنگی می‌گیرند. به‌نظرم مخاطب هر دوره‌ای به تناسب زیست و زمانهٔ خودش این قضیه را در مورد هنرمندان تشخیص می‌دهد و خودبه‌خود اگر آثار آن نویسنده را مثل گذشته جذاب نداند، نادیده‌شان خواهد گرفت. ولی از نگاه خودم فکر کنم اگر اجل عجله نداشته باشد و مغزم یاری کند، برای بقیهٔ عمرم طرح و سوژهٔ آرشو شده زیاد دارم. اما ترجیح بر این است که تا زمانی که چیز تازه‌ای در کتاب نباشد آن را چاپ نکنم و به‌قول شما به ورطهٔ تکرار نیفتم. حالا چقدر موفق بشوم، قضاوتش با روزگار. مهم این است که من نوشتن را برای لذت بردن و کشف کردن و بهتر شدن حالم انجام می‌دهم و مهم‌تر از همه این‌که من فقط با خودم رقابت می‌کنم نه با هیچ‌کس.

مجموعه «نامه‌های نیلی» در کدام دسته‌بندی است؟

کلیسات

آیا در سامان‌دهی منابع آموزشی و تربیتی فقط کتاب‌های کمک‌درسی را بررسی می‌کنید؟

ما افزون بر کتاب‌های کمک‌درسی، کتاب‌های داستانی (اعم از شعر، داستان، خاطره و نمایشنامه) و کتاب‌های دانش‌افزایی در حوزه‌های علمی، اجتماعی و فرهنگی و حتی کتاب‌های مربوط به بازی و سرگرمی را بررسی می‌کنیم که با عنوان کلی کتاب‌های آموزشی و تربیتی شناخته می‌شوند. به طور کلی، تقریباً هر کتابی در این مجموعه قابل ارزیابی است، به شرطی که در نظام تعلیم و تربیت مخاطبی داشته باشد؛ این مخاطب شامل سه دسته است: دانش‌آموزان، مربیان و معلمان (دانشجویان دانشگاه فرهنگیان هم می‌شود) و بالاخره مدیران، مشاوران، کارشناسان و دیگر اولیای مدرسه.

این قاعده کلی یک استثنا دارد و آن هم «کتاب‌های کمک‌درسی» دوره ابتدایی است که وزارت آموزش و پرورش استفاده از آن‌ها را در مدرسه‌های این دوره تحصیلی، ممنوع کرده است. بنابراین، از ثبت و ارسال کتاب‌های کمک‌درسی خودداری فرمایید.

ما علاوه بر منابع مکتوب، منابع غیرمکتوب مانند فیلم، نرم‌افزار، وسیله آموزشی، رسانه‌ها و سامانه‌های آموزشی و ... را نیز بررسی می‌کنیم. برای ثبت و ارزیابی منابع غیرمکتوب باید به سامانه مربوط (standard.roshd.ir) مراجعه فرمایید.

با وجود تأیید کتاب توسط وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، چه نیازی به تأیید مجدد سازمان پژوهش وجود دارد؟

وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، هنگام بررسی یک کتاب، معمولاً ملاحظات آموزشی ندارد؛ مثلاً بررسی نمی‌کند مباحث یک کتاب کمک‌درسی از ساده به سخت مرتب شده‌اند یا خیر. یا به فرض رویکرد کتاب با رویکرد برنامه درسی هم‌سویی دارد یا با آن مغایر است. این موارد فقط توسط کارشناسان متخصص موضوع قابل تشخیص است. به همین دلیل، شورای عالی آموزش و پرورش، طبق مصوبه ۸۲۸ خود، یعنی آیین‌نامه سامان‌دهی منابع آموزشی (که با امضای رئیس جمهور وقت ابلاغ شد) ورود هرگونه منبع آموزشی و تربیتی (از جمله کتاب) به فضای آموزشگاه‌ها را به تأیید سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی منوط کرد.

پرسش‌های متداول

کتاب‌های مناسب چگونه انتخاب و معرفی می‌شوند؟

هر کتاب در صورتی که حداقل ۶۰ درصد امتیازهای لازم را به دست آورده باشد، مناسب شناخته می‌شود. کتاب‌های مناسب و مورد تأیید، به فاصله اندکی، در سامانه کنترل کیفیت منابع مکتوب (samanketab.roshd.ir) معرفی می‌شوند (اطلاعات شناسنامه‌ای، همراه با تصویر جلد کتاب و چکیده‌ای از آن). در ابتدای هر ماه، فهرستی از کتاب‌های مناسب ماه قبل روی وبگاه سامان‌کتاب (samanketab.roshdmag.ir) به انتشار می‌رسد. در مرحله بعد، فهرست کامل کتاب‌های مناسب هر سال در کتاب‌نامه‌های رشد (که بر اساس دوره‌های تحصیلی تفکیک شده‌اند) به شکل الکترونیکی منتشر می‌شود و از طریق وبگاه «سامان‌کتاب» در دسترس عموم کاربران قرار می‌گیرند. همچنین، گزیده‌ای از این کتاب‌ها، به همراه گزیده‌ای از منابع غیرمکتوب، در قالب فهرستگان رشد منتشر و در اختیار آموزشگاه‌ها قرار داده می‌شود و البته در همان وبگاه، نیز در دسترس قرار می‌گیرد.

کتاب‌های منتخب بر حسب امتیاز، به جشنواره کتاب رشد راه می‌یابند و یک بار دیگر در رقابت با دیگر کتاب‌های مناسب همان دوره، داوری می‌شوند. در نهایت، تعدادی از بهترین کتاب‌ها در انتهای کتاب‌های درسی معرفی می‌شوند.

اشاره
ناشران و پدیدآورندگان کتاب‌های آموزشی و تربیتی، برای ثبت و ارزیابی کتاب‌های آموزشی و تربیتی خود ممکن است با پرسش‌هایی روبه‌رو باشند. همکاران ما کوشیده‌اند به بخشی از این پرسش‌های احتمالی، که ممکن است پرسش خوانندگان نشریه جوانه نیز باشد، پاسخ دهند. این پاسخ‌ها در صفحه اول سامانه کنترل کیفیت منابع آموزشی - تربیتی مکتوب (samanketab.roshd.ir) در برگه پرسش‌های متداول قرار داده شده است.

اگر کتابی مناسب نباشد، چه اتفاقی برایش می‌افتد؟

اولاً: مناسب نبودن یک کتاب لزوماً به معنی بد بودن آن یا غیر قابل استفاده نبودن آن نیست. این نتیجه به این معنی است که کتاب برای فضای مدرسه و دانش‌آموز یا معلم مناسب نیست.

ثانیاً: نتیجه کتاب‌های نامناسب محرمانه است و فقط از طریق ایمیل ثبت شده یا پروفایل ناشر در سامانه، به اطلاع خود ناشر می‌رسد.

ثالثاً: در صورتی که ناشر کتاب مایل باشد، می‌تواند دلایل رد کتاب خود را بخواهد و اگر دلایل را قانع کننده ندانست، با ذکر استدلال، خواهان ارزیابی مجدد کتاب شود. ناشران محترم می‌توانند درخواست‌های خود را از طریق بخش «تماس با ما» (در سامانه)، به کارشناس مربوط اعلام کنند.

رابعاً: در صورت قبول نظر ارزیاب، ناشر می‌تواند پس از رفع اشکالات و ویرایش کتاب، آن را با شابک جدید منتشر سازد و دوباره برای ارزیابی ارسال کند.

برای شرکت در جشنواره رشد چه باید کرد؟

کتاب‌هایی که به جشنواره راه می‌یابند، از بین همان کتاب‌هایی برگزیده می‌شوند که قبلاً ارزیابی شده و مناسب شناخته شده‌اند. بنابراین، برای حضور در جشنواره کتاب رشد، به اقدام تازه‌ای نیاز نیست.

ارزیابی

آیا پیش از چاپ کتاب می‌توان از معیارهای ارزیابی شما مطلع شد؟

بله. پاسخ مثبت است. در مرکز سامان‌دهی منابع آموزشی کتابچه‌هایی منتشر شده است با عنوان «راهنمای تولید کتاب‌های آموزشی». این کتابچه‌ها بر اساس موضوع تنظیم شده‌اند و با مطالعه آن‌ها و رعایت چارچوب‌های آن‌ها می‌توان مطمئن شد که یک کتاب امتیاز لازم را کسب می‌کند و از خان ارزیابی می‌گذرد. در این کتابچه‌ها حتی فرم‌های ارزیابی کتاب و معیارهای مؤثر در امتیازآوری کتاب هم آورده شده‌اند.

نسخه الکترونیکی و پی‌دی‌اف این کتابچه‌ها در وبگاه سامان‌کتاب (samanketab.roshdmag.ir) از طریق منوی وبگاه قابل مشاهده و مطالعه است.

آیا پیش از انتشار، امکان ارزیابی کتاب و اصلاح آن، وجود دارد؟

متأسفانه به دلیل تعداد بسیار زیاد کتاب‌ها، اکنون امکان چنین خدمتی وجود ندارد. شما می‌توانید ضمن مطالعه «راهنمای تولید کتاب‌های آموزشی»، (در وبگاه سامان کتاب)، پیش از تدوین و انتشار کتاب خود از نظر مشورتی کارشناسان و مؤلفانی که سابقه تألیف کتاب دارند و شما آن‌ها را می‌شناسید، بهره بگیرید.

آیا همه کتاب‌های آموزشی و تربیتی را می‌توان برای ارزیابی ارسال کرد؟

هر کتابی را که تصور می‌کنید برای دانش‌آموز یا معلم یا دیگر دست‌اندرکاران تعلیم و تربیت مفید و مناسب است، می‌توانید برای ارزیابی ارسال فرمایید. فقط باید توجه داشت که تاریخ چاپ کتاب، همان سال ارسال یا یک سال قبل باشد. منظور ما از دانش‌آموز عبارت است از نوآموز پیش‌دبستانی تا دانش‌آموز سال آخر متوسطه دوم و هنرجوی سال آخر هنرستان؛

منظور از معلم هم عبارت است از معلمان و مربیان تمام دوره‌های آموزشی، از جمله هنرآموزان هنرستان‌ها؛

مدیران مدرسه‌ها، مربیان بهداشت، کارشناسان و دانش‌جو معلمان و تمام افرادی که به نوعی با نظام تعلیم و تربیت سر و کار دارند نیز در زمره دست‌اندرکاران مذکور قرار می‌گیرند.

آیا فقط کتاب‌های چاپ اول پذیرفته می‌شوند؟

برای ورود هر کتاب به چرخه ارزیابی، یک بازه زمانی دو ساله در نظر گرفته شده است. در این بازه دو ساله، کتاب‌های چاپ سال جاری و یک سال قبل بررسی می‌شوند.

آیا امکان اعتراض به نتیجه ارزیابی وجود دارد؟
بله. ولی پیش از اعتراض بهتر است از دلیل یا دلایل ارزیابان کتابتان مطلع شوید. در صورتی که استدلال قانع کننده‌ای بر وارد نبودن اشکالات وی داشته باشید، می‌توانید با ذکر دلایل خود، تقاضای ارزیابی مجدد کنید.

چگونه می‌توان کتاب‌های رد شده را دوباره برای ارزیابی فرستاد؟
سامانه کنترل کیفیت به نحوی تعریف شده است که نمی‌توان در آن کتابی را، با شابک واحد، دو بار ثبت کرد. برای ثبت و ارزیابی دوباره یک کتاب، پس از رفع اشکال آن، یا باید کتاب را با شابک جدید منتشر کرد یا ناشر کتاب را تغییر داد (که خودبه‌خود شابک نیز تغییر می‌کند).

آیا در ازای ارزیابی کتاب‌ها هزینه‌ای دریافت می‌شود؟
در حال حاضر ارزیابی کتاب رایگان است و تنها هزینه ناشر، ارسال یک نسخه از کتاب ثبت شده به سامانه است.

چه تعداد از هر کتاب باید برای ارزیابی ارسال شود؟
ارسال یک نسخه از کتاب، با درج کد رهگیری بر پشت جلد یا صفحه عنوان کافی است. ضمناً با توجه به آنکه روی جلد کتاب اسکن و در معرفی کتاب منتشر می‌شود، باید از نوشتن این شماره یا چسباندن آن‌ها بر روی جلد کتاب خودداری کرد.

بررسی هر کتاب چقدر طول می‌کشد؟
معمولاً از زمان وصول کتاب به دبیرخانه (که از طریق ایمیل و سامانه به اطلاع ناشر می‌رسد)، حدود یک ماه زمان برای ارزیابی و اعلام نتیجه لازم است. در صورتی که نتیجه ارزیابی کتاب در این مدت مشخص نشود، می‌توانید با ورود به پروفایل خود، از طریق بخش تماس با ما، موضوع را با کارشناس مربوط در میان بگذارید و نتیجه را جویا شوید.

برای ثبت کتاب و ارزیابی آن چه باید کرد؟
برای ثبت کتاب لازم است ابتدا ناشر در سامانه عضو شده باشد. در این صورت، هر ناشر با ورود به پروفایل خود، روی نشانک «ثبت کتاب جدید» کلیک و برخی اطلاعات شناسنامه‌ای کتاب را وارد می‌کند. پس از فشردن دکمه ثبت، سامانه برای هر کتاب یک کد رهگیری تولید می‌کند که لازم است آن را بر پشت یک نسخه کتاب درج و در مهلت مقرر به نشانی دفتر انتشارات و تکنولوژی آموزشی ارسال کنند. به محض رسیدن کتاب به دبیرخانه، ایمیلی مبنی بر اعلام وصول برای ناشر ارسال می‌شود. همین اتفاق، پس از مشخص شدن نتیجه ارزیابی نیز رخ می‌دهد. ضمن آنکه فرایند مربوط به هر کتاب از طریق سامانه نیز قابل ردگیری است.

هنگام بروز پیغام خطا در ثبت شابک چه باید کرد؟
دوباره شابک ممکن است با دو پیغام خطا روبه‌رو شوید: «شابک ۱۳ رقمی و یک شابک معتبر نیست.» در صورت مشاهده این پیغام، در وهله اول تعداد ارقام وارد شده و ترتیب آن‌ها را کنترل کنید. شابک باید ۱۳ رقم و از چپ به راست و بدون خط فاصله وارد شده باشد. در صورت اطمینان از درستی، ممکن است شابک کتاب هنگام چاپ اشتباه شده باشد. پیغام دوم حاکی از تکراری بودن شابک است. در صورتی که کتاب قبلاً ثبت یا ارزیابی شده باشد، با چنین پیغامی از سوی سامانه روبه‌رو خواهید شد. گاهی به دلیل کندی سرعت اینترنت، ممکن است کتاب توسط سامانه ثبت شود، اما کد رهگیری نمایش داده نشود و پس از کلیک مجدد، با پیغام تکراری روبه‌رو شوید. اگر مطمئن هستید کتاب را قبلاً برای ارزیابی نفرستاده‌اید، به احتمال زیاد با مراجعه به فهرست کتاب‌های ناشر، نام کتاب جدید خود را در شمار کتاب‌های ثبت شده خواهید دید.

ثبت کتاب

عضویت در سامانه

در صورت فراموشی رمز ورود به سامانه چه می‌توان کرد؟

در قسمت ورود، روی پیوند «رمز خود را فراموش کردید؟» کلیک و پست الکترونیکی ثبت شده خود را وارد کنید تا لینک ورود یک بار مصرف به سامانه، پس برای شما ارسال شود. پس از ورود به سامانه رمز جدید را وارد و تکرار کنید. در پایان هم روی دکمه ثبت کلیک کنید.

گاهی ورود به سامانه ناممکن می‌شود. دلیل این کار چیست؟

بسته شدن راه ورود بر کاربر، پس از پنج ورود ناموفق با آدرس آی. پی. واحد، رخ می‌دهد. البته مسدود شدن ورود، موقتی است و پس از ۲۴ ساعت رفع می‌شود. در صورت بروز این وضعیت، روی عبارت «رمز عبور خود را فراموش کردید؟» کلیک فرمایید و از طریق ایمیل رمز را بازیابی کنید یا از یک دستگاه دیگر وارد سامانه شوید و یا اگر حوصله دارید، بگذارید پس از گذشت ۲۴ ساعت، به سامانه وارد شوید.

مدارک مورد نیاز برای عضویت در سامانه چیست؟

ناشران حقوقی لازم است برای ثبت نام، تصویر پروانه نشر خود را در سامانه بارگذاری کنند. آن‌ها همچنین لازم است یک ایمیل، یک نام کاربری برای ورود به سامانه و یک شماره تلفن همراه برای هماهنگی‌های بعدی معرفی کنند. نشانی پستی و وبگاه (در صورتی که وبگاه داشته باشند) و تلفن تماس برای کاربران، از دیگر اطلاعاتی است که ناشر وارد می‌کند. ناشر مؤلفان (یا ناشران حقیقی) که طبعاً پروانه نشر ندارند، باید تصویری از کارت ملی خود و تصویر مجوز نشر کتاب خود را (یکی از کتاب‌ها کفایت می‌کند) بارگذاری و در صورت تمایل شماره تلفنی را برای تماس کاربران (و مذاکره درباره کتاب) ذکر کنند. نشانی ناشر مؤلفان در سامانه نمایش داده نمی‌شود. وقتی فرایند عضویت کامل شد، حداکثر تا ۲۴ ساعت کاری بعد، ایمیلی برای ناشر فرستاده می‌شود. این ایمیل حاوی پیوندی یک بار مصرف برای ورود به سامانه است. ناشر محترم بلافاصله پس از ورود در بخش حساب کاربری، اقدام به درج رمز عبور و تکرار و ثبت آن می‌کند. ناشر از این پس با وارد کردن نام کاربری (که هنگام عضویت تعیین کرده) و رمز عبور، می‌تواند در هر ساعت از شبانه روز وارد پروفایل خود شود.

آیا نویسندگان و مترجمان نمی‌توانند در سامانه

عضو شوند؟

خیر. در سامانه کنترل کیفیت، فقط ناشران (ناشران حقوقی و ناشر مؤلفان) عضو می‌شوند. زیرا مسئولیت انتشار کتاب و حقوق نشر و فروش آن به‌طور قانونی در اختیار ناشر است. بنابراین پدیدآورندگان کتاب‌ها در صورت نیاز می‌توانند با هماهنگی ناشر برای ثبت کتاب در سامانه و ارزیابی آن اقدام کنند.

جست‌وجوی کتاب و ناشر

برای جست‌وجوی کتاب مناسب چه باید کرد؟

کاربر می‌تواند با انتخاب برگه مربوط به یکی از دوره‌های آموزشی، آخرین کتاب‌های تأیید شده و مناسب آن دوره را ببیند. اما برای جست‌وجوی دقیق‌تر می‌توان از منوی بالای صفحه «جست‌وجوی پیشرفته» را انتخاب کرد و کتاب دلخواه را یافت.

ارتقای فرهنگ کتاب و کتابخوانی و
معرفی طرح کانون خادم‌یاران کتاب و
کتابخوانی آستان قدس رضوی

کتابخوانی رضوی

اکرم عینی

معاونت فرهنگی - اجتماعی «سازمان فرهنگی آستان قدس رضوی» طرحی با عنوان «کانون‌های خادم‌یاران کتاب» به اجرا درآورده است. در این طرح افراد علاقه‌مند به کتاب و کتابخوانی، در راستای ارتقای فرهنگ کتاب و کتابخوانی، فعالیت‌های داوطلبانه‌ای را در کانون تخصصی انجام می‌دهند و این فعالیت‌ها به‌عنوان خدمت‌گذاری در آستان قدس رضوی ثبت می‌شود. خدمت در کانون داوطلبانه و افتخاری است و اعضای عمومی این امکان را دارند که در صورت داشتن شرایط لازم، طبق دستورالعمل مرکز امور خادمان، فعالیت خود را در قالب خادم‌یاری ارائه کنند.

مقدمه

جامعه به منابع اطلاعاتی ایجاد شده است تا نشان داده شود، سازمان کتابخانه‌ها هیچ‌گاه خود را به مکان، شهر و یا استان خاصی محدود نمی‌داند. با عنایت به سیاست‌های سی‌گانه ابلاغی تولید عظمای آستان قدس رضوی و به‌منظور پویایی، رشد و توسعه خدمات، سازمان باید غنی‌ترین، فعال‌ترین و مؤثرترین مرکز کتابخانه‌ای در منطقه و جهان اسلام باشد. لذا سازمان کتابخانه‌ها، موزه‌ها و مرکز اسناد آستان قدس رضوی، به‌منظور اجرای منویات مقام معظم رهبری در منشور هفت ماده‌ای ابلاغی به تولید معزز و اهتمام در عملیاتی کردن سیاست‌های کلان آستان قدس رضوی در خصوص ترویج فرهنگ کتاب و کتابخوانی، فعالیت‌های مرتبط با این حوزه را پیگیری و با توجه به ظرفیت عظیم و مطلوب موجود، تا رسیدن به اهداف فوق‌الذکر، برنامه‌ها و طرح‌های

کتابخانه مرکزی آستان قدس رضوی، یکی از مهم‌ترین گنجینه‌های فرهنگ مکتوب در ایران و جهان اسلام است. درباره تاریخ و چگونگی تأسیس این کتابخانه نمی‌توان مطلبی به‌روشنی یاد کرد. برخی سال ۳۲۷ قمری را سال تأسیس و تشکیل قرآن‌خانه و کتابخانه آستان مقدس حضرت رضا (علیه‌السلام) می‌دانند. این سال، قدیمی‌ترین تاریخ وقف جزوه قرآن خطی به حرم رضوی است، جزوه قرآنی که توسط **کشواد بن املاس** (حکمران اصفهان)، وقف روضه مقدس رضوی شده است. از آغاز پیروزی انقلاب شکوهمند اسلامی تاکنون، ۵۰ باب کتابخانه توسط آستان قدس رضوی در سراسر کشور با رویکرد ترویج فرهنگ مطالعه، کتاب و کتابخوانی، و دسترسی شهروندان و اقشار مختلف

**تعداد خادماپارانی که
قرار است در انجام
یک طرح مشخص
مشارکت داشته
باشند، بسته به نوع
فعالیت و چگونگی
ارائه خدمت متفاوت
خواهد بود؛ مثلاً
برای خدمات
کتاب‌رسانی یک یا
دو نفر، برای اجرای
زنگ کتاب یک یا
چند نفر، راه‌اندازی
ایستگاه کتاب دو نفر
و...**

مختلف و همچنین ترویج فرهنگ کتاب و کتاب‌خوانی در تمام سطوح جامعه به‌ویژه مناطق محروم و کم‌برخوردار.

گروه‌های خادماپاران کتاب: گروه‌هایی متشکل از کتابداران علاقه‌مند و توانمند در حوزه کتاب و کتابداری هستند. این افراد باید با کار در کتابخانه و ارائه خدمات عمومی در کتابخانه‌ها آشنا باشند. خادماپار کتاب رضوی: فردی علاقه‌مند به تهیه و توزیع کتاب است که به‌صورت داوطلبانه و خالصانه، بخشی از توانایی‌های خود را با سازمان‌دهی آستان قدس رضوی برای خدمت به جامعه به کار می‌گیرد. خادماپاران کتاب و کتاب‌خوانی طی مراحل زیر به‌کارگیری و سازمان‌دهی می‌شوند:

تشکیل گروه

افراد علاقه‌مند، با توجه به نوع فعالیت مشخص‌شده در حوزه کتابداری و موزه‌داری، تقسیم‌بندی خواهند شد. تعداد خادماپارانی که قرار است در انجام یک طرح مشخص مشارکت داشته باشند، بسته به نوع فعالیت و چگونگی ارائه خدمات متفاوت خواهد بود؛ مثلاً برای خدمات کتاب‌رسانی یک یا دو نفر برای اجرای زنگ کتاب (یک یا چند نفر)، راه‌اندازی ایستگاه کتاب دو نفر، و ...

آغاز فعالیت‌های داوطلبانه

خادماپاران این حوزه می‌باید آمادگی خود را برای انجام و اجرای فعالیت مشخص‌شده در سازمان کتابخانه‌ها اعلام کنند و سپس گزارش کار خود را به همراه مستندات به مسئول مربوطه ارائه دهند. از جمله محورهای برگزاری برنامه می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:

۱. انجام همه فعالیت‌های مرتبط با کتابخانه‌ها، موزه‌ها، و مراکز اسناد و مطبوعات؛

متنوعی را دنبال خواهد کرد. یکی از این فعالیت‌ها در قالب طرح کانون کتاب و کتاب‌خوانی انجام می‌گیرد.

هدف‌های کانون کتاب و کتاب‌خوانی

فراهم آوردن شرایط مناسب برای دسترسی آسان به منابع مطالعاتی در مناطق محروم و کم‌برخوردار کشور (از طریق کتابخانه‌های وابسته درون‌شهری و برون‌شهری و نمایندگی‌های استانی آستان قدس رضوی، با هدف پر کردن اوقات فراغت، آموزش و یادگیری، ارتقای سطح فرهنگ، و ایجاد روحیه نشاط و شادابی در جامعه).

استفاده از ظرفیت‌های موجود سازمان کتابخانه‌ها، مانند کتابخانه‌های وابسته و سیار به منظور ارائه خدمات به اقشار آسیب‌پذیر و اهدای کتاب‌های مازاد بر نیاز سازمان به کانون‌های هدف در سراسر کشور.

جذب منابع از طریق سنت حسنه وقف، با هدف غنای مجموعه‌های سازمان در راستای حفاظت و حراست از میراث گذشتگان (اشیای موزه‌ای، نسخه خطی، سند، کتاب، مطبوعات، عکس و ...).

شناسایی افراد علاقه‌مند به حوزه کتاب و کتاب‌خوانی برای اعزام به مدرسه‌ها، مراکز آموزشی، آسایشگاه‌ها، خانه سالمندان، درمانگاه‌ها و بیمارستان‌ها (اجرای طرح کتاب‌درمانی) و همچنین قصه‌خوانی برای کودکان در قالب زنگ کتاب، برگزاری مسابقه‌های فرهنگی و کتاب‌خوانی، و معرفی کتاب‌های مناسب و ارزشی در راستای ترویج فرهنگ تشیع و سیره رضوی.

تعاریف بر اساس شیوه‌نامه خادماپاران

کانون خادماپاران کتاب: محلی است برای مدیریت همه امور با جمع‌آوری و جذب میراث کهن (نسخه خطی، سند و مطبوعات، کتاب و سایر منابع) از طرق

پس از آن، مسئول طرح کانون را تشکیل می‌دهد. افراد متقاضی قبول مسئولیت کانون کتاب، لازم است از شرایط و ویژگی‌های زیر برخوردار باشند:

← اعتقاد و تعهد راسخ به مبانی انقلاب اسلامی، نظام و ولایت، و اشتغال به اخلاق و شئون اسلامی؛
← دارا بودن تحصیلات مرتبط با فعالیت‌های سازمان کتابخانه‌ها با سوابق مورد تأیید؛

← خوش‌نام بودن و برخورداری از جایگاه، نفوذ و جذابیت در منطقه، به‌ویژه بین جوانان و معتمدین؛
← توانمندی در تحلیل مسائل و فعالیت‌های فرهنگی؛

← اختصاص وقت کافی به میزان حداقل شش ساعت در هفته براساس ضوابط خادمیاری؛
← معرفی حداقل ۱۰ عضو فعال واجد شرایط و علاقه‌مند به فعالیت داوطلبانه به‌عنوان عضو شورای کانون؛
← تأیید توسط رابط شهرستان و یا استان.

۲. آماده‌سازی مکان مناسب و امکانات سخت‌افزاری لازم جهت ارائه خدمت
مسئول کانون می‌باید مکان مناسب و امکانات سخت‌افزاری لازم را به‌منظور راه‌اندازی کانون از طریق واقفان، خیرین و همچنین امکانات موجود در مسجدها، حسینیه‌ها و ... فراهم سازد.

۳. ارائه خدمات تخصصی
کانون‌ها با به‌کارگیری خادمایان کتاب بر اساس نیازهای اعلام‌شده از طرف کانون‌های محله‌ای و یا رصد نیازها توسط خود کانون موضوعی به‌منظور رفع نیازها، خدمات خود را ارائه می‌کنند. شرایط خادمایان تخصصی کتاب به این شرح است:

← دارا بودن مدرک تحصیلی در یکی از رشته‌های علم اطلاعات و دانش‌شناسی، موزه‌داری، باستان‌شناسی، نسخه‌های خطی، تاریخ، علوم تربیتی و علوم اجتماعی؛
← فرهنگی و معلم بودن؛
← علاقه‌مند بودن به کار سازمان‌دهی فعالیت‌های فرهنگی و مجرب بودن در این زمینه؛
← داشتن زمان لازم برای فعالیت در گروه (حداقل شش ساعت در هفته).

شیوه جذب خادما

← ثبت‌نام در سایت خادمیاری و اعلام علاقه‌مندی بر اساس توانمندی؛

۲. مشاوره پژوهشی و تحقیقاتی در کتابخانه‌های مراکز آموزشی، نهادها و مساجد شهرستان‌ها؛
۳. مشاوره تخصصی در خصوص راه‌اندازی و حفظ و نگهداری در حوزه کتابخانه، موزه، کتاب‌های خطی و اسناد تاریخی؛

۴. هماهنگی و اقدام در خصوص دیجیتال‌سازی منابع خطی و اسناد تاریخی به‌صورت رایگان در راستای حفظ میراث اسلامی؛

۵. اهدا و امانت بلندمدت کتاب به مراکز آموزشی و فرهنگی با اولویت مناطق محروم و کم‌برخوردار، از طریق کتابخانه‌ها و بخش‌های متفاوت سازمان؛
۶. جذب منابع خطی، اشیای موزه‌ای، اسناد تاریخی، کتاب چاپی و مطبوعات از طریق سنت حسنه وقف و اهدا یا خرید؛

۷. انجام فعالیت‌های فرهنگی در راستای ترویج فرهنگ کتاب و کتاب‌خوانی (مسابقه، قصه‌خوانی، نقد کتاب، خوانش متون کهن، زنگ کتاب، کتاب‌درمانی و نمایشگاه‌های مناسبتی و موضوعی)؛
۸. پیگیری ارائه خدمات تحویل مدرک از طریق مدیریت کتابخانه دیجیتال آستان قدس رضوی به محققان و پژوهشگران؛

۹. اطلاع‌رسانی و جذب کتاب چاپی، کتاب دیجیتال و پایان‌نامه با موضوع امام رضا (ع) و خاندان ایشان، برای شرکت در جشنواره بین‌المللی کتاب سال رضوی.

تبصره: با توجه به دریافت حجم عظیم کتاب‌های اهدایی در طول سال، می‌توان از کتاب‌های مازاد اهدایی تعداد قابل‌توجهی در اختیار خادمایان قرار داد تا در مراکز کم‌برخوردار در سراسر کشور، کتابخانه یا ایستگاه‌های مطالعاتی راه‌اندازی کنند.

فرایند تشکیل کانون

۱. مشخص کردن مسئول کانون
اولین گام در مسیر تشکیل و فعال‌سازی کانون، انتخاب مسئول کانون و حضور ایشان در جلسه توجیهی-آموزشی طرح در دفاتر هر شهرستان است.

از آغاز پیروزی
انقلاب شکوهمند
اسلامی تاکنون، ۵۰
باب کتابخانه توسط
آستان قدس رضوی
در سراسر کشور
با رویکرد ترویج
فرهنگ مطالعه،
کتاب و کتاب‌خوانی،
و دسترسی
شهروندان و اقشار
مختلف جامعه به
منابع اطلاعاتی ایجاد
شده است تا نشان
داده شود، سازمان
کتابخانه‌ها هیچ‌گاه
خود را به مکان،
شهر و یا استان
خاصی محدود
نمی‌داند

با توجه به ظرفیت

محدود خدمت

رسمی در آستان

قدس رضوی، تلاش

شده است تا بستر

خدمت‌رسانی از

راه دور برای ایشان

فراهم شود. در

واقع، خادم‌یاران

ظرفیت جدیدی

هستند که به خدام

اضافه شده‌اند

مرتبط با هدف‌های کلان آستان قدس رضوی با هدف نشر و ترویج اندیشه‌های ناب؛

همکاری در خصوص تأمین کسری منابع کتابخانه مرکزی (کتاب‌های چاپی، مطبوعات و...)

تبلیغ و اطلاع‌رسانی در خصوص اهمیت وقف و نذر با هدف جذب آثار و اسناد کهن (از طریق سخنرانی، تألیف مقاله، کتاب، ساخت فیلم و...)

معرفی واقفان بزرگ و شرح خدمات ایشان در

تحويل مدارک برای احراز توانمندی به رابط امور خادماياری؛

شرکت در مصاحبه تخصصی در صورت نیاز؛

شرکت در جلسه‌های توجیهی و آموزشی بدو و ضمن خدمت؛

حضور به موقع برای ارائه خدمات تخصصی بر اساس هماهنگی با کانون؛

ارائه گزارش فعالیت به مسئول کانون؛

سطح شهر یا حتی مراکز استان‌ها در مناسبت‌هایی خاص (هفته وقف یا هفته کتاب و مانند آن) از طریق

تهیه بروشور و پوستر، یا نصب بنر و یا ...؛

بهره‌گیری از ظرفیت‌های سایر ارگان‌ها در خصوص آموزش عمومی این سنت حسنه (اهدای منابع) از طریق کانون مساجد، میراث فرهنگی، آموزش و پرورش و ...

خادم‌یاران گروهی از ارادتمندانی هستند که مشتاق خدمت در آستان مقدس حضرت رضا (ع) هستند. با توجه به ظرفیت محدود خدمت رسمی در آستان قدس رضوی، تلاش شده است تا بستر خدمت‌رسانی از راه دور برای ایشان فراهم شود. در واقع، خادم‌یاران ظرفیت جدیدی هستند که به خدام اضافه شده‌اند.

انجام چهار کشیک در ماه از شرایط این خدام است. آن‌ها می‌توانند سه کشیک را در شهر خود خدمت کنند و یک کشیک را در صورت تمایل در حرم مطهر رضوی به ارائه خدمت بپردازند که در هر صورت در سامانه موردنظر ثبت می‌شود. نشانی سامانه خادم‌یاران رضوی از این قرار است:

<https://khademyar.razavi.ir/>

تعیین زمان خدمت در حرم مطهر از طریق سامانه نوبت‌دهی؛

حضور و ارائه خدمت در محل و زمان تعیین شده در حرم مطهر؛

ارائه راهکارها و پیشنهادها برای بهبود خدمت‌رسانی تخصصی.

شرح وظایف تخصصی خادم‌یار

پیگیری در خصوص انجام فعالیت‌های واگذار شده و ارائه گزارش و مستندات آن به مسئول کانون؛

اجرای برنامه‌های متنوع با هدف ترویج فرهنگ کتاب‌خوانی در مناطق محروم و کم‌برخوردار؛

شناسایی و معرفی افراد دارای مجموعه‌های نفیس خطی، چاپ سنگی، اسناد تاریخی و پیگیری در خصوص جذب از طریق سنت حسنه وقف یا خرید آن‌ها توسط آستان قدس رضوی؛

شناسایی و معرفی افراد تأثیرگذار برای انجام پروژه‌های تاریخ شفاهی و مصاحبه؛

شناسایی و معرفی هرگونه منبع اطلاعاتی مفید و مناسب به منظور ارتقای سطح فرهنگ شهروندان، به‌ویژه در موضوع مذهب تشیع و معارف اهل بیت (ع)، حوزه ادبیات دفاع مقدس و به‌طور کلی، منابع

نگاهی به اطلاعات ارزشمند و به روز کتاب مرجع
«حقوق متقابل اعضای خانواده»

شناخت حقوق متقابل اعضای خانواده

افسانه طباطبایی

زن و مرد و ویژگی‌های جسمانی روانی آن‌ها و نیز عوامل زمینه‌ای زندگی مشترک امکان‌پذیر نخواهد بود، در فصل اول به این مسائل پرداخته شده است. آنچه بر استحکام اطلاعات در این بخش و نیز سراسر کتاب می‌افزاید، حمایت نظرات صاحب‌نظران و اندیشمندان از این اطلاعات است که به اشکال مختلف در متن گنجانده شده‌اند.

پیشینه تاریخی خانواده و فرایند تحولات آن از ادوار باستان تا پسامدرنیته و از زن‌سالاری تا مردسالاری و سپس شایسته‌سالاری از مواردی است که در فصل دوم مورد توجه قرار می‌گیرند.

فصل سوم به ریشه‌یابی حقوق خانواده از آغاز تمدن بشر اختصاص دارد. آنچه در این فصل درخور ملاحظه می‌نماید، اطلاعاتی است که درباره تعریف لغوی و اصطلاحی حقوق، منابع حقوق خانواده، انواع حقوق خانواده و حقوق خانواده از نظر ادیان و آیین‌ها در اختیار خواننده قرار می‌گیرد. حقوق خانواده در ایران باستان و نیز از دیدگاه ارسطو، رواقیون، سیکسرون، افلاطون و ...، حقوق خانواده در دین اسلام، با تکیه بر آیات و احادیث و روایات و نیز در اعلامیه حقوق بشر و سایر معاهدات بین‌المللی پس از رنسانس تا دوران پسامدرنیته، از دیگر مباحثی هستند که در فصل سوم آمده‌اند.

در فصل چهارم، شاخص‌های سلامت خانواده در عصر پسامدرنیته بررسی شده است. در این فصل درباره تأسیس سازمان بهداشت جهانی و عضویت ایران در آن سخن گفته شده و بر بالارفتن معدل عمر انسان‌ها، که حاصل فعالیت این سازمان و دولت‌های عضو آن است، تأکید شده است.

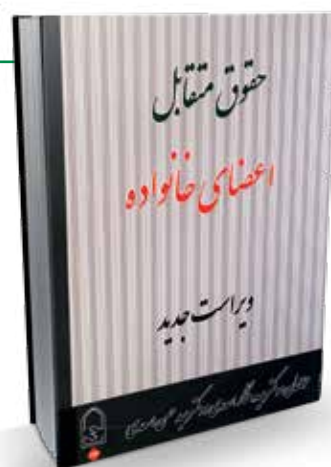
فصل پنجم به ازدواج و رویکردهای تاریخی، عاطفی، شرعی و حقوقی آن و نیز اقسام ازدواج و

کتاب «حقوق متقابل اعضای خانواده» نوشته دکتر سیدحسن اسعدی و نگار اسعدی به همت انتشارات انجمن اولیا و مربیان در سال ۱۳۹۵ چاپ و منتشر شده است.

دکتر سیدحسن اسعدی در پیشگفتار کتاب با تأکید بر فراوانی آثار مکتوب و غیرمکتوب درباره خانواده، به ضرورت استمرار فعالیت فرهنگی در رابطه با نهاد خانواده اشاره می‌کند. در زمینه جامعیت نداشتن آثار مکتوب در دسترس درباره خانواده توضیحاتی می‌دهد. سپس درباره اهداف پژوهشی که کتاب موجود حاصل آن است، سخن می‌گوید و هدف عمده آن را چنین برمی‌شمرد: بازکاوی و بازنمایی تکالیف و حقوق متقابل اعضای خانواده در قبال یکدیگر و جامعه مدنی، براساس معیارهای جامعه‌شناسی بومی، قوانین ملی موضوعه عرفی و لازم‌الاجرای روز و احکام مذهب تشیع اثنا عشری اسلامی، با توجه به شاخص‌های فرهنگی عصر پسامدرنیته جهانی، به منظور پیشگیری از گسترش بیشتر فروپاشی نهادهای خانواده در جامعه ایرانی که در عصر فراتجدد این نهاد مقدس رو به افول و فروپاشی است.

از جمله اهداف جزئی آن را نیز ارائه راهبردهای کاربردی قانونی، مذهبی و عاطفی و اخلاقی مبتنی بر ارزش‌های اجتماعی امروز درباره مسائل خانوادگی می‌داند و در ده فصل و فراتحلیل‌های مطرح شده، آن‌ها را نقد می‌کند.

در بخش‌های نخست کتاب، بسترسازی مفهومی صورت گرفته و اطلاعات زمینه‌ای مناسبی برای بنا گذاشتن مفاهیم مرتبط بعدی در اختیار خواننده نهاده شده است. به بیان دیگر، از آنجا که شناخت مفهوم و کارکرد خانواده بدون درک صحیح از زندگی

حقوق متقابل اعضای خانواده

مؤلف: دکتر سیدحسن اسعدی
و دکتر نگار اسعدی
ناشر: انتشارات انجمن اولیا و مربیان
چاپ اول: ۱۳۹۵

**دکتر سیدحسین
اسعدی در پیشگفتار
کتاب با تأکید بر
فراوانی آثار مکتوب
و غیرمکتوب درباره
خانواده، به ضرورت
استمرار فعالیت
فرهنگی در رابطه با
نهاد خانواده اشاره
می‌کند**

حقوق قوه قضاییه، مواد قانونی و آیات و روایات سخن به میان آمده و در پایان درباره عدّه وفات و احکام آن توضیحاتی داده شده است.

فصل نهم کتاب به حقوق فرزندان بر والدین و حقوق والدین بر فرزندان اختصاص دارد. در این فصل، نخست اطلاعاتی درباره جمعیت کشورها و رشد آنها و نیز برنامه تنظیم خانواده در این کشورها و از جمله ایران مطرح شده است. سپس موضوع تولید فرزند و بقای نسل انسان بررسی شده و آنگاه مهم‌ترین زیرساخت‌ها و حقوق فرزند از آغاز ازدواج والدین تا هنگام تولد در اسلام و حقوق ایران مطرح شده است.

در فصل دهم کتاب که به موضوع طلاق و اقسام آن اختصاص دارد، تعریف لغوی طلاق، وضعیت حقوقی آن در کشورهای مختلف، طلاق در ایران باستان و ادیان گوناگون و طلاق در حقوق ایران بررسی و مواد قانونی و احکام شرعی مرتبط با آن مطرح شده است. انواع طلاق، انواع دادخواست برای طلاق در قوانین ایران، حضانت فرزندان و وکالت و تفویض حق طلاق به زن از موارد دیگری هستند که در این فصل درباره آنها سخن گفته شده است.

پس از فصل دهم کتاب، نمایه یکم شامل متن کامل طرح جامع جمعیت و تعالی خانواده و نمایه دوم دربردارنده مکاتبات مربوط به پژوهش منتهی به تحریر کتاب، آمده است. کتاب «حقوق متقابل اعضای خانواده» به‌عنوان یک کتاب مرجع حاوی اطلاعاتی ارزشمند و به‌روز است و پژوهشگران، دانشجویان و علاقه‌مندان به حوزه‌هایی چون فقه و حقوق و نیز خوانندگان معمولی که در جست‌وجوی کسب اطلاعات در موارد مرتبطاند، با مراجعه به آن، به پاسخ سؤالات خود دست خواهند یافت.

تعدد زوجات اختصاص دارد. در این فصل تاریخچه‌ای مختصر از ازدواج، رویکردهای متفاوت به آن، از جمله رویکرد شرعی، با تکیه بر روایات و احادیث متقن و آیاتی از قرآن مجید مطرح شده است. علاوه‌براین، درباره ازدواج دائم و مدت‌دار و احکام تعدد زوجات و ظرایف هر یک سخن به میان می‌آید و این موارد از منظر اسلام و نظام حقوقی آن بررسی می‌شود؛ از جمله، به ماده ۱۶ قانون حمایت خانواده درباره شروط اجازه ازدواج مجدد اشاره می‌شود.

در فصل ششم، تکالیف و حقوق مشترک زن و شوهر با رویکردهای عاطفی و شرعی و حقوقی بررسی شده است که بسترساز آن، توجه به کفو بودن همسران، شناسایی همسر قبل از خواستگاری، سلامت جسمی و روانی زوجین و بلوغ جنسی و عقلی زوجین برای ازدواج است.

فصل هفتم کتاب با عنوان «جایگاه و حقوق زن در خانواده و جامعه مدنی ایران» به حقوق عرفی زن در ارتباط با ازدواج، و حقوق شرعی و قانونی زن در خانواده و جامعه مدنی می‌پردازد و درباره مواردی چون جهیزیه، مهریه و پیشینه و فلسفه برقراری آن، میزان مهریه و قوانین مدنی آن، نفقه و معنا و مفهوم آن از دیدگاه فقه‌های شیعه و نیز تعریف حقوقی نفقه در قوانین ایران و کشورهای دیگر، موارد پرداخت نفقه زن و شرایط وجوب آن و نیز ضمانت اجرای کیفری نفقه و نفقه در طلاق سخن می‌گوید.

در فصل هشتم با عنوان «حقوق شوهر بر زن» درباره حق شوهر در مورد تمکین زن، حق شوهر در تعیین مسکن، حق فسخ نکاح برای شوهر، حقوق شرعی، اخلاقی، عاطفی و عرفی شوهر بر زن، همراه با تطبیق حقوقی و نظریه‌های اداره کلی

نگاهی کوتاه به کتاب چندفرهنگی در نظام‌های آموزشی در گفت‌وگو با دکتر اکبر رهنما

کثرت در عین وحدت

اصغر ندیری

اشاره

در نظام تعلیم و تربیت کشورها، نگاه به حوزه چندفرهنگی از منظر برنامه درسی حائز اهمیت ویژه است. در حقیقت وجود تنوع فرهنگی واقعیتهای انکارناپذیر است. از این‌رو، با توجه به جایگاه آموزش چندفرهنگی و کثرت‌گرایی در این حوزه، معرفی تطبیقی چندفرهنگی در مجموعه‌های آموزشی کشورهایی مانند ایران، آلمان و استرالیا می‌تواند مفید باشد. از آنجا که کتابی با عنوان «چندفرهنگی در نظام‌های آموزشی با رویکرد تطبیقی»، از انتشارات «آوای نور» در مجموعه «سازمان‌دهی منابع آموزشی مکتوب» دفتر انتشارات و تکنولوژی آموزشی ارزیابی و مورد توجه قرار گرفته است، گفت‌وگویی با نویسنده آن، آگاهی دکتر اکبر رهنما، ترتیب داده‌ایم. وی دانشیار رشته فلسفه تعلیم و تربیت در دانشگاه شاهد است و حدود ۳۰ سال تجربه آموزشی و پژوهشی دارد. در ادامه نظر خوانندگان گرامی را به مشروح این گفت‌وگو جلب می‌کنیم.

خرده‌فرهنگ‌ها، قومیت‌ها، نژادها، و زبان‌ها و گویش‌های گوناگونی است. پیداست، آموزش‌های تک‌فرهنگی در کشورهایی نظیر ما وافی به مقصود نیستند و ضروری است که به الزامات آموزش‌های چندفرهنگی در ایران توجه شود. چرا که توجه به این مؤلفه می‌تواند گامی به سوی عدالت آموزشی و تربیتی باشد که یکی از دستاوردهای مهم آموزش‌های چندفرهنگی و در نظر گرفتن تنوع و تكثر دیدگاه‌های فراگیرندگان است.

در این راستا مثلاً در جامعه آلمان، نظام آموزش و پرورش طوری است که در آن «تنوع فرهنگی» پذیرفته شده است. تسهیلات تابعیت آلمانی سبب شده است، نسل دوم مهاجران کشورهای بلوک شرق در آلمان باقی بمانند، ولی در عین حال میراث فرهنگی و زبان‌شان را حتی پس از چندین سال اقامت در آلمان، حفظ کنند. در این کشور، به‌جز مدرسه‌های ابتدایی، انواع دیگری از مدرسه‌ها وجود دارند که برنامه‌های آموزشی متفاوتی ارائه می‌دهند. یا در استرالیا که قومیت‌های متنوعی را در خود جای داده، از اواخر دهه ۱۹۹۰ نظام آموزشی به سرعت تغییر کرده و امروزه استرالیا از نظر آموزش‌های چندفرهنگی به گونه‌ای شده

← آقای دکتر رهنما، ضمن تشکر از حضور شما در این نشست، در صورت امکان از سابقه و مفهوم «آموزش چندفرهنگی» بفرمایید.

بعد از جنگ جهانی دوم و بر اثر مهاجرت‌هایی که به وسیله ملل گوناگون به ویژه به اروپا، ایالات متحده و استرالیا صورت گرفت و در اثر توسعه آزادی‌های سیاسی و اجتماعی در کشورهای غربی، توجه به انتظارات و مطالبات اقوام و ملل که به نوعی اقلیت به شمار می‌رفتند. (و از نظر آموزشی و فرهنگی اختلاط صورت پذیرفته بود) در سطح جهان مهم تلقی شد تا جایی که امروزه یکی از شاخصه‌های اصلی توسعه یافتگی محسوب می‌شود. در کشور ما به علت عدم مهاجرت‌پذیری به شکل گفته شده در بالا، به این مقوله چندان توجه نشده است. در نتیجه باید از آموزش زبان مادری و خصوصیات اقلیمی و فرهنگی متفاوت اقوام ایرانی در برنامه درسی مدرسه‌ها شروع کنیم.

← جامعه و نظام آموزشی ما چه نیاز و چه دیدگاهی به موضوع چند فرهنگی دارد؟

ضرورت توجه به آموزش چندفرهنگی در کشور ما از آن جهت مطرح است که فرهنگ ایرانی شامل

آموزش‌های تک‌فرهنگی در کشورهایی نظیر ما وافی به مقصود نیستند و ضروری است که به الزامات آموزش‌های چندفرهنگی در ایران توجه شود. چرا که توجه به این مؤلفه می‌تواند گامی به سوی عدالت آموزشی و تربیتی باشد

← آقای دکتر در انتها اگر کتاب‌های دیگری در زمینه مسائل پژوهشی و آموزشی دارید، نام آن‌ها را بفرمایید.

است که هر شخص از هر نژادی خود را یک شهروند استرالیایی می‌داند.

← به موضوع چندفرهنگی در دانشگاه‌ها و به‌خصوص آموزش و پرورش ما چقدر اهمیت می‌دهند؟ این موضوع اکنون چه جایگاهی دارد؟
با توجه به اینکه جامعه ایران نیز در برگیرنده فرهنگ‌ها و قومیت‌های مختلف است، در مقوله تنوع قومی و زبانی در جهان، با ۶۴ همانندی در رتبه شانزدهم جهانی قرار می‌گیرد. ایران جامعه‌ای چندقومیتی است و به‌طور طبیعی این تنوع فرهنگی باید در برنامه‌های آموزشی مدرسه‌ها لحاظ شود.

← آیا رسیدن به عدالت آموزشی تنها با شناخت مؤلفه‌های چندفرهنگی محقق می‌شود؟

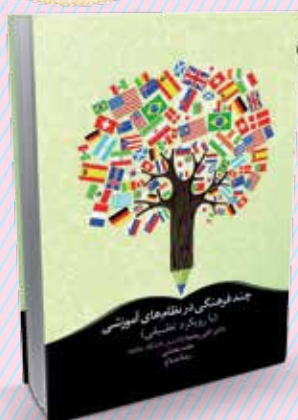
عدالت آموزشی یعنی برخورداری مساوی از امکانات و فرصت‌های آموزشی یکسان برای افراد جامعه از هر قومیت و نژادی، در سطوح گوناگون آموزش، از پیش‌دبستان تا سطوح عالی دانشگاهی. یکی از راه‌های مؤثر و مفید رسیدن به عدالت آموزش، توجه به خواسته‌ها و نیازهای آموزشی و تربیتی آحاد شهروندان است. ولی اهمیت موضوع در آن است که چون یکی از رسالت‌های آموزش و پرورش نهادینه‌سازی ابعاد متفاوت زیست انسانی است، باید در نظام‌های آموزش این مهم دنبال شود. یعنی عدالت آموزشی و تربیتی به‌عنوان یک نهاد اجتماعی و فرهنگی پذیرفته و از طریق نظام آموزشی به یک رویه اجتماعی و رفتاری تبدیل شود.

← آیا با رعایت مؤلفه‌های چندفرهنگی و شاید به عبارت دیگر، «تمرکززدایی»، به برابری در فرصت‌های آموزشی می‌رسیم؟

با رعایت مؤلفه‌های آموزش چندفرهنگی در زیر نظام‌های تربیت‌معلم، آموزش ابتدایی، برنامه‌های درسی و ارزشیابی تحصیلی در راهبردهای بلندمدت، میان‌مدت و کوتاه‌مدت، می‌توان به برابری فرصت‌های تحصیلی نزدیک شد و گامی در جهت بسط عدالت آموزشی برداشت. لازم به یادآوری است، جزئیات راهبردهای یاد شده به تفصیل در کتاب چندفرهنگی در نظام‌های آموزشی آمده است.

چند عنوان از کتاب‌های تألیفی و ترجمه‌ای بنده عبارت‌اند از: ۱. مکاتب فلسفی و نظریه‌های تربیتی؛ ۲. بهداشت روانی در مدارس؛ ۳. روان‌شناسی شناختی؛ ۴. جایگاه اخلاق و ارزش‌ها در تعلیم و تربیت؛ ۵. تطبیق تربیت اخلاقی از دیدگاه کانت و خواجه نصیرالدین طوسی؛ ۶. درآمدی بر تربیت اخلاقی؛ ۷. یادگیری انسان، رویکردی کل‌گرا؛ ۸. هنر و تعلیم و تربیت؛ ۹. درآمدی بر مدیریت مدرسه‌محور؛ ۱۰. بومی‌سازی آموزش فلسفه به کودکان.

در این فرصت از خانم رعنا صباغ اسماعیلی و آقای حامد بخشی که در تألیف این کتاب مرا یاری کرده‌اند، سپاس‌گزاری می‌کنم.

گرمی دور هم بودن

معصومه خیرآبادی

زنانی را به آن‌ها ارائه می‌کند که با سخت‌کوشی توانسته‌اند در زمینه‌های متفاوت علمی پیشرو باشند، بلکه برای پسران نیز آموزنده است.

قهرمانان این کتاب به زمان‌ها و مکان‌های متفاوتی، از مصر باستان و چین گرفته تا لهستان، انگلستان، ایتالیا، آلمان و ایالات متحده آمریکا تعلق داشته‌اند. یکی از زنان غرورآفرین این کتاب متعلق به کشور عزیزمان ایران است: **مریم میرزاخانی** ریاضیدان بزرگی که در نسخه ترجمه شده، تصویر او روی جلد کتاب آمده است.

ذکر فعالیت‌ها و دستاوردهای قهرمانان در حاشیه کتاب همراه با تصویر، به جذابیت و انتقال مطلب کمک کرده است. از آنجا که نویسنده، تصویرگری کتاب را نیز شخصاً انجام داده، بین تصویرها و متن هماهنگی بیشتری ایجاد شده است. علاوه بر نمایه و واژه‌نامه توصیفی که دسترسی به اطلاعات کلیدی را برای مخاطبان آسان ساخته، ارائه تصویری برخی مفاهیم، همچون جدول زمانی، وسایل آزمایشگاه و آمار حضور زنان در علوم به صورت نمودارهای گویا نیز تأثیرگذاری کتاب بر ذهن مخاطبان را بیشتر کرده است. نویسنده در پایان کتاب، به معرفی منابع پرداخته و نوجوانان علاقه‌مند را به مطالعه تشویق کرده است. از این کتاب ترجمه‌ای سلیس و روان به عمل آمده که نقطه قوت نسخه فارسی آن به شمار می‌آید. از نکات قابل توجه کتاب، نقل جمله‌هایی از قهرمانان است که روحیات و باورهای آن‌ها را توصیف می‌کند: «باید باور کرد/ زنان همانند مردان‌اند/ آیا متقاعد نشده‌اید که دختران هم می‌توانند قهرمان باشند؟» این شعر را **وان جنائی**، منجم، شاعر و ریاضی‌دان چینی سروده است.

خواندن کتاب «زنان در علم» از دو جنبه برای دانش‌آموزان اهمیت دارد: آشنا کردن آن‌ها با شخصیت‌های تأثیرگذار علمی و از آن مهم‌تر، ایجاد اعتمادبه‌نفس و خودباوری در دختران.

چند دانشمند برجسته زن در رشته‌هایی مانند علوم تجربی، ریاضی، پزشکی یا مهندسی داریم؟ سهم زنان در پیشبرد علم چقدر است؟ کتاب «زنان در علم» به این پرسش‌ها پاسخ داده است. این کتاب به زندگی‌نامه و آثار ۵۰ زن پیشگام در رشته‌های گوناگون علوم پرداخته است. بیشتر ما **ماری کوری** را به عنوان فیزیکدان و شیمی‌دان زن می‌شناسیم و درباره زندگی او اطلاعاتی داریم. اما درباره دوست او **هرتا آیرتون** یا زنان دیگری همچون **لیز مایتنز**، **امی نوتر**، **الیس بال**، **گرتی کری** و **ماریا گوپرت مایر** که در همان زمینه‌های علمی تأثیرگذار بوده‌اند، چیز زیادی نمی‌دانیم. مطالعه این کتاب به دانش‌آموزان اطلاعات جالبی درباره زنانی بزرگ و گمنام ارائه می‌کند که از زمان‌های بسیار دور تا دوران معاصر بر تاریخ علم تأثیر گذاشته‌اند.

مقدمه کتاب به مشکلاتی اشاره می‌کند که زنان دانشمند برای پیشبرد هدف‌های خود با آن‌ها مواجه بوده‌اند؛ مشکلاتی که ریشه در کج‌اندیشی‌ها و تبعیض‌ها داشته‌اند. **مری آنینگ** با فقر دست و پنجه نرم کرده و طبق اعتراف مجله بریتانیایی «تاریخ علم»، بزرگ‌ترین فسیل‌شناسی شده که دنیا به خود دیده است. با وجود این، به دلیل زن بودن، اجازه انتشار نوشته‌هایش را نداشته و مقالاتش را با نام مستعار چاپ می‌کرده است. **الیزابت بلکول** را نیز از کلاس کالبدشناسی اخراج کردند و به **هرتا آیرتون** اجازه سخنرانی در انجمن سلطنتی داده نشد. برخی از این زنان، همچون هدی لامار علم را بر شهرت سینمایی ترجیح دادند و برخی همچون ماری کوری، در این راه جان خود را فدا کردند.

این زنان جسور در راه علم خطر کردند و بر مشکلات پیروز شدند. خلاقیت، پشتکار و عشق به دانستن بزرگ‌ترین ابزارهایی بوده‌اند که آن‌ها در اختیار داشته‌اند. خواندن این کتاب نه تنها برای دختران نوجوان الهام‌بخش است و نمونه‌های ملموسی از

زنان در علم

مؤلف: راشل ایگنوتوفسکی

مترجم: ماندانا فرهادیان

ناشر: انتشارات فاطمی (کتاب طوطی)

چاپ اول: ۱۳۹۷

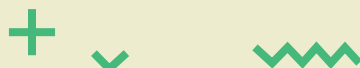

نگاهی به زندگی زنده‌یاد حسن سالاری و دغدغه‌هایش

واقعی تر از واقعیت

بهروز رضایی کهریز

ساعت ۲:۳۰ بامداد روز ۱۹ دی ۱۳۹۸، اتوبوسی که از تهران به سمت گنبد کاووس در حال حرکت بود، در محدوده «خطر کوه» به دلیل نقص فنی در سیستم ترمز به دره سقوط کرد و بر اثر آن، ۲۰ مسافر جان باختند؛ یکی از آن مسافران زنده‌یاد حسن سالاری بود. حسن سالاری یکی از نویسندگان خوش‌نام در حوزه تألیف و ترجمه کتاب‌های آموزشی کودکان و نوجوانان بود. او در سال‌های اخیر، پای ثابت نامزدهای جشنواره‌های تاب و یکی از برگزیدگان تقریباً همیشگی «جشنواره کتاب رشد» بود. او چند سال مدیر داخلی «مجله رشد زیست‌شناسی» و در اواسط دهه ۱۳۸۰، مدتی نیز مشاور علمی آموزشی مدیر کل «دفتر انتشارات و فناوری آموزشی» بود. البته طی این سال‌ها با دیگر مجله‌ها رشد نیز همکاری‌هایی داشت.

← کلید دانش

انتشار دانشنامه «کلید دانش»، افزون بر آنکه اثر عمیقی بر تولید دانشنامه‌های بعد از خود به‌جا گذاشت، مسیر زندگی خودسالاری را هم دست‌خوش تغییری اساسی کرد. شکل‌گیری این دانش‌نامه، مدیون همکاری حسن سالاری به‌عنوان مترجم و نویسنده علاقه‌مند، با «انتشارات طلایی» بود. آن‌ها با تغییر تقریباً نیمی از مطالب این مجموعه ۸۰۰ صفحه‌ای، به آن رنگ بومی بخشیدند. علاقه سالاری به نوشتن برای کودکان، ظاهراً ریشه در آشنایی‌اش با آثار شادروان ایرج جهانشاهی داشت که از پیشگامان ادبیات کودک و نوجوان و از بنیان‌گذاران مجله‌های پیک (رشد کنونی) بود. آثار او در وجود سالاری به این حس دامن زده بود که نوشتن مطالب غیرداستانی، به‌عنوان یک کار حرفه‌ای، یکی از نیازهای بنیادی جامعه ما و کاری بسیار ارزشمند و پایه‌ای است.

← تاریخ علم

او که بیشتر سال‌های عمرش را به نوشتن و ترجمه کردن درباره رشته دانشگاهی‌اش، «زیست‌شناسی» گذرانده بود، بعد از کلید دانش به حوزه بزرگ‌تری پا

**می‌گفت: «من»
به‌عنوان آموزش‌گر
علوم، بیش از همه
به کاربرد آن در
آموزش علوم توجه
دارم**

گذاشت که البته به دغدغه‌هایش در حوزه دانش هم پاسخ می‌داد و این حوزه، «تاریخ علم» بود؛ حوزه‌ای که عطش او را به دانش و تاریخ هر دو با هم فرو می‌نشاند.

از نظر او، تاریخ علم نقش شایانی در شناخت سرشت علم دارد. می‌گفت: «من به‌عنوان آموزش‌گر علوم، بیش از همه به کاربرد آن در آموزش علوم توجه دارم». بر این باور بود که تجربه راه رفته، می‌تواند به ترسیم نقشه راه آینده کمک کند. دانش‌آموز با خواندن تاریخ علم، روش کار دانشمندان را و راز کامیابی‌ها و ناکامی‌های آنان را می‌آموزد و برای ایفای نقش واقعی در این زمینه آماده می‌شود. از دید او، مطالعه تاریخ علم بهترین راه برای پرورش انسان‌های دانشمند و اندیشمند است؛ زیرا در اینجا علم همراه با تجربه، و به عبارت دیگر، واقعی‌تر و با همه ابعاد، در برابر چشم خواننده قرار می‌گیرد.

وقتی کسی مقاله یا کتابی را در تاریخ علم می‌خواند، در پایان حس می‌کند چیزهای تازه‌ای به دست آورده و تجربه‌های تازه‌ای اندوخته است؛ حتی اگر از نکات تخصصی آن علم چیزی نداند. سالاری در پی آن بود که زندگی دانشمندان را در بستر

نکته مهمی که نباید از آن گذشت، این بود که در نوشتن می‌کوشید، در عین حالی که کتاب را از اطلاعات به دردخور و آمیخته به تردید نینبارد، از دانستنی‌های لازم هم چیزی را کم نگذارد

جامعه به تصویر بکشد و مخاطب را به چهره واقعی دانشمندان نزدیک کند. خلاصه حرفش این بود که ما تا به امروز بیشتر به خود موضوع توجه کرده‌ایم تا شیوه پرداختن به موضوع.

← کارهای تازه

زنه‌یاد سالاری این دغدغه تازه را در وبگاه «جزیره دانش» که محدودیت‌های نشریات کاغذی را نداشت، با فراغ بال کامل دنبال می‌کرد. البته آن‌گاه که مطالعاتش در جایی به حد قابل قبولی می‌رسید، در قالب کتابی پیراسته از آن پرده‌برداری می‌کرد. «مجموعه دانشوران» (ترجمه و تألیف) حاصل این باور بود. نکته مهمی که نباید از آن گذشت، این بود که در نوشتن می‌کوشید، در عین حالی که کتاب را از اطلاعات به دردخور و آمیخته به تردید نینبارد، از دانستنی‌های لازم هم چیزی را کم نگذارد. از این رو بود که تبدیل شده بود به یک پای ثابت همه جشنواره‌هایی که به نحوی پیرامون کتاب برپا می‌شد؛ چون تقریباً همیشه یکی از جایزه‌ها متعلق به او بود؛ از کتاب سال گرفته تا کتاب فصل، و از جشنواره کتاب رشد گرفته تا «جشنواره قلم پرند» کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان». پایگاه «جزیره دانش» نیز که تقریباً فقط توسط شخص او گردانده می‌شد، عنوان برگزیده دهمین دوره جایزه ترویج علم ایران را به دست آورد. حاصل عمر نسبتاً کوتاه و ۴۶ ساله اما پربار او، صدها مقاله (ترجمه یا تألیف) و ده‌ها کتاب است و از بین کتاب‌هایی که نوشته بود، می‌شود گفت بیشترین دلبستگی را به «مجموعه دانشوران دیروز و امروز» داشت.

← آخرین دیدار

در آخرین دیدارمان که روز ۱۹ آذر، در مراسم پایانی هفدهمین جشنواره کتاب رشد بود و او توانسته بود، دو جایزه از این جشنواره بگیرد، خودش گفت، برای جایزه خوارزمی که یکی از عنوان‌های این مجموعه است، خیلی بیشتر خوش‌حال است؛ چون برایش زحمت زیادی کشیده بود. او در قالب همین مجموعه کتاب‌هایی را درباره ابن سینا، دهخدا، امیراعلم و دیگران منتشر کرده بود.

← جایزه‌ها

ایشان تقریباً در همه جشنواره‌های کتاب رشد جایزه‌ای را به خود اختصاص می‌داد: در جشنواره هشتم (۱۳۸۹)، برای ترجمه «دانشنامه تصویری نوآموز» (نشر افق) و در جشنواره نهم (۱۳۹۰)، برای ترجمه «بیرونی، استاد اخترشناسی و جغرافیا» (نشر فاطمی) مورد تقدیر قرار گرفت. در جشنواره یازدهم، برای کتاب تألیفی «در کلاس درس کاشانی»، در گروه داوری ریاضی، و ترجمه مجموعه ۱۲ جلدی «آشنایی با منظومه خورشیدی» در گروه داوری علوم تجربی (هر دو از انتشارات مدرسه) عنوان تقدیری جشنواره را به دست آورد. در سیزدهمین جشنواره، کتاب «خزندگان» او از مجموعه آشنایی با جانوران (نشر مدرسه) عنوان برگزیده را به دست آورد و آخرین بار در هفدهمین جشنواره کتاب رشد، دو جایزه گرفت: یکی به دلیل تألیف کتاب «خوارزمی» او (انتشارات محراب قلم) که برگزیده گروه ریاضی شد، و دیگری برای ترجمه «دانشنامه تصویری بریتانیکا» (انتشارات شهر قلم) که در گروه علوم تجربی مورد تقدیر قرار گرفت.

← آخرین عکس

وقتی از او به شوخی پرسیدم برای گرفتن جایزه‌های بعدی چه نقشه‌ای دارد، و منظورم این بود بدانم چه کار تازه‌ای در دست نوشتن دارد، خندید و گفت که فعلاً با همین پروژه دانشوران دیروز و امروز سرگرمم. در وقت کمی که آن روز داشتیم، توانستیم عکسی با هم بگیریم؛ بدون آنکه بدانم این آخرین عکسی است که با او می‌گیرم.

← بعد از تحریر

روز ۲۹ بهمن، مراسمی در پردیس علوم دانشگاه تهران، به یاد این نویسنده ارزشمند برپا شد. سخنانی که در آن مراسم گفته شد، نشان می‌داد که همه متوجه کوشش‌های سالاری برای آشنایی کودکان و نوجوانان این سرزمین با دانش هستند. انجمن زیست‌شناسی نیز گفت که برای قدردانی از کوشش‌های او، جایزه سالانه‌اش را به نام حسن سالاری در نظر گرفته است که با همکاری «خانه کتاب»، آن را به بهترین اثری که در همگانی کردن علوم نوشته شده باشد، اهدا خواهد کرد.